

Les Bibliothèques Virtuelles Humanistes

Extrait de la convention établie avec les établissements partenaires :

- ces établissements autorisent la numérisation des ouvrages dont ils sont dépositaires (fonds d'Etat ou autres) sous réserve du respect des conditions de conservation et de manipulation des documents anciens ou fragiles. Ils en conservent la propriété et le copyright, et les images résultant de la numérisation seront dûment référencées.
- le travail effectué par les laboratoires étant considéré comme une « oeuvre » (numérisation, traitement des images, description des ouvrages, constitution de la base de données, gestion technique et administrative du serveur), il relève aussi du droit de la propriété intellectuelle et toute utilisation ou reproduction est soumise à autorisation.
- toute utilisation commerciale restera soumise à autorisation particulière demandée par l'éditeur aux établissements détenteurs des droits (que ce soit pour un ouvrage édité sur papier ou une autre base de données).
- les bases de données sont déposées auprès des services juridiques compétents.

Copyright - © Bibliothèques Virtuelles Humanistes

2

DE FATIS MO-

NARCHIAE ROMANAE SOM-

NIVM VATICINVM ESDRAE PROPHE-

tæ: quod THEODORVS BIBLIANDER interpre-
tatus est, non coniectatione priuata, sed demonstra-
tione theologica, historica, & mathe-
matica.

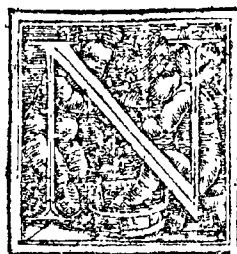
AD IVLIVM III. Papam, & ceteros Ecclesiæ Romanæ præsides,
consideratio de Iudeorum & Christianorum defectione à Christo, &
ecclesia & fide catholica: itemq; de Iudeorum & Christianorum con-
uersione ad CHRISTVM IESVM, & Ecclesiam Dei
sanctam, ac fidem catholicam.

MAHVME DI-
cum regnum.

BASILEAE.

*AD IULIUM III PAPAM, ET
ceteros præsides ecclesiæ Romanæ, Consideratio de Iudæorum
& Christianorum defectione & conuersione: quam
loco præfationis Theodorus Bi-
bliander posuit.*

NO me fugit, Antistites ecclesiæ Ro-
manæ, tum uos, tum alios nonnullos iu-
dicaturos esse, quòd actum agam, inge-
rèdo uobis illa, quæ ante alios nō modò
scire, sed etiam docere debetis: & Mi-
neruam doceri à porco: & nō tam aqui-
lam mitti à me Romam, quàm noctuas
(ut in prouerbio dicitur) Athenas. Aliqui etiam non modò
stultitiæ, uerùm etiā superbix aut maleuolentiæ imputabũr,
quòd uobis offero scriptum, quod continet non leuẽ repre-
hensionem procerũ quorundam uestri ordinis. Equidem
uobis nō grauatiĩ permitto iudiciũ & de scripto, & de ani-
mo meo, ex quo profectũ est: si, quemadmodũ clauēs scien-
tiæ, & censuram dogmatũ & interpretationis diuinarũ scri-
pturarum sumitis, ita etiam secundum leges Christianas iu-
dicaueritis. Leges Christianas autem intelligo, sacrarum
literarum canonem, & charitatẽ Dei atq; proximi, quę nihil
agit perperam, nihil capit in deteriorem partẽ, quod animo
iuuandi, nō lædendi factũ est. Alioqui enim quis tam perfe-
ctus, & ad unguẽ expolitus homo est, qui iudicia quorũli-
bet subire ultro uelit, uel tutò possit. Conquestus enim est
diuus Hieronymus, theologorum Latinorũ princeps, me-
lioribus ecclesiæ Romanæ tẽporibus, se & scripta sua premi
iudicijs iniquioribus, nescio cuius Pharisaici senatus in urbe
Romana, & (ut uerbo presbyteri Cardinalis utar) meretri-
cis purpuratæ. Sit uenĩa huic dicto, Antistites ecclesię Ro-
manæ, quod ex lectione summi doctoris mihi uenit in cala-
mum, Proinde si res ipsa clamat, me uestrã salutẽ quarere,

& solidam gloriam, & ecclesiæ Romanæ, atq; aliarum ecclesiarum, & politiæ Christianæ totius incolumitatem: puto æquisimum esse, ut statuatis, hæc à me scripta esse, & uobis ante alios omnes oblata, sicq; munusculū non aspernamini, nuncupata & dedicata uobis, non ex odio & maleuolentiā, aut insolentiā, aut ex alia praua in quenquam mortaliū affectione: sed ex animo cupido prouehendi notitiā Christi seruatoris, & gloriam: nec nō ecclesiæ Dei sanctæ incolumitatem, pacem, decus, & singulorum Christianorum, Mahumedorum, Iudæorum, Paganorū, quantum à me per Domini bonam uolūtatē & opem fieri possit, aternā & temporariam salutem. Quod res ipsas attinet, si quid adfero in medium quadrans ad normam diuini uerbi, quod demonstratione euidenti planum fecero, id demum probetur, id recipiatur, id referatur acceptū Christo principi, à quo nobis uniuersum bonū confertur: id quisq; ad suam utilitatem & communem salutem usurpet, atq; conuertat. Sin quicquam profero authenticis scriptis Apostolorum & prophetarum aduersum & repugnans, non uno uerbo illud defendam, quin damnetur, ac repudietur ut noxium & impiū. In cæteris, quæ humana doctrina & ingenio, & coniecturis euolui & explicari oportet, de quibus etiam dubitare & discere possunt homines amicissimī, salua pietate Christiana: mihi concedatur, quod alijs omnibus semper fuit concessum apud æquos iudices. Liberum mihi sit meum ferre iudiciū, meam dicere sententiā: lectori liberum sit probare, dānare, absoluerē, ampliāre. Vt Hieronymus sæpenu-mero ea conditione utitur in sacrarum literarum interpretatione, & alij theologi excellentes, qui adserunt in rebus ambiguis & suam & aliorum sententias, quandoq; plurimum dissidentes, utq; musici dicunt, *dis diὰ πᾶσιν*: lectoribus autem relinquunt liberum iudiciū, ut quod rationi consentaneum uidetur, approbent: cætera rejiciant, aut in medio relinquant.

Porro quibus de causis in hoc scribendi curriculum ingressus

P R A E F A T I O.

gressus sum, breuiter exponam, si non molestum uobis est legere. nam ad institutum hoc pertinere iudicaui eam narrationem. Ante annos uiginti, quum ecclesiastica schola Tiguri, in qua eruditus sum, postularet interpretē, qui Græcam L X X seniorum translationem ueteris testamēti, semper in magno precio & autoritate habitā in ecclesijs Christi, exponeret: ecclesiæ præsidēs me in eum locum & ordinē cooptarunt, approbante hanc illorum electionem urbis Tigurinæ senatu, uiris Christiana pietate, iustitia, prudentia, cōstantia, cæterisq; uirtutibus ornatissimis. Et si uerò gradus ille interpretandi linguas infimus est inter ecclesiæ gradus, tamen uelut in basi & fundamento ecclesiæ positus, in primis etiā utilis & necessarius iudicatur à Paulo apostolo, dum ad Corinthios & Ephesios scribens, ordinat ecclesiæ statum. Quemadmodum in omnibus liberalibus scientijs, nisi fundamenta grammatices probè iacta fuerint, nemo ad scientiæ absolutam cognitionem pertingere potest. Itaque hunc ordinem semper iudicaui amplissimum, & plus dignitatis habere, quàm ut ei respondere possem. Sedulò tamen annixus sum hactenus, ut non frustra eum locum tenerem, & non fruerer ecclesiæ salario honesto, ipseq; nihil uicissim fructus adferrem. Quem conatum mihi diuinitus iniectū, gratia & auxiliū Christi sic fortunauit, ut uiris pijs & doctis hortantibus, libellos aliquot in publicum ediderim, qui bonis hominibus non prorsus displicuerunt, & non fuerunt inutiles: ut ex literis ad me scriptis, & coram ex uiris honestis, minimeq; adulari assuetis, cognoui. Quamquam critici uestri, eos libellos à me studio iuuandi remp. Christianā scriptos, damnarunt, ut tanquam noxij & impij & sacrilegi Vulcano absumentur, non legantur, non uerentur in manibus hominum: meumq; nomen adscripserunt in publico hæreticorum catalogo. Quàm sint isti censores librorum, uel potius Aristarchi & Areopagitæ uestri, sapientes, graues, docti, iusti, non habeo satis compertum: me tamen solatur consciētia, quòd animo literas humanas & sacras explican-

di, & commodandi studio, nō lādendī quenquam, operam nauauī scribendis libris. Neq; me istorum atrox iniuria uel deterruit ab officio meo, uel irritauit ad uindictā. Præcepta enim & exempla Christi principis, & ipsius apostolorum atque prophetarum, plus habent ponderis apud me, quā istorum criticorum leues sententiæ, & fatua fulmina.

Proinde Christo fretus, pergo in itinere cœpto legendi & explicandi scripturas; & studeo prodesse non tantū ecclesiæ Tigurinæ, cui seruiō, & meminī quid ei præcipue debeam, sed etiam alijs hominibus: ut lex charitatis, & *νομιαν* illa ecclesiæ, omniumq; charismatum mutua communicatio postulat. In eo uerò proposito animaduerti, quod in uestrā considerationem, ecclesiæ Romanæ Antistites summi, medioximi, infimi, proponendum esse omnino iudicaui: ut uarietia de Iudeorum & Christianorum defectione à Christo Iesu, & ipsius Ecclesia sancta, & fide catholica, rursumq; de cōuersione eorundem populorum diligentissimè excutiantur. Nam scripturæ sanctæ ad salutem sunt exhibitæ omnibus gentibus, & singulis hominibus: & in eum scopum est omnis tractatio scripturæ sanctæ referenda, ut fidei Christianæ & uitæ sanctæ ædificium rectè construatur, & cōseruetur, & reparetur. Nemo enim seruari potest, qui Christianismum uerum, & sempiternū, & unicum nō tenet. Quemadmodum apostolus Petrus ait: Non esse aliud nomen datum sub cœlo inter homines, in quo nos seruari oportet. Et in symbolo Athanasij Alexādrini pontificis: Quicumq; uult saluus esse, ante omnia opus est, ut habeat catholicam fidē: quam nisi quis firmam & illibatam tenuerit, saluus esse nequaquam poterit. Euangelium quidem salutis in summa docet pœnitentiam, & remissionem peccatorum: eaq; doctrina, regula est usq; ad consummationem seculi, & propaganda per totum orbem. Nec enim solis Apostolis dictum est, Ite in orbem uniuersum, & prædicate Euāgelium omni creaturæ: sed toti etiam ecclesiæ dictum est, sed Christianis singulis dictum est, ut pro sua uirili portione promoueat Christi

P R A E F A T I O.

Christi notitiam & gloriam ad Iudæos, & Mahumedicos, Turcas, Tartaros, Saracenos, & alias gentes. Nemo autem resipiscit, nemo conuertitur, neminem poenitet ac piget sui erroris, qui se ignorat defecisse à ueritate, & summo bono, à Christo seruatore unico: & quàm infelices sint, qui Deo propitio carent. Vbi duæ res se offerunt, in quibus hominis ratio explicare se nō potest, nō magis quàm in mysterio incarnationis filij Dei: & eget prorsus iudicio diuinæ scripturæ, utq; illi simpliciter credat, ac præbeat assensum diuinis pronunciatis. Alterum est, populum Dei peculiarem, & ex bonitate immensa Dei adsumptum, cui promissa, cui leges uiuendi dederit Deus, qui mentiri & mutari nō potest, & quem fœdere sempiterno & sacramentis sibi deuinxit, abdicari & repudiari, ut Dei populus amplius non sit, non magis quàm populi adorantes idola. In hac quæstione Paulus doctor gentium, legisq; diuinæ peritissimus, & Ebreus natus, exclamat: O' altitudo diuitiarum, sapientiæ & sciētiae Dei: quàm incomprehensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles uia eius. Ad hunc obicem resilit Iudæus ceu claua percussus, & in hanc petram offendiculi miserè impingitur: reiecta à Deo propter incredulitatem synagoga, & ringitur, & odit Christum, atq; blasphematur: nec potest cū ullo pacem habere, qui dicit à Deo reiectos esse, & salutē frustra sperare Iudæos, quia non iustitiam Dei quærunt in solius CHRISTI IESU gratia & merito, & uirtute: uanas esse preces illorum, uana ieiunia, uana opera illorum, quantūuis in speciem sancta. Quum igitur hoc Dei cōsiliū arcanum & iudiciū sanctissimū ratio humana suis uiribus nequeat perspicere, tot uaticinia luculenta edita sunt de Iudæorum abdicatione. Et tamen adhuc errant in ea luce Iudæi, ueluti cæci palpâtes in tenebris. Dixit enim Propheta: Nisi credideritis, non intelligetis. Idem apostolus Paulus, & Petrus, & Daniel, & Christus, prædixere apostasiam & defectionē Christianorum quoq; à fide orthodoxa & catholica, & proinde à Christo & ipsius ecclesia. Quàm horrendam apostasiam

siam in Mahumedicis pleriq; Christianorum uident: Mahumedici autem non uident, putantq; se populum Dei esse peculiarem, & ecclesiam sanctam, utq; uerbo Arabico dicunt, Mussulmanos, id est, beatos, bonos, sanctos, fideles, & perfectos cultores unius ueri Dei. Et hi quidem I E S V M C H R I S T V M non blasphemant, ut Iudæi: sed confitentur eum ex uirgine Maria natum esse, & prophetam excellentem atq; ueracissimum, dedisseq; legem perfectam, cui obtemperantes uitam æternam cōsequantur: esse deniq; Christum & Messiam promissum, qui Antichristum Gog in fine seculorū confecturus sit. Verū quia non credūt I E S V M Nazarenum esse Dei filium consubstantialem patri æterno, & uerē mortuum in cruce pro hominū peccatis expiandis, & in sola ipsius morte per fidem contingere hominibus remissionem peccatorum & uitam æternam: Mahumedici populus Dei, & Ecclesia sancta non sunt. Porro Bonifacius octauus Papa in Extrauagantibus canonibus, de maioritate & obedientia legem ponit diram, quæ pauculos admodum Christianos relinquit, multos uerō populos amputat à corpore Christi, & Satanæ tradit. Sic enim loquitur: Vnam sanctam ecclesiam Catholicam, & ipsam Apostolicam, urgente fide, credere cogimur, & tenere. Nos quia hāc firmiter credimus, simpliciter confitemur: extra quam nec salus est, nec remissio peccatorū. Et paulo pōst recitatis scripturæ sanctæ nonnullis dictis, quibus adstruitur unitas ecclesiæ, subiicit: Igitur ecclesiæ unius & unicæ, unum corpus, unum caput, non duo capita, quasi monstrum, Christus uidelicet, & Christi uicarius Petrus, Petriq; successor: dicente Domino ipsi Petro, Pasce oues meas. Meas, inquit: & generaliter, nō singulariter has uel illas: per quod commississe sibi intelligitur uniuersas. Siue ergo Græci, siue alij se dicant Petro, eiusq; successoribus non esse commissos: fateantur necesse est, se de ouibus Christi non esse: dicente Domino in Ioanne, Vnum ouile, & unicum esse pastorem. Et in fine: Perro subesse Romano pontifici, omni humanæ creaturæ declaramus,

P R A E F A T I O .

declaramus, dicimus, definimus, & pronunciamus omnino esse de necessitate salutis.

Agnoscitis ne praesides ecclesiae Romanae, Papae Romani Bonifacii VII decretum? Vultis esse ratum & authenticum? Sunt uero non pauci, qui putant hoc non tam esse testimonium unius Papae, quam basim atque fundamentum istius dominationis summæque potentiae Rom. antistitum. Sed hic mihi perpendite, quot homines iugulentur hoc decreto, quot ecclesiae, quot episcopatus in Asia, Africa, & Europa. Homines sane credentes in IESVM CHRISTVM crucifixum, seruatore unicum: licet minimè obtemperandum esse dictis & edictis Paparum intelligant, dum praecipunt Christi principis legibus contraria. Quomodo etiam Petrus & Ioannes apostoli summi proceribus Iudaeis renunciant in concilio Hierosolymis: Oportet nos magis obedire Deo, quam hominibus.

*Damnationes
& anathematismi mutui.*

Quare uos etiã æquiori animo ferre decebat aliarum Christi ecclesiarum iudicia, & meminisse illius uulgaris uersiculis Qui quæ uult dicit, quæ non uult, audiet idem. Græci à Latinis iam olim (pro dolor) sunt disiecti: damnantur Armeni, & alij Christiani. Et illi uicissim damnant ecclesiam Romanam, non quã Petrus & Paulus apostoli condidere, sed quæ repugnat doctrinae Petri & Pauli & Christi, si negocium examinetur paulo diligentius. Quanquã nolo hic disputare, utri faciãt rectius, uos ne uestrique maiores, qui tot ecclesias damnastis: an illi, qui propter uos, occidẽtales Christianos auersantur. Hoc tamen est manifestum in hac mutua dãnatione, quod nemo Christianus remanet, ut olim Hilarius quoque grauiter est conquestus, dum alij alios à Christo auellunt.

Alterum est, quod animos hominum torquet, ac uelut uertigine circumagit: eos populos, qui à fide orthodoxa & catholica desciuere, ac uelut inũcium remissere Christo, iterum in gratiam diuinam recipi, & ad fœdus atque omnium bonorum communionem rursus admitti. Exemplo enim caret, ut uir honestus & prudens, eam quæ uxor fuerat, sed meretrix

*Alterum, quod
sine scripturis
intelligi nequit.*

β turpissima

*Multis incre-
dibile, Iudæos
& Turcas iō-
uertēdos esse.*

turpissima euasit, iterum in totius uitæ societatem recipiat. Nam & Solomon sapientissimus in Prouerbijs dixit, eum stultum esse, qui retineat adulteram. Vnde Apostoli diffi- culter in animum suum admiserunt, gentes, quæ patrum re- ligione prorsus abiecta & proculcata, idola pro Deo uiuo colebant, etiam pertinere ad consortiū Messia, & ciuitatem populi Dei, si crederēt in exhibitum seruatore. Ac Petrus quidem, uir humanissimus, ab errore illo nō prius discessit, quā oraculo stupendo & uiso reuocaretur: sicut in Actis nō semel scriptum legimus. Hodieq; multi uiri docti & pī, & sapientes, & qui cuperent omnes homines ueritatis co- gnitionem & salutem nancisci, parum habēt spei de Iudæis, & Turcis, & alijs Mahumedicis ad Christum conuertēdis. Quamobrem & hic oraculis diuinis attendere oportet, & non cæco iudicio rationis de salute hominū decernere. Paulus quidem in epistola ad Romanos, de Iudæorum excæca- tione atq; repudio differens: Nolo, inquit, uos ignorare fra- tres mysterium hoc, ut nō sitis apud uosmet sapientes. Quia cæcitas ex parte contigit Israeli, donec plenitudo gentium intraret, & sic omnis Israel saluus fieret: & reliqua. Esdras quoq; Propheta cap. 13. post uaticiniū hoc de fatis Rom. monarchiæ, copiose atq; luculenter uaticinatur de Iudæorū conuersione. Quod impletum magna ex parte in Tartaris siue תתרים thocharim gaudemus, & ampliū implēdum in Turcis & Iudæis speramus. De ijs etiam Christianis qui per Antichristum seducti sunt, uaticinia loquuntur, fore ut ad seruatore unicum, relicti pseudoprophetis redeāt. Quod nō ita capi oportet uniuersaliter, ut nullus Iudæus, uel Tur- ca, uel Tartarus, uel titulotenus Christianus perduraturus sit in errore. Nam aliqui omnino pertinaciter hærebunt in- receptis erroribus: sed plurimi redibunt in uiam salutis, per Euangelij præconium.

*Elias Thesbi-
tes frustra ex-
pestatur.*

Cæterum ad hoc opus conuersionis Iudæorum ad Chri-
stum, nec non Christianorum qui ab Antichristo sunt dece-
pti, ut unico Ecclesiæ catholice fundamento & capiti inhæ-
reant,

P R A E F A T I O.

teant, Domino I E S V C H R I S T O, pleriq̃ omnes ueteres etiam Christiani opinantur Eliam Thesbitem esse destinatum. Neq̃ sibi persuaderi facile sinūt, Antichristum iam dudum grassari in mundo: quia non uident, neq̃ fama quam celebriori accipiunt, Eliam e coelo reuersum in terras, pugnare cum Antichristo: adiuuante etiam illum collega Enoch. Quemadmodū & Iudaei Eliam praecursores Messiae sui futuri expectant. Quam persuasionem hic refellere operosius non constitui: sed alio in opere, de praeconio diuino Eliae & Enoch: & in Oratione ad principes Christianos de Pace restituenda, non nihil scripsi. Diuus certe Hieronymus rejicit hanc traditionem, ut fabulam Iudaicam, sicut & alia, quae Iudaei & Iudaizantes Christiani somniant, de regno Christi carnali in hoc mūdo. Sat nobis sit Christianis, ne cū Iudaeis pueriliter & aniliter ineptiamus, quod Dominus Christus Iudaeis dixit: Eliam uenisse, & baptistam Ioannem Eliam fuisse, qui Christum in spiritu & uirtute Eliae praecessit, nimirū docendo poenitentiam, & conuersionem ad uerum & catholicam religionē in C H R I S T O I E S V. Proinde qui ex diuinis libris hominibus ostendūt uel Christianis uel exteris defectionem à uera pietate, idēq̃ ex doctrina prophetarum & apostolorum, & reuocāt homines summo studio ad patriarcharum & prophetarum & apostolorum uitam religionem, ut Elias suo tempore fecit oppugnando superstitiosum cultum idoli Baal, cui rex Achab & regina Iezabel, & sacerdotes & populus erant addicti: ut Ioannes Baptista fecit, hortando populum Israel ad resipiscentiam, & fidem Messiae praesentis iam: hi nimirum Eliae munere funguntur. Quemadmodum Sibylla etiam uetustissima Sābethe, uxor Noae, & mater Tuiſtonis, à quo Teutoni & Germani ducūt originem, de Antichristo & Elia uaticinata est. Sic enim cecinit de ultimo certamine militantis Ecclesiae sub mundi finem: Nouissimae aetatis uiri malefici erūt prauī & stolidi, Quando in terra erunt praedicantes mendaces, seductores loco prophetarū: & Belias ueniet, & signa multa

Eliæ qui.

cedet hominibus. Tunc uerò sanctorum uirorum delectio erit, & profligatio electorum atq; fideliū. Et tunc Thesbites cœlo agens currum cœlestem, ac terram ingressus, signa tria toti mundo ostendet interituræ uitæ. Et in eodem sermone de resurrectione mortuorum loquens, Eliam dicit resurrecturum esse cum Daniele, & Abacuk, & alijs prophetis. Itaque cap. ii. Apocalypseos, testes duo & oliuæ duæ non Eliam & Enoch significant, sed nouum & uetus testamentum: quibus bellum infert, quicunq; dolo aut ui doctrinam contrariam adstruit: quod Antichristi certamen est.

Ego uerò antistites ecclesiæ Romanę haud sum ita ignotus mihi, & tam uecors & stolidus, ut uel umbrā mihi arrogem Eliani spiritus & uirtutis. Non etiā Esdræ diligentia & doctrinā in scripturis sanctis polliceor: neq; propheta sum, aut filius prophete, ut Amos dicebat. Sed p̄fessoris linguarū & grammatici munus in Ecclesia Christi sortitus, intelligo esse officij mei, sacrarū literarum interpretationē, quantum fieri potest, accommodare præsentibus temporibus, ut fidei synceritas, & integritas morum colatur, & pax ecclesiarum conseruetur, aut sublata reuocetur. Etenim quā fœda & perniciosa dissidia gliscant in dies inter Christianos, quā funesta bella & quidem ciuilia conficiant homines, & uastitatem passim inducant, commissis etiam inter se potentissimis in orbe Christiano monarchis, quid me adinet dicere? De concordia reducenda etiam agunt aliqui: sed qui ueram causam omnium tragœdiarum in orbe toto explicent, pauciores uideo. Quibus meam opellam adiungere uisum est. Et collatis quidē uaticinijs diuinæ scripturæ & Sibyllarum, & doctorū Ecclesiæ, animaduerto Christiani populi defectionem iam dudum existere, neq; alienam esse Romanam ecclesiam à tam atroci peccato apostasiæ: quam ex diuinis prædictionibus & historia probatę fidei cōmonstrare oportet. Nullum autem uaticinium ad eam demonstrationem accommodatius esse uideo, quā in Esdræ prophetæ libro quarto, imaginem aquilę tripertite: quæ copiosius explanat Danielis.

P R A E F A T I O.

Danielis prophetiam cap. 7. de quarta bestia, & ultima Romanorum monarchia. Itaq; libris duobus eā exposui: quorum prior exponit generalia quædā, posterior ordine uerba ipsius Prophetæ interpretatur. Quum enim Macrobius Theodosius, uir consularis, somnium Scipionis positum in sexto libro Ciceronis de Repub. & ab eo confictum, exposuerit libris duobus, qui studiosis gratissimi sunt, existimaui operam utilem & studiosis literarum diuinarum gratā fore, si exponerem diuinum somniū, quod monarchiæ Romanæ diuisionem in tres potissimas partes ostēdit, & singulis fata sua præcinit. Vnum caput deletum uidemus, & Turcas obtinere Constantinopolim. Sed quotusquisq; adhuc ueram causam perspexit, & Christiano populo exposuit: Mahumedis Alcoranū triumphare in Asia, & Aphrica, & Europa uidemus. Vtilissimum igitur fuerit cognoscere, à Deo esse damnatam potestatem. Sola Romana ecclesia nondum uenit in potestatem Turcarū, ex tot patriarchalibus ecclesijs. Sed quā facilis est ruina, si non prouideatur? Quum igitur multum habeat doctrinæ & consolationis, & admonitionis & reprehensionis salutaris, hoc diuinissimū scriptum Esdræ: plerisque autem hætenus fuerit ignotum, eo quod historiæ ecclesiasticæ & exteræ non uulgaris notitia requiritur: libenter meam operam in hac re accommodaui usibus Christianæ reipublicæ.

Vobis autem ecclesiæ Romanæ præsidibus offerre primum, & si non respuitis, etiam dedicare uolui, ob causas nō leues, neq; inhonestas. Quum enim libri sacri omnes in Græcorum lingua extent, pleriq; etiam ueteris instrumenti Ebraica & Syrorū lingua, unus hic liber quartus interierat, haud dubiè ludeorum fraude, nisi maiores uestri lingua Latina scriptum asseruissent ab interitu. Quod beneficium maximum, apud uos laudare uolui: & testari, quanti meritò id faciant omnes boni. Deinde scriptū Esdræ habet admonitionem grauissimam, quæ ad uos maximè pertinet: ne quis uel sciens, uel imprudens, posthac illud iter ingrediatur, per

quod nonnulli ex maioribus uestris Constantini, de Christiana religione & imperio meriti præclarissimè, regnum perdiderunt.

Scio equidem horum temporum infelicitatem, quibus maximè quadrat comici Romani dictum, Obsequium amicos, ueritas odium parit. Utq; dicit Amos, Prudens tacet, quia dies mali sunt: quoniam odio habuerunt corripientem in porta, & loquentem perfectè abominati sunt. Ideo qui sibi consulunt, tacent: utq; Romana mysteria attingam, digito labellis imposito mulsitant, Angeronam deam imitantes, ne mysticum Romæ nomen efferèdo, in religionè peccare uideantur. Alij tacito suo nomine, Pasquillum aut Marforium interpretes adhibent: quos audio dicenda tacèdaq; Romæ loqui. Sed Mnemonis quoque statua crepuit, & annunciare uisa fuit Domini aduentum in carnem. Quid si lapides isti Romæ loquantur ideo etiam, ut munere fungentes Eliæ & Enoch, Romæ iudicium suum prænuncièt. Admonuit Gregorius primus, uigilantissimus ecclesiæ Romanæ pastor, instare superbix regem, & sacerdotum humeros atq; exercitū illi præparari: multaq; pie & grauiter dixit & scripsit, de moribus ecclesiasticorum emendandis. Verum surdis fabulam cecinit: & ultio diuina haud longè abfuit. Phocas enim, parricidio regnum arripiens, perdidit Rempublicam. Et Mahumed flagellum Dei surrexit, ultor ambitionis sceleratæ in ijs etiam, qui exemplum summisionis præcipuè deberent alijs præferre. Admonuit Benno Cardinalis in uita Gregorij septimi animosissimè & sapienter, carpens uitia Romanorum procerum. Sed in auras euauit admonitio. Eodem uerò tempore bellorum semina sparsit Gregorius septimus, & Urbanus turbator orbis rigauit atque produxit: ut abundantissima quoque messis calamitarum inde super sit hodie quoque. Admonuit diuus Bernhardus, uir doctrina & sanctimonia insignis, & animi præstans magnitudine. Sunt enim nota quæ scripsit in libris Considerationum ad Eugenium Papam, quæ scripsit in Cantica canticorum,

P R A E F A T I O.

canticorum, quæ dixerit in Concilio Remensi. Eius admonitiones quia contemptæ sunt, & diuini uerbi medicina locum non reperit, fecit Dominus, quod per Malachiam uel Esdram nostrum Leuitis malis comminatus est. Bernhardum secuti multi uiri egregij ex omnibus nationibus, qui sedulo inhortati sunt ad reformandam Ecclesiam. Bartholomæus quidē Platina, in Marcellini pontificis uita, pingit mores ecclesiæ Romanæ, quales fuerint Sixto quarto Papatum gerente, atque monstrauit Turcam pulsanter foras Italiæ. Qui nunc quoque pulsatur, ut audio. Quamobrem tempestiuam existimaui admonitionem, & uobis ante alios omnes adhibendam: ut non ignoretur, quænam excitarint præcipue, & produxerint, & euexerint Mahumedicum imperium. Si uel unum ex ordine uestro Esdras ad sanio rem mentem reuocauerit, magnum erit operæ precium: & cenfeo CHRISTO seruatori coronas & laureas offerendas esse, quæcunq; seruatoribus hominum maiores Romani dederunt: & aras ei ponendas longè maioribus de causis, quàm Romani ethnici Aio Locutio aram posuerunt, quia monuit Romam de reficiendis muris: & Iunoni Monetæ, quia in terræmotu iussit ritè placari numina irata. Sin apud uos nullum effectum habuerit admonitio hæc (ut hætenus Franciscus Picus, illustrissimus princeps, & Ioannes Reuchlinus Germanus, Martinus Lutherus, Huldreichus Zuinglius, Ioannes Oecolampadius, alij que uiri optimi, ualde annitendo, ut Ecclesiam Romanam ad formam pristinam à diuo Paulo & Petro & Christo traditam reduceretis, frustra lauerunt laterem, & Aethiopes, & Pardos maculosos Romæ) erit tamen aliquis fructus huius uaticinij diuini apud alios: Quia uerbum Domini non reuertetur uacuum. Plura de moribus Ecclesiæ reformandis, & reditutione ad CHRISTVM, ex ipsa fœdissima defectione, quam Pape inuexerunt orbi, cum illustrissimis Germaniæ principibus, & optimatibus ciuitatum liberarum & Imperialium

P R A E F A T I O.

Imperialium egi. Quæ si uacat & lubet, potestis legere. Atq;
utinam tempus sit, quo non indigeatis admonitione acro-
re. Vos rogo, ut in bonam partem accipiat, quæ animo
simplici & studioso iuvandi dedi in publicum.

Scipsi ultimo die Iulij, anno

M D L I I I.

IN SOMNIVM DIVINVM

ESDRAE PROPHETAE LIBER

primus Explanationis Theo-
dori Bibliandri.

ESDRAE PROPHETAE, ET LEGIS

diuinæ interpretis optimi, uita & doctrina.

QUANDO interpretis munus requirit, ut edisserat uitam scriptoris, & genus scripti quod enarrandum suscepit, principio de Esdra eximio propheta, & ipsius quarto libro, unde uaticinium de monarchia Rom. tripartita desumpsi, quædã explicare constitui: præsertim in magna iudiciorũ discrepantia, alijs quartum librum Esdræ ceu apocryphum penitus abijcientibus, alijs pro ecclesiastico & sancto & diuino amplectentibus.

Esdras igitur Leuitam fuisse, & summi pontificis Saraciæ *Esdras quis fuit.* filium, & fratrem pontificis Iosedek, didicimus è primo libro Esdræ, & tertio, & quarto: & ex Iosephi antiquitatibus Iudaicis. Patrem rex Nabuchodonosor capite plecti iussit, quia cum Zedekia rege Iudæorum contra ipsum conspirauerat: & fratrem Esdræ pontificem abduxit in Babylonem, quando & ipse in Babylonem abductus est. De ingenij uerò ipsius Esdræ præstantia, & peritia rerum diuinarum, animiq; pietate, & uitæ sanctimonia, primus liber Esdræ ita loquitur: Esdras autem parauit cor suum, ut inuestigaret legem Domini, & faceret, & doceret in Israël præceptum & iudicium. Itemq; in diplomate Artaxerxis, siue Darij Persarum regis, appellatur scriba legis Dei cœli doctissimus, & diuina præditus sapientia: eiq; permittitur Iudaicæ reipublicæ ordinatio, secundum leges Dei. Præterea in libro quarto præclariss. habet ab ipso Deo testimonium. Rectissimè quoq; in Suidæ collectaneis uocatur *νομοθέτης ἁγίος*, hoc est, optimus interpret & doctor legum. Acta quidem **A** ipsius

ipsius præclara multa sunt, quæ commemorat Esdræ commentarius libro primo & secundo, nec non tertius & quartus liber, & x i liber Iosephi: ut superuacaneum uideatur, eadem hic repetere. Idem Iosephus testatur, Esdræ mortuum in ætate grandi, & Hierosolymis honorificè funeratum. Ceterum, Eusebius Cæsariensis, & alij, qui tradidere illū attigisse Artaxerxis Longimani, aut Memnonis etiam tempora, & illis regnantibus gessisse, quæ narrat uterque liber Esdræ & Nehemiæ, rationem temporum non probè subdixerunt: neq; perpenderunt, nomen Artaxerxis commune fuisse Persarum regibus, ut Romanis fuit Imperatoribus Cæsaris uel Augusti nomen Aegypti regibus Pharaonis nomen.

Scripta Esdræ. i. liber.

Malachias.

Libri Paralipomenon.

Veteris instrumenti reparatione per Esdræ.

Nunc de scriptis etiam Esdræ paulo diligentius est explicandum. Nam primum scripsit commentarium de actis suis, ut Iosue, ut Ionas, ut Mardocheus, ut Nehemias princeps. De quo libro satis conuenit, tum Christianis, tum Iudæis, & ab Esdra scriptum esse, & in canone diuinorum librorum contineri. Veteres Ebræi adscribunt etiam sanctissimo Esdræ, Malachiæ sermonem propheticum: ut diuus quoq; Hieronymus annotauit, & non aspernatur eam sententiam: eo quod tempus & titulus conueniunt. Nam Malachias sonat angelum, aut legatum, aut nūcium Dei: quod sanè munus Esdras præclare gessit. Ad hæc res easdem Malachias tractat, quas & historia Esdræ. Aliqui etiam recentiores Iudæi censent Malachiam eundem esse, qui & Esdras. Ad hæc uetustissimi Ebræorum Esdræ adscribunt libros τῶν παραλειπομένων, hoc est, derelictorū: quam epitomen historiæ ecclesiasticæ ab origine mūdi usq; ad Macedonum monarchiam, fecit ex tribus codicibus annalium Iudaicorum. De quo plura dicentur suo loco & tempore. Quin ordinatio nem libri Psalmorum, & scripturæ uniuersæ reparationem ante Christum, Esdræ adtribuunt. De quo Tertullianus uetustiss. Ecclesiæ Christianæ scriptor, de prophetia Enochii differens; Potuit abolēctam Noë in spiritu reformare: quemadmodum

quemadmodum & Hierosolymis Babylonica expugnatione deletis, omne instrumentum Iudaicae literaturae per Esdrā constat restauratum. Et Suidas in uerbo Esdras, ὁ δὲ τῶν μὴ ἐκείνων βιβλίων τὰς γραφὰς ἀναμνημονεύσας, παρέδωκε τοῖς τοῦ ἔθνους: hoc est, qui repetens memoria scripturas librorum, qui non sunt inuenti, popularibus suis tradidit. Loquuntur autem hi, tum Suidas, tum Tertullianus, de ijs libris, de quibus & capite 14. libri quarti Esdrā scriptum est, Ecce lex tua incensa est: & reliqua deinceps, quae intelligi nō possunt de libris Moysis, Dauidis, Esaia, Iob, & aliorum Prophetarum. nam Daniel in Babylone Hieremiae sermones legit. Et in commentario Nehemiae indicatur, quod reuerſi cum Zorobabel in Iudaeam, primo ascēsu petierint ab Esdra librum legis, quam praecepit Dominus Israëlī adferri: & ipsum adtulisse legem in coetum. Ac postea: Legerunt in uolumine legis Domini Dei sui quater in die. Cuiusmodi multa leguntur in libro Nehemiae, cap. 8. & 9. & in libro Esdrā, uelut 7 capite. Præterea cui nam uideatur simile uerū, Ioachim regem, & procures Israeliticos spōte in Babyloniā migrasse, quum se in fidem regis Nabuchodonosor tradidissent, authore Hieremia, & non secum diuinos libros ceu fidelissimos comites, & unicum solatiū exiliū tulisse? Proinde quae de lege per Esdrā reparata legimus, non de authenticis libris prophetarum oportet intelligi, sed de expositionibus, quae repositae in tablinis & bibliothecis, urbe incensa perierant. De quib. etiam plura dicentur suo loco.

Porro autem Esdrā liber tertius, quem ecclesiae Græcae & Latinae legunt, ab Esdra scriptus non est, sed à studioso quopiam ex primo libro Esdrā, & secundo, quem Nehemias scripsit, & ex historia regum Israeliticorum collectus. Quod Theologi nonnulli haudquaquē authoritatis leuīs testantur, ueluti Nicolaus Lyranus, qui ex Thomae Aquinatis sententia ita scribit: Videtur magis ab alio doctore nescio quo conscriptus, & ex pluribus collectus. Hec ille. Porro certamen de palma sapiētiae, in quo Zorobabel, qui summā

Tertius liber Esdrā.

potentiam ueritati uendicauit, à rege Persarum uictor est pronuntiatus legimus etiam in Iosepho Græco & Ebraico: & uidetur ex Persicis monumentis transcriptum.

Quartus liber Esdræ, cuius nã, ex quãta authoritatis. Restat ut de quarto libro Esdræ, in quo uaticinium ponitur, quod annuente Christo sum interpretaturus, explicem non indiligenter. Siquidem Hieronymus, theologus excelsus, eum repudiauit, cum tertio Esdræ libro: magis secutus Iudeorum temerariam damnationem, quàm rationem probabilem. Sic enim scripsit ad Domnium & Rogatianum: Nec quenquam moueat, quòd unus à nobis liber editus est, nec Apocryphorū tertij & quarti somnijs delectetur. Quia

Liber Enoch non repudiatus à ueteribus Christianis.

Sūma quarti libri Esdræ.

& apud Ebræos Esdræ Nehemię q̃ sermões in unum uolumen coartantur: & quæ non habentur apud illos, nec de uiginti quatuor senibus sunt, procul abijcienda sunt. Intelligit autem per xxiiij senes, libros totidem canonicos, & authenticos, per xxiiij seniores qui Deum in Apocalypsi adorare perpetuò indicantur, figuratos. At quanto circumspectius, quanto religiosius & grauius pronunciauit uetustissimus ecclesię doctor Tertullianus, de libro Enoch itidem à Iudeis, iudicibus cecis & perfidis, repudiator. Cum Enoch eadem scriptura etiam de Domino prædicarit, à nobis quidem nihil omnino reijciendum est, quod pertinet ad nos. Et legimus, omnem scripturā ædificationi habilem diuinitus inspirari: à Iudeis postea iam uideri propterea reiectam, sicut & cetera ferè, quę Christum sonant. Quod magis etiam de quarto libro Esdræ dici potest: qui mysteria CHRISTI IESV, & Ecclesię atq̃ regni ipsius, tam perspicuè edisserit, quàm uix alijs liber propheticus instrumenti ueteris. Capite namq̃ primo & secundo, iuxta Latinorum distinctionem, sermo est de Iudæorum abdicatione propter contemptum Messiam IESVM, & propter alia scelera & impietatem, de quocatione gentium ad regnum Dei & Ecclesiā sanctā catholicā, ex diuina misericordia: ita congruens dictis CHRISTI & Pauli, ut uideantur hinc sententias & uerba mutuisse in eodem argumento.

Deinde

E X P L I C A T I O.

Deinde per octo capita, usq; ad x i. prophetiæ texuntur de liberatione Israelitarum ex seruitute Babylonica, deq; instauratione templi, urbís, cultus, & politiæ Iudaicæ: & sub eo typo de restitutione totius Israelis, & uera plenâ redemptione generis humani per Messiam. ut solent omnes Prophetæ umbras atq; figuras, & ueritatem in Christo exhibitam componere. Disertè autem Messiam proprio nomine appellat **I E S U M**, & ostendit eum non modò uerum hominem, sed etiam uerum & essentialem Deum: eiusq; passionem & mortem, & resurrectionem, & gloriam diuinâ, & iudicium de uniuerso mûdo in fine seculorum, præcinit.

*De Christo
atq; uerissime
ut incarnatus
est Esdras.*

Decimoquarto capite narratur, ut explanatio diuinę legis, quę combustis libris cum templo & urbe, interciderat, per diuinum Esdram non tam ex memoria illius, ut aliqui putant, quàm ex diuini spiritus reuelatione reparata sit. Nā ita legimus Dominum dixisse: Accendam in corde tuo lucernam intellectus, quę non extinguetur, quoadusq; finiuntur, quæ incipies scribere. De quo Picus Mirandulæ princeps, & in omni genere doctrinarum phoenix, hæc pronunciauit: Hi sunt libri **קבלה** kabala, quod est, receptionis. In his libris meritò Esdras uenam intellectus, id est, ineffabilem de supersubstantiali deitate theologiam, sapientiæq; fontē, id est, de intelligibilibus angelicisq; formis exactam metaphysicē, & scientię flumen, id est, de rebus naturalibus firmissimā philosophiam esse, clara in primis uoce pronunciauit. Hęc Picus Mirandulanus. Et ob hos libros uulgatos, Ebrei quidam ferunt Simeonem iustum ē synagoga eiectum esse. Hoc ex fonte Paulum propinasse, quę refert de angelorū hierarchiā: hinc doctores Ebraorū & Ecclesię Christianę arcana diuinę scripturę non pauca reserasse, animaduertimus. Porro ii. & 12. caput explicat eam partem uaticinię Danielis, de quatuor præcipuis monarchiis totius mundi quę ultimę Rom. fata continet. Decimumtertium autem caput uaticinatur de conuersione Israelitarum ad Iesum Christum: ut Paulus quoq; ad Romanos scribens, &

Augustinus, ut in præfatione indicatum est. Quod in Armenijs, & alijs Tartaris ad Christianissimum traductisimpletum gaudemus, & speramus adhuc uberius implendum in Turcis & Iudæis ante nouissimum diem, manifestato Antichristo. Simul commemorat bella infidelium aduersus Ecclesiam Dei, & ipsum Messiam: sicut etiam Apocalypsis certamina illa exponit. Postremo capite decimosexto, & decimosextimo, sermo textitur de nouissimis temporibus, & iudicio Dei iusto aduersus omnem impietatem: utq; homines credentes in uerum Deum, per ipsius opem seruari possint in omni discrimine. Ostendit enim, redundaturam esse impietatem, & omnia flagitia in mundo: & ob ea peccata fore bella crebra & funestissima, qualia Saracenorum, & Turcarum, & Christianorum à Papa Romano instigatorum seculis aliquot fuerunt. In omnibus autem periculis & calamitatibus, magnam spem salutis ostendit resipiscentibus, fidelibus, sanctis, pijs, Deumq; inuocantibus in ueritate, & uigilantibus, atq; in uocatione diuina perseuerantibus. Tunc, inquit, apparebit probatio electorum meorum, ut aurum, quod probatur ab igne. Audite dilecti mei, dicit Dominus. Ecce adsunt dies tribulationis, & de his liberabo uos. Breuiter, ut Dominus Christus concionatur in Euangelio secundum Matthæum, cap. 24. & 25. ita Esdras, diuinus interpret iudiciorum & decretorū Dei, hoc sermone. Et quæ futura esse prædixit, euentus rerū per annos bis mille iam cōprobauit: ut de pauculis reliquis implendis minimè fas sit dubitare. Quæ nota est certissima, & Lydius, quod dicitur, lapis ueri Prophetæ, & diuinitus insperatæ prophetiæ, si euenerit quod prædictum est, ut Dominus Christus iubet Prophetas ueros & falsos diiudicare ex fructibus, ut arbor ex fructibus suis cognoscitur. Vt in Deuteronomio Moses cap. 13. & 18. & Hieremias cap. 23. certans cum Hanania pseudopropheta de uaticiniorum ueritate, pronunciarunt. Quas ob res iudicium ecclesiarum Christi, quæ tot seculis hunc librum Esdræ inter sanctos & diuinos

diuinos numerant, iudicio Hieronymi & Iudæorum, quos & secutus uidetur, longè præferendum est. Neq; dubitauit Ambrosius episcopus Mediolanensis, doctor Ecclesiæ primarius, testimonium petere ex 7. capite huius libri, ad fidei Christianæ articulum præcipuū de mortuorū resurrectione adstruendū. Sic enim scripsit in libro de Bono mortis: malle se ex nostris libris ueritatem probare, quàm ex alienis, ut cernant homines, quòd Ethnicorum sapientes bene dicūt, à nostris accepisse mutuò. Cæterum hic liber non extat in Græcis exemplaribus, quæ hætenus mihi uidere contigit: sed ecclesiæ Latinae translātū habent ex codicibus Ebraicis. Hodieq; sermone scriptus Ebraico extat, ut ex ijs didici, quæ uiri docti alicubi adducunt. ueluti capite septimo, ubi legimus, Reuelabitur filius meus Iesus cum his qui relictī sunt: Petrus Galatinus ita scriptum esse Ebraicè testatur, יגלה בני ישוע עם אהם שיש בחו עמו וימות בני ישוע, quæ latine ita sonant, Reuelabitur filius meus Iesus cum his qui lætabuntur cū eo: & morietur filius meus Iesus, & conuertetur ad me mundus. Ac totus liber phrasim redolet Ebraicam. Adhæc uoces aliquot uitiose scriptæ, arguunt ex Ebraica lingua scriptum hoc transfusum esse. uelut capite primo Latinus interpres dicit, In flumine Amorrao: quod proculdubio scriptum fuit Ebraicè, המרה mara, siue amarum, ut in historia Exodi legimus. Et capite sexto, Henoch uel Enoch corruptum esse apparet ex hhaioth חיות, uel בהמות behemoth, quod brutas animantes significat. Et capite decimotertio, pro Azareth uel Arfareth, suspicor Ebraicè scriptum ארץ חצר מנת æræzz hhazzar manæth: hoc est, terra Sarmatia. nam ultra Taurum in Sarmatia Asiæ Iudæi collocantur, ab auctoribus non leuibus. Hoc etiam non ignorandum est, quod in Ebraicis exemplaribus, non secundus, aut quartus liber Esdræ inscribitur, sed tertius: nimirum quòd commentarius Esdræ cum Nehemiā primus liber numeratur, & Malachias secundus, & hic tertius. Alia etiā capitū est distinctio, Porro quia

Quartus Esdræ apud Ebræos tertius.

*Cause, ob
quas Iudæi
reiecerunt
hunc librū.*

quia de regno & monarchia suprema legitima & sempiterna Iesu Christi liber hic apertissimè loquitur, itemq; de repudiatione Iudeorum, & conuersione Israëuitarum ad Christum Iesum Nazarenum: mirum non est, à synagoga Iudeorum excacata, & pertinacissimè Christum seruatore aspernante, hunc librum diuinum reiectum esse: quandoquidem ausi fuerunt ex libris apud eos etiam receptis & approbatis, eradere atq; delere testimonia euidentiora de Iesu Messia. Cuius sacrilegij redarguit eos Iustinus Martyr, in disputatione cum Tryphone principe Iudeorum. Nos autem, qui Dominum Iesum nouimus & colimus, potius iudicium diui Ambrosij & tot sanctarum ecclesiarum sequi decet: & hunc librum, qui non repugnat scriptis authenticis & canonicis, sed per omnia congruit, inter sacros, ecclesiasticos, & diuinos libros adnumerare: utq; intelligatur ab omnibus, operam dare sedulam.

DE IMAGINIBVS DIVINIS ET

Somnijs atq; uisis Prophetarum.

Clemens Alexandrinus libro tertio Pedagogi, quo uitam Christianā informat, cap. 8. docet, ὅτι αἱ εἰκόνες καὶ τὰ ὑποδείγματα μέγιστον μέρος τῶν ἱερῶν εἰσι διδασκαλίας. ἔστι γὰρ μνηστὴρ ὁμοῦ εἰς ὁμοίαν, τὰ ὑποδείγματα. hoc est, Quod imagines & exempla sint maxima pars rectæ doctrinæ: quoniam non leuis impulsio ad salutem existit in exemplis. Vocat autem imagines, in quibus theoria & speculatio similis rei proponitur: maximè autem res gestas, ut conflagratio Sodomæ & urbium uicinarum, Dei uindictam ostendit in omnes impios. Cæterum diuinæ & propheticae imagines latè patent. Sunt enim in hoc genere, similia & parabola: ut in sermonibus Christi, regnum Dei uarijs parabolis adumbratur. Sunt fictæ narrationes, ut apologus Iotham in libro Iudicum. Sunt res corporeæ, ut tabernaculum cum toto instrumento exemplaria fuere cœlestium rerum, sicut Moses, & Paulus ad Ebræos scribens, ostendunt: & Hieremias catherenam

cathenam gestans in collo, portendit captiuitatem Iudaeorum. Sunt actiones & personae: ut Aharon, Dauid, Solomon, Christum figurarunt: & Antiochus impius tyrannus, Antichristum. Sunt uisa & spectra, quae uigilantes, aut quiescentes, uiderunt homines diuini. cuiusmodi plurima sunt in Apocalypsi, in Zacharia, in Ezechiele, in Daniele, & in quarto Esdrae libro. Vnde est theologorum neoterico-
rum distinctio uisionis & reuelationis. Reuelationes enim per somnia dicuntur, quando in somnis cernunt homines figuras quaspiam, aut uoces audiunt: Visiones autem, quando uigilantes cernunt audiuntque significationes rerum futurarum. Vnde etiam prophetae frequentius Ebraeis uocantur רואים roim, & חוזים hhozim, hoc est, uidētes, & contēplan-
tes. Et Clemēs definit prophetiā δῖναμις προφητείας, uirtu-
tem prauidendi. Cassiodorus autem, quod sit inspiratio diuina, rerum euentus immobili ueritate denunciās. Cuius tria genera ipse Deus ostendit, reprehendens Aharonem & Mariam, quia obtrectauerant fratri suo Mosi. Sic enim legimus cap. 12. libri Numerorum: Si quis fuerit inter uos propheta Domini, uel uisione apparebo ei, uel per somnium loquar ad illum. At non talis seruus meus Moyses, qui in omni domo mea fidelissimus est. Ore enim ad os loquar ei palam: & non per aenigmata & figuras Dominum uidet.

*Visorum di-
scrimen.*

*Quid diui-
natio.*

*Prophetiae ge-
nera.*

Ioel autem, uisiones atque reuelationes docet esse opera & effectus Dei, per sanctum spiritum: Effundam, inquit, spiritum meum super omnem carnem, & senes uestri somnia somnabunt, & iuuenes uestri uisiones uidebunt. Utque ministerio plerumque angelorum Deus utatur, edisserit Dionysius in Hierarchia coelesti. Hoc quidem uaticinium Esdrae partim est reuelatio, nam aquilae figuram in somnis uidit: partim uisio, quia expergefactus audiuit angelum Vrielem interpretantem hanc imaginem. Quare de somnijs etiam ut dicatur, necessum est: praesertim quum Hieronymus uideatur eleuare hoc diuinum praesagium, uocans apocryphorum somnia,

*Ex quo ge-
nere hoc uat-
ticinium.*

B Omnium

*Somniorum
species.*

Omniū quæ uidere sibi dormientes uidentur, quinque sunt principales diuersitates, & nomina, Macrobio authore, libro priori, cap. 3. in somniū Scipionis. Aut enim est *ὄνειδος* secundum Græcos, quod Latini somnium uocant: quod tegit figuris, & uelat ambagibus, non nisi interpretatione intelligendam significationem rei quæ demonstratur. Aut est *ὄραμα*, quod uisio recte appellatur: cum id quis uidet, quod eodem modo, quo apparuerat, eueniet. Aut *χρηματισμός*, quod oraculum nuncupatur: cum in somnis parens, uel alia sancta grauisq; persona, seu sacerdos, uel etiam Deus, aperte euēturum quid, aut non euenturum, faciendū, uitandum uē denunciat. Aut est *ἐνύπνιον*, quod insomnium dicitur: quoties cura oppressi animi uel corporis, siue fortunæ, qualis uigilantem fatigauerit, talem se ingerit dormienti. Aut est *φάντασμα*, quod Cicero, quoties opus hoc nomine fuit, uisum uocauit. Est autē uisum, quum inter uigiliam & adultam quietem, in quadam (ut aiunt) prima somni nebula adhuc uigilare se existimans, qui dormire uix cœpit, aspicere uidetur irruētes in se, uel passim uagantes formas, à natura, seu magnitudine, seu specie discrepantes, uariasq; tempestates rerū uel lætas, uel turbulētas. in hoc genere *ἰφιδάλτης* est, quem publica persuasio quiescētes opinatur inuadere, & pondere suo pressos ac sentiētes grauare. His duobus modis ultimis ad nullam noscēdi futuri opem receptis, tribus cæteris in ingenium diuinationis instruimur. Et quia phantasma & insomniū nihil diuinationis apportant, cura interpretationis indigna sunt. Porro somniū quinque sunt species: propriū, cum se quis faciētem patientem uē aliquid somniat: alienum, cum alium: commune, cum se unā cū alio: publicum, cum ciuitati, foro, theatro, moenibus, aut actibus publicis triste uel lætū quid existimat accidisse: generale, cū quis circa solis orbem, lunarem uē globum, seu alia sidera, uel cœlū, omnesq; terras aliquid somniat innouatum. Est autem hoc Esdræ uaticiniū, & oraculum, & uisio, & somniū generale atq; publicum. Proinde non omnia somnia promiscue

Alia somniorum diuisio.

miscuē uel recipiēda sunt, uel respuenda: sed cum delectu in his uersandū est, sicut in miraculis, & doctrinis. Nam quēdā naturalibus ex causis oriuntur, ex constitutione atq; temperamento corporū humanorum, quæ medicina cōsiderat in Prognosticis de prospera uel afflicta uale tudine: uel ex alimentū ratione, ut fabæ comeste turbulentiora somnia pariunt: uel ex cogitationibus & actionibus diurnis, de quibus dixit Poēta,

Omnia quæ sensu uoluntur uota diurno,

Tempore nocturno reddit amica quies. Quædā malī spīritus immittunt ad fallendos, aut cruciandos homīnes, aut terriandos. Vnde infelix Dido ad sororem ait, ut in Virgilij Aeneide scribitur:

Anna soror, quæ me suspensam insomnia terrent?

Sed falsa ad cœlum mittunt insomnia manes.

Et in sexto libro: Vocat autem Poēta cœlum, regionem uiuorum hominū. Quædā confingunt etiā homīnes, uel ut honesta & utilia persuadeāt alijs (quale est Scipionis somniū à Cicerone confictum in libris de Republica, ut persuaderet animas hominū uiuere post mortem corporis, & sempiternā beatitudinem bonis uiris, qui rempublicam adiuuant, paratam esse) uel ut sua commoda cum aliorū detrimento cōparent. Vnde pseudoprophetarū genus est, quod somniatorū nomen habet: quos grauissimē obiurgat Hieremias cap. 23. De his dicit & Solomon: Vanitas multa est, ubi multa somnia. Et Ecclesiasticus cap. 34. Multos errare fecerunt somnia, & exciderūt sperantes in illis. Inter maleficos etiā numerat lex Mosāica eos, qui somnia obseruant. Rursus oracularia somnia Deus immittit: de quibus loquitur uir sapiētiae ueræ & theologiæ consultissimus Elihu, in libro Iob cap. 33. Ostēdit autē, ut Deus solcat homīnes reuocare à peccatis, & malis quibus hominū delicta castigātur: Semel, inquit, loquūt Deus, & secūdo idipsum nō repetit. Per somniū, in uisione nocturna, quādo irruit sopor super homīnes, & dormiūt in lectulo, tūc aperit aures uiro-
rū, et erudiēs eos instruit disciplina, ut auertat hominē ab his

*usus maximū
somnia dī
uinorum.*

quæ fecit, & liberet eum de superbâ, eruens animam eius à corruptione, & uitam illius ut non transeat in gladium. Plato quoq; dicit esse dialectum Dei cum mortalibus, per somnia & oracula. Et Homerus somnia uocat nūcios Iouis.

Atq; haud scio, an quisquam hominum sit, quē non Deus aliquando per somnium admonuerit, docuerit, corripuerit, consolatus sit, aut aliud id genus beneficij contulerit. Certē historia sacra & prophana, exemplis abundat somniorū, quæ hominibus res maximas portenderūt. Abraham enim, *Genes. 15.* pater credentium, obdormiens, ubi cum Deo foedus pepigisset, in somnis didicit fata suæ posteritatis. Eiusq; nepos Israel, in Bethel uidit scalas pertingentes à terra cœlum usq;, & in eo somnio perspicit Messiae mysteria. Filij quoq; ipsius edocti fuerunt de Christo, de reprobatione Iudæorum, & alijs rebus maximis per somnia, ut in testamētis patriarcharum xij legimus. Sed & Ioseph sponsus Mariæ uirginis matris Christi, ab angelo in somnis admonetur, ut infantem Iesum gladio Herodis subducatur, fugiens in Aegyptum cū puero & matre: indeq; rursum somnio reuocatur diuino. Et Pilatus somnio immisso uxori suæ, reuocatur, ne quid iniquum statuatur de Iesu Christo, quem apud eius tribunal reum Iudæi egerant. Quod nisi contempsisset, nunquam se commaculasset eo piaculo, propter quod sese postea iugulauit. Pharaon rex Aegypti uidit boues & spicas in somnis, quæ portendebant annos uberes atq; steriles. Quod somnium interpretatus est Iosephus, simulq; docuit, ut superuenturæ inopiæ succurrere possit ac debeat. Eoq; somnio Aegyptus seruata est: & ex illo ueluti horreo copioso gentium aliarum, tum alij uicini populi sustentati sunt, tum Iacob cum sua familiâ, id est, sanctissima tunc temporis ecclesia. Astyages per somnium uaticinium didicit, nepotem suum Cyrum ex filiâ Mandane potiturum imperio totius orbis. Nabuchodonosor autem & sua fata, & seriem potentissimarum in mundo uniuerso monarchiarum didicit, interprete Daniele. Idem uerò Daniel, & frater ipsius Esdras,

Esdraſ, fata Romanæ monarchiæ, in qua Meſſias erat naſci-
turus, & ex ea proditurus Antichriſtus, & in quã finis mûdi
eſt deuolutus, ſomnijs uaticiniſ cognouerunt, & ex diuinæ
bonitatis atq; ſapientiæ conſilio monumētis literarum pro-
diderunt. Quæ iam cognoscere tempus & locus eſt.

IMAGO ROMANÆ MONARCHIÆ
tripartita ſummatim explanata.

Imperium ſiue regnum & monarchiam ultimam Roma-
norum, non imagine una Deus prophetis ſuis ſanctis
oſtendit, itemq; alijs hominibus. Nabuchodonofori enim,
regi Babylonico, monſtrata eſt per tibias & pedes ſtatue
portentofæ: Danieli autem, per monſtroſiſſimam belluam,
gerentem cornua decem: inter quæ, undecimum corniculum
enafcitur, Antichriſtū repræſentās. Eandē quoq; per aq-
uilam Eſdre oblatam eſſe, teſtatur angelus Vriel, uifum ediſſe-
rēs: in qua etiā aquila uel per mediū caput, uel potius dextrū
caput, Antichriſtum figurari neceſſum eſt. Ioannes autem
in Apocalypſi, uidit eam figura beſtiæ aſcendētis ex abyſſo,
ſeptem habentis capita, & decem cornua. Et Antichriſtum
cernit ſub imagine alterius beſtiæ bicornis, & rurfum mere-
tricis purpuratæ, poculum aureum propinantis regibus &
populis, ut ceu philtro & amatorio ueneno inficiantur. Ba-
bylonem quoq; uocauit Sibylla uetuliſſima, quemadmo-
dum & Apocalypſis diuina. Porro Zachariās producit
Antichriſtum, ornatu paſtoris ſtulti & peruerſi. Et Do-
minus in Apocalypſi uocat pseudopropheta, & Sybilla
regem pontificem Romæ. Daniel quoq; regem appellat: &
Dominus regem locuſtarum, angelumq; abyſſi uocat, &
perniciem: ut Paulus hominē peccati, filiumq; perditionis.
Deniq; Sibylla nominat eū Belias, uel Beliar: quod nomen
בלעל Belial, & ipſum cacodæmonem, & hominē extremæ
impietatis atq; conſecrationis ſignificat: ut Nahum tyran-
nos Aſſyrios, & in primis Senacherib appellat. Cæterum,
quia per aquilam copioſius explicatur, quod Danieli oſten-

sum est per monstrosam belluam absq; nomine, operaprecium iudicavi, enarrationem eius uaticiniꝝ ex diuī Hieronymi Cōmentarijs propheticiis huc summatim trāscribere: quam interpretationem ipse quoq; Hieronymus se mutuatū à ueteribus ecclesiæ doctoribus omnibus confitetur: ut momenti maximi negotium sententiæ patrum ecclesiasticorum, adeo que ipsius ecclesiæ ueteris innitatur, & non meis opīnionibus.

Caput septimum
Danielis
de Rom. monarchia.

Monarchia 1.

Sic ergo Hieronymus caput Danielis septimum enarrat: Quatuor uētos cœli, quatuor arbitror angelicas potestates, quibus principalia regna commissā sunt, iuxta illud quod in Deuteronomio legimus: Quādo diuidebat altissimus gentes, constituit terminos earū iuxta numerū angelorum Dei: & reliqua, Deut. 32. Mare autem, mundū istum, seculūq; significat, falsis amarisq; fluctibus redundās: sicut Dominus in parabola sagine misse in mare interpretatur. Et hoc notandum, q̄ regnorū feritas atq; crudelitas bestiarū nomine demonstretur. Primum regnum Babylonicū propter sauitiam & crudelitātē, siue propter luxuriā & uitam libidini feruentē, non leo, sed leæna appellatur. Quod autē habet alas aquilę, superbiam significat, regni potētissimi. Sed & hoc dicēdum, aquilā multo uiuere tēpore, & regnū Assyriorum multis ætatibus fuisse dominatum. Alæ cætera significant regna: quibus prius imperabat, & uolūtabat in mūdo. Quodq; sequitur: Stetit super pedes, si generaliter de regno Chaldeorū intelligatur, hoc sentiendū est, q̄ interfecto Balthasar, & Medis Persisq; imperio succedentibus, Babyloniꝝ homines, & humilis fragilisq; naturæ se esse intellexerint.

Monarchia 2.

8. 4.

Secunda bestia, rigidum Persarū fuit regnum. Tertium regnum, Macedonū. Quartum, quod nunc orbem tenet terrarum, imperiū Romanorū est: de quo in statua dicitur, Tibiæ eius ferreæ: & cætera, cap. 2. Satisq; miror, quod cum suprā leanā, & ursum, & pardum in tribus regnis posuerit, Romanorū regnum nulli bestię cōpararit. Nisi fortē, ut formidolosam faceret bestiam, uocabulum tacuit: ut quicquid ferocius

ferocitus cogitauerimus in bestijs, hoc Romanos intelligamus. Et hoc quod hic tacitū est, Ebręi in Psalmo lxxix dictū putāt: Deuastauit eā aper de sylua, & singularis ferus depastus est eā. pro quo in Ebræo habet, Omnes bestię agri lacerauerunt eā: dum in uno Romanorū imperio omnia simul regna cognoscimus, quæ prius fuerant separata. Comedens.) Significat omnes nationes uel interfectas ab eis, uel tributo & seruituti subactas. Dissimilis.) In prioribus bestijs singula formidini signa, in hac omnia sunt. Cornua.) Dicamus, quod omnes scriptores ecclesiastici tradiderunt, in consummatione mundi, quando regnū destruendum est Romanorum, decem futuros reges, qui orbem Romanum inter se diuidant: & undecimum surrecturum esse regem paruulū, qui tres reges de x regibus superaturus sit: id est, Aegyptiorum regē, & Aphricæ, & Aethiopiæ. Quibus interfectis, etiam septem alij reges uictori colla submittent.

Oculi.) Ne eum scilicet Antichristū putemus, iuxta quorundam opinionem, uel diabolum esse, uel dæmonem: sed unum de hominibus, in quo satanas habitaturus sit corporaliter. Os.) Est enim homo peccati, filius perditionis: ita ut in tēplo Dei sedere audeat, faciēs se quasi Deū. Donec throni.) Dei iudiciū uenit propter humiliandā superbiam. Idcirco Romanū debet imperiū, quia cornu illud loquebatur grandia. Bestiam interf.) In uno Romano imperio, propter Antichristū blasphemantē, omnia simul regna delenda sunt. Et nequaquā terrenū imperiū erit, sed sanctorum conuersatio, & aduentus filij Dei triūphantis. Sermones.) Sermones quasi Deus loquetur: ut qui Dei assumit potentiam, uerba quoque diuinæ sibi uendicet maiestatis. Sancti.) Præliabitur Antichristus contra sanctos, & superabit eos: in tantamque erigetur superbiam, ut leges Dei, & ceremonias mutare conetur, et eleuetur supra omne quod dicitur Deus, religionem cunctam suæ subiiciens potestati. Tempus.) Annum significat: tēpora, duos annos præfigurāt: dimidiū tēporis, sex menses, quibus sancti potestati Antichristi per-

mittendi

mittendi sunt. Iudicium.) Hoc de Antichristo, id est, de cornu paruulo, quod grādia loquebatur, quia regnum eius destruēdum sit in perpetuum. Regnum.) Hoc loquitur de Christi imperio, quod sempiternum est. Hæc Hieronymus. Iam Esdrae imaginem strictim explicabo, si Christus annuat.

MAHV MED I.

cum regnum.

AQVILAE, QVAM VIDIT ESDRAS,
compendiosa explicatio.

Aquilam etenim uidit propheta tricipitem, & in alis habentem insigniores pennas XII, & octo pennas subalares istis contrarias. Leo autem inuadit aquilam, & seuerissimè carpit. Ex auibus ijs, quas nouimus, aquila maximus honos, maxima & uis: eamq; Iouis armigerum esse, iudicauit consuetudo: ait Plinius libro x Naturalis historię. Vulgus etiam aquilam existimat regem auium. Id uerò

Id uerò singulare habet aquilæ natura, quòd decimo quoq; anno iuuenescit. De quo Ebraeorum uel præcipui doctores David Kimhi, & rabi Saadiaz, dictum Psalmi CII expONENTES, Renouabitur ut aquilæ iuuentus tua. Sic enim scribunt: Aquila uolat altius cæteris auibus, & pertingit usque ad firmamentum cœli, accedens ad calorem ignis elementaris: seq; præcipitat in mare ob nimium calorem, & plumas atq; pennas amittit, seq; renouat, ac subleuat alas, reditq; ad iuuentam suam. Idq; agit decimo quoq; anno. Centesimo autem anno idem pro more suo faciens, decidit in mare, ac emoritur. Augustinus autem scribit hunc ad modum: Dicitur aquila, cum senectute corporis pressa fuerit, immoderatione rostri crescentis cibum capere non posse. Pars enim rostri eius superior, quæ supra partē inferiorem aduncatur, cum præ senecta immoderatus creuerit, longitudo eius incrementi non eam sinit os aperire, ut sit aliquod receptaculi interuallum inter inferiorem partē, & uncum superiorem. Nisi enim aliquod interuallum pateat, non habet morsus quasi forcipē, unde uelut tondeat, quod trāsmittat in fauces. Crescente itaq; superiori parte, & nimis aduncata, non poterit os aperire, & aliquid capere. Hoc ei facit uetustas. Prægrauatur languore senectutis, & inopia comedendi languescit nimis, utraq; re, ætate & egestate accedente. Itaq; modo quodam naturali in mensura reparandæ quasi iuuentutis, aquila dicitur collidere & percutere ad petram, ipsum quasi labium suum superius: quo nimis crescente, edendi aditus clauditur, atq; ita conterendo illud ad petram excutit, & caret prioris rostri onere, quo cibus impediēbatur. Accedit ad cibum, & omnia reparantur: erit post senectutem tanquam iuuenis aquila. Redit uigor omniū membrorum, nitor plumarum, gubernacula pennarum. Volat excelsa sicut antea: fit in ea quædam resurrectio. Non quidem ad immortalitatem aquila reparatur, nos autem ad uitam æternam. Sed tamen propterea inde ducta est similitudo, ut quod nos impedit, petra nobis auferat. Non ergo præsumas de uiribus

tuis: firmitas petrae tibi excutit uetustatem. Petra autem erat Christus. In Christo renouabitur sicut aquila iuuentus nostra. Etenim inueterauimus inter inimicos nostros. Non satiorabor de mortalibus, non satiorabor de temporalibus. Aliquid æternum donet, aliquid æternum concedat. Sapientiam suam mihi det, uerbum suum mihi det, Deum apud Deum, & se Deum, patrem & filium & spiritum sanctum. Non satiaris modo: quia non est idonea anima tua ad solidum illum & magnum cibum, sed rostro clauso non est idonea. Vetustas sibi clausit os: propterea petra data est, ubi uetustate contrita renouetur iuuentus tua, sicut aquila: ut possis manducare panem illum tuum, qui ait: Ego sum panis uiuus, qui de coelo descendi: Renouabitur iuuentus tua sicut aquila, tu satiaberis in bonis. Porro quod Ebraei dicunt, aquilam ad ignis sphaeram propius aduolare, ut pennae plumaeque adurentur, fiatque glaber: alij referunt ad solem, cuius radios etiam acie recta intuentur. Hieronymus etiam pro mari fontem ponit. Aquila, inquit, ubi consenuerit, grauantur pennae: quaerit illa fontem, erigitque pennas, & calorem in se colligit: eo modo sanantur oculi. In fontem se ter mergit, atque ad iuuentutem redit. Quae Christi gratiae & uirtuti, per quam genus hominum renouatur, propius quadrant. Tam plena mysterijs est aquila, ut Christi res, & resurrectionem corporum, & totius hominis renouationem adumbret.

*Aquila signi-
ficationes.*

Sunt quae in libris sacris multae locutiones figuratae, petita ab aquila: ut Dominus etiam Deus dicat, se populum Israel ex Aegypto, ceu aquila pullos gestat, eduxisse. Et Dominus Christus de suis electis, æternum cum illo uicturis, ait: Vbi cadaver est, ibi congregantur & aquila. Et mysterijs inseruit aquila, quanquam inter immundas aues numerata, magis quam ullum animans. Et Dionysio quidem theologo interprete, significat regiam dignitatem, motum ad superna tendentem, ad capiendum cibum necessarium, uimque speculandi, & similia. Vnde Apocalypseos capite octauo, Aquila uolans per medium coeli, tri-

ste nra.

ste nunciū adfert habitantibus in terra nouissimis temporibus, ter exclamans inauspicatum & malū omnis uerbum, Væ, uæ, uæ. In quadriga uerò mystica Ezechielis, Seraphim habent formam quoque aquilarum. Et Israelitarum unum signum militare ex quatuor, habuisse imaginem aquilæ, tradidere magistri Ebræorum. Peculiariter tamen aquila notat magna & excellentia imperia, & reges: uelut Ezechielis capite decimosextimo, aquilæ duæ grandes figurant regem Babylonicum, & Aegyptium. Et Danielis septimo capite, leæna Babylonicam referens monarchiam, alas habet aquilæ. Et in quadriga illa mystica Ezechielis propheta, uel potius curru triumphali diuinæ maiestatis, capite primo, figurari monarchiam Dei cuncta gubernantis, omnes interpretes Christiani & Ebræi, intellexerunt. Peculiariter autem Romanis dicata fuit aquila. Nam inter militaria signa principem locum tenuit aquila. De quo Plinius, libri decimi capite quarto: Romanis legionibus aquilam C. Marius in secundo consulatu suo propriè dicauit. Erat & antea prima cum quatuor alijs: lupi, minotauri, equi, apriq, singulos ordines anteibant. Paucis antè annis sola in aciem portari cœpta erat: reliqua in castris relinquebantur. Hinc Sibylla Erythrea legiones Romanas uocat ἀετοφόρους, hoc est, aquiligeras. Neque tamen pingebatur in panno aquilæ figura, ut nunc fit: sed in longis perticis aureæ & argentæ imagines aquilarum præferabantur. Quemadmodum & Persæ grandem aquilam ex auro in longa pertica gestarunt ante exercitum. Et Iouem pugnantem contra Titanos, aquilam pro signo habuisse, memoriæ proditum est, eum que morem Aeneam in Italiam intulisse. Fuit & in pace Romanis aquilæ signum præcipuæ uenerationis, & sacrum sanctum: nam & Tarquinius Priscus rex in sceptro aquilæ figuram sculptam habuit. Ethruscæ quoque disciplinæ periti, & secretioris theologiæ, quos Ebræi uocant Cabalistas, Romanæ genios & angelos præsidēs asseruere נְשִׂימֵי, neshiel,

quod sonat aquilam deum: & אֲרִיֶּאֱל ariel, quod significat leonem deum. Quemadmodum Gabriel & Michael, praesides Israelitarum indicantur, Danielis 10. cap. Itaque ex altissima theologia mysteriū hoc productum est, quod aquila Romanae monarchiae fata portēdit atque denunciat. Hodieque uulgo notissimum est, aquilam in numis & publicis operibus symbolum & insigne esse imperij Romani.

*Aquila huius
forma.*

Quare imaginemur aquilam tricipitem, quae in pedes erecta stet, alis utrinque expansis, ritu uolantium auium: ut omnes uenti eam perflent, ac spectantem solis ortum. Quae ratione ala & caput in meridiem respicientia, latus dextrum obtinent: & quae septentrionem respiciunt, sinistrum. Nam diuersi populi, & diuersae professiones in augurijs, & prodigijs, & alijs id genus obseruationibus, non eodem pacto constituunt coeli cardines, atque positionis limites ante ponē, dextrum, sinistrum, sursum deorsum. ut Cicero etiam docet in libris de Diuinatione, & Plutarch. in 2. lib. de Placitis philosophorum. Alijs enim septētrionalis plaga uidetur mūdi uertex & suprema pars, alijs dextra. Ebraicis autem scriptoribus est sinistra, & antica mundi pars, ortus solis: postica uerò, in solis occidentis plaga. Caterum in pennis & alis translatio Latina obscuritatē habet: quae non tam Esdrae debet imputari, aut rebus ipsis, quam interpreti Latino, qui proprietatem uerborū non aduertens, res quoque permiscuit & confudit. Quam difficultatem prius tollere studebo, constitutis proprijs uocabulis, quam significationem indico.

*Nomina alarum
Ebraica.*

Ezechiel quidē cap. 17. aquilas duas grādes depingēs, haec tria uerba usurpat: אֵבֶר ebær, quod significat alā uel axillā, nempe in auibus membrum, cōstans ossibus, neruis, musculis, carne, uenis cum sanguine, quibus sunt pennae infixae. Id Latinus uetus interpres dicit alam, & alam pennarum, & pennaculum. בְּנֵת canaph, est penna grādiōr & robustior, qua mouet corpus alitis, ein schwingfeder. נֹזְזָה nozzah, mollior est pēna, seu pluma, quae corpus auis uestit. Quibus adijcere placet אֶגַף agaph, & prima litera resecta גַּף gaph, quod

quod verbum significat alam cum pennis & plumis, ac uelut gubernaculum auis: per tropum autem, in exercitu alas tam peditum quàm equitum, & alia quædã significat, *ein flügel oder fetich*. Subalares pennas & contrarias illis duodecim, nõ aliter possum animo complecti, quàm ut intelligam in duabus alis maioribus enata esse tubercula, & uelut radices pennarum surgentium in oppositam partem: ut quandoque solent in membris animalium adnasci ossa & carnes superflue. Et si uerò in aquilæ tum alis, tum cauda, & toto corpore sunt plures pennæ ac plumæ: tamen in hac imagine prophetica, duntaxat xij pennarum insignium ratio habenda est, & octo subalarium pennarum. Et hæc tenus quidẽ corticem literę aperire molitus sum: iam medullam quoq; spirituales proferamus. Quartã monarchiam per aquilam representari, nõ licet nobis dubitare: quum Leo dicat, quartum esse regnũ: & Vriel dicat illud ipsum esse, quod Daniel uidit. Quarta uerò monarchia & ultima est Romana: ut Hieronymus, ceteriq; patres ecclesiastici & Ebraei intellexerunt.

Alas etiam exponit, reges xij, qui non sunt numerandi ab urbis origine, Romulus & Remus, Numa Pompilius, & reliqui: sed ab eo tempore, quo deuictis populis in Europa, & Africa & Asia, qui prius sub Alexandri & Macedonum fuerant imperio, Iulius Cæsar iterum monarchiam Romæ & perpetuam dictaturam constituit. Primus ergo rex, intelligitur Iulius Cæsar. Secundus, Octavius Augustus, quo nullus regnauit diutius & felicius: ut inter exempla felicissimorum ponatur hominũ. quanquam & is ærumnis maximis obrutus fuit, ut Plinius eas recenset. Sub hoc Imperatore Christus Iesus natus est. Tertius, Tiberius Cæsar: à quo præses Syriæ datus Pontius Pilatus, Iesum Christum in crucem adegit. Quartus, C. Caligula, portentosæ nequitiei homo. Quintus, Claudius Cæsar: quo imperante, conciliũ Apostolicum abrogauit cærimonias Mosaicæ. Sextus, Claudius Domitius Nero: qui Paulum & Petrũ apostolos interficere iussit, Et hi quidem pennis sex in ala dextra collo-

*Alarum penna
xij.*

catis figurati sunt: rursumq; totidem in ala sinistra. Septimus, Sergius Galba. Octavius, Otho Syluius. Nonus, Aulus Vitellius. Qui tres occupâtes imperium per tumultum, octodecim circiter menses regnarunt. Decimus, Flavius Vespasianus. Undecimus, Titus Vespasianus, qui cæpit & deleuit Hierusalem. Duodecimus, Flavius Domitianus: qui Ioannem euangelistam relegauit in Pathmon insulam, ubi scripsit librum diuinissimum Apocalypseos, compendium uel potius thesaurum theologiæ Christianæ.

Plures autem reges siue Imperatores Rom. non enumerat: quoniam hi sufficiunt ad præsentem demonstrationem. Quemadmodû à Daniele ex regibus Persicis quatuor duntaxat numerantur: & in monarchia Græcorum quatuor cornua, totidem reges figurâtia ponuntur, quum plures mortuo Alexandro sibi arripuerint partes Macedonicę monarchiæ, præter Aegypti, Asię, Syrię, & Macedonia reges: ut Quintus Curtius, & alij scriptores ostendunt.

*Octo pennæ
subalares.*

Octo pennæ subalares etiã notant reges, uel potius tyrannos & inuasores Imperij: quanquam longè plures fuerunt, qui arripuerunt Imperium Romanû: sed hi nobilissimi, & authores, ut monarchia diuideretur, atq; in ruinã & exitium impelleretur. Quæ pennæ in tres partes absumuntur, quâquam distinctæ sex alis paruulis, ut quaternæ in ala sinistra collocentur, binæ autem in dextra. Imperante autem Theodosio, mouit se penna subalaris prima in Britannia, tyrannus Maximus: & mox 2, Eugenius cum Arbogaste. Post autem Imperatoris Theodosij filiis imperatibus, quatuor insurrexerunt. 3. Gildo in Aphrica: 4. Ruffinus, orientalis aulæ & prætorio præfectus: 5. Caianus: 6. Stilico, aulæ occidentalis & Romæ præfectus prætorio. Duo autem ex his pepererunt. Ruffinus enim proditor euocauit Caucasios populos in Asiam, Turcas præcipuè, qui hodie quoq; negotium facessunt: & Stilico Gotthos atq; alios populos commouit, qui Romam cæperunt, & sustulerunt imperium Occidentis: quod tandem per Francos Papa ex aliqua parte, uelut

re: uelut à mortuis excitauit. Postremò quum iam tria capita confurgere deberent, surrexerunt pennæ duæ: 7. Saraceni: & 8. rex Persarum: quas pennas caput medium, pūta Mahumed, citò subegit ac deuorauit. Apposui autem pennis numeros, ut imago & explanatio citra negotium conferri queant.

Nanque tria capita interpretatur angelus, tria regna, quæ impleant mensuram impietatis Rom. monarchiæ, nondum diuisæ. Ac medium quidem caput grandius, ita copiose & luculenter pingit, ut nemo nisi cæcus non uideat significari Mahumedicum & Turcicum imperium. Etenim Mahumed nouæ religionis & imperij conditor, non est gladio interfectus, sed maximo cruciatu morbi extinctus. Eius autem successor Ebubeker, socer Mahumedis, ab altero eiusdem socero Homar occisus est. Et Homar quoque interfectus gladio est, maxime Hali nepote Mahumedis procurante necem illius. Caput quoq; sinistrum nemo ignorat, uel mediocriter peritus historiarum, significare Imperium, cuius regia sedes fuit Cōstantinopolis in Thracia. Itaque tertium caput dextrum, notat eum regem, aut Imperatorem, aut pontificem maximum, qui sibi uendicat Romam & Italiam, & Imperium Romę in Occidente. Hoc si negent Papę, & Papistę, Romanum p̄sulem Romaniregis & Imperatoris sibi ius atq; potestatem arrogare, imprudentissimè negant sua ipsorum scripta, quæ regibus & Imperatoribus, & toti populo Christiano, Iudeis quoque & Mahumedicis & toto mundo ausi sunt ostentare, maximo cum dedecore nominis Christiani, & detrimento maiori quàm multi existiment. Sic etenim Constantinus ille in diplomate suæ Donationis, quod *βασίλειον* & oraculum haberi uolunt, loquitur: Beato Syluestro & omnibus successoribus eius de presentī tradidimus palatium Imperij nostri Lateranēse, deinde diadema, uidelicet coronam capitis nostri, simul' que Phrygium, nec non superhumerales, uidelicet lorū, quod Imperiale circumdare assolet collum: uerū etiam

Papæ Romano
in fictitia Do-
natione Con-
stantini arro-
gatur Impera-
toris Rom. po-
testas.

etiam chlamidem purpuream, atq; tunicam coccineam, & omnia Imperialia indumenta, seu etiam dignitatem praesidentium equitum. Conferentes ei etiam Imperialia sceptrā, simulq; cuncta signa atq; banna, & diuersa ornamenta Imperialia, & omnem processione Imperialis culminis, & gloriā potestatis nostrae. Ac postea: Vnde ut Pontificalis apex non uilescat, sed magis quā terreni Imperij dignitas gloria & potētia decoretur, ecce tam Palatium nostrū, quā Romanam urbem, & omnes Italiae siue occidentalium regionum prouincias, loca, ciuitates, beatissimo Pontifici & uniuersali Papae Syluestro concedimus atq; relinquimus, & ab eo & a successoribus eius per pragmaticam constitutionem decreuimus disponenda, atq; iuri sanctae Romanae ecclesiae concedimus permanenda. Vnde congruum perspeximus, nostrum Imperium, & regni potestatem orientalibus transferre regionibus, & in Byzantiae prouinciae optimo loco nomini nostro ciuitatem aedificari, & nostrum illic Imperium constitui. Quoniam ubi principatus sacerdotum & Christianae religionis caput ab Imperatore coelesti constitutum est, iustum nō est, ut illic Imperator terrenus habeat potestatem. Et haec uidelicet Papa Romanus dono accepit à Constantino maximo. Quod si Romanus rex & Imperator non est, qui sibi arrogat insignia, titulos, palatiū, urbem, prouincias, ius & potestatē Imperatoris Romani: quis obsecro fuit unquam? Quid quod iuris Papistici doctores aiunt, Papā Dominū esse uniuersi mūdi, omniumq; feudorum: principes autē cūctos, beneficiarios & uasallos ipsius: utq; potius utar eorum uerbis, omnia beneficia mundi esse obediētia & manualia respectu Papalis potestatis? Quis etiam ignorat, istam monarchiae supremā iactationem: Vt Iesu Christo sunt omnia tradita, ita Romanum Papam heredem & successorem & uicarium, non modò Petri apostoli, uerum etiam Christi, possidere omnia? Proinde Imperatorem uel Germanorum, uel Romanum, dicunt omne ius atque potestatem mutuò accipere à Papa Romano, ut
luna

luna splendorem suum mutuatur à sole. Quis ignorat Papas sibi arripuisse Imperatoris electionem, confirmationem, coronationem, depositionem, citra Concilij generalis sententiam? & quomodo fulmina excommunicationum torserint aliquando etiam in optimos principes, Cæsares Germanorum, reges Gallorum, & alios? Et quis tandem non agnoscat, non admiretur, non adoret sapientiam & bonitatem & providentiam numinis aeterni in hoc uaticinio? Capita tria simul dicunt surgere in aquila, & simul redarguunt impietatis: quæ nihilo sanctiora sint, quam priores reges, Iulius, Tiberius, Caligula, Claudius, Nero, Domitianus, Heliogabalus, & alij. Etenim Phocas interfecto Mauricio imperatore, à sceleratis militibus Imperator est creatus, anno D C I I I post Christum natum, D C L X V I autem post natum Octavianum Augustum & Consulatum Ciceronis, quando Pompeius sceptrum Iudæis eripuit. Eodem anno mortuus est Gregorius Magnus, uerus episcopus Romæ, uerbo & animo & actionibus seruus seruorum Christi: qui scripsit instare istum superbiam regem, hoc est, Antichristum, illique præparari exercitum sacerdotum, ut humeris superbiam inferuiant: quando unus Episcopus appetat haberi œcumenicus & uniuersalis episcopus omnium cæterorum episcoporum. quod Constantinopolitanus Ioannes affectauit, multo autem insolentius usurpauit Romanus Papa, simulque potestatem summam Imperij politici. De Phoca sanè Paulus Diaconus scripsit: Malus & dominus sceptorum tyrannus prouehitur, & præualet aduersus felicitatem calamitas, & sumunt principium magna infortunia Romanorum. Nam ex eo tempore non defuerunt Imperio uariæ ac ingentes ærumnæ. Admonuerat eum adhuc uiuus Gregorius, gratulando illi imperium per epistolam: ut libertate singulis sub iugo imperij reseruata, memineret, illud inter reges gentium & Christianæ reipublice distare, quod reges gentium domini seruorum sint, imperatores uerò reipublicæ domini liberorum. Et ille quidem Cyriaco patriarchæ & principibus in templo sancte promisit,

D. se in

Constantino-
litani princi-
pes.

se in orthodoxa fide & sine perturbatione seruaturum ecclesiam. Sed omnium horum oblitus, & ueluti strychno potus, omni genere flagitiorum imperium foedissimè perdidit. A Phoca usque ad Constantinum, quem Mahumed Turcarum rex capta urbe iugulauit, Egnatius numerat imperatores Constantino-politanos L X V I. quos tyrannos appellat Blondus. Pauculi certè inter bonos principes numerari possunt: ut Leo, què tamen *ἐνωδύμαχος* & theomachum uocant. Plerique autem insigniter uitiosi & impij fuerunt: ut Anastasius, Constantinus Copronymus, Alexius, & qui Phocam occidit Heraclius.

*Mahumed, &
successores in
imperio.*

Altero itaque anno imperatoris Phocæ, peccatis hominum ita merentibus, Mahumed Alcoranum publicè recitauit, & ui obtrudere conatus est: sed tunc repulsus è Mecha in lethribus, quod initium ponunt Aelhigra Mahumedici. Qualis autem Mahumed propheta fuerit, quibusque uirtutibus aut uitijis præditus, Alcoranum ipsum legens intelligit, & historias audiens, recitantes eius rapinas, stupra, adulteria, latrocinia. Et principe illo nouæ sectæ nihilo fuere sanctiores & i proximi successores, & postea Calyphe, non modò reges, sed etiam religiones & doctrinæ antistes, quidam etiam sceleratiores Mahumede. Porro Turcarum imperatores quales fuerint, Mahumed docere potest in expugnatione Constantinopoleos. In Solymanno tamè, qui hodie tenet imperium Turcicum, eas audio prædicari uirtutes, religionem, clementiam, iusticiam, fidem, moderationem, prudentiam: ut appareat, eum neque ex Alcorani doctrina, neque superiorum principum exemplis ita formatum esse: sed ex lectione librorum diuinorum, & coelesti gratia, quæ naturæ istam bonitatem & ingenium indidit. In quo etiam mihi perspicere uideor messes Christi multas inter Turcas: modò non deessent operarii boni, qui uerbo Dei & uitæ sanctæ exemplo malos traducerent à Mahumede & Alcorano, ad Iesum Christum, & ipsius Euangelium salutarum, & non ad Papam, & eius quodlibet Romanum. ne experiatur Turcæ, quod in uulgaris proverbio dicitur: Incidit in Scyllam, cupiens uitare

tare Charybdim. Vtq; Dominus loquitur ad Scribas & Pharisæos, circuire illos per mare & aridam, ut faciant unū profelytum: at qui profelytus factus fuerit, duplo magis gehennæ filium, quàm antea fuerat, euadere.

Porrò anno quarto imperatoris Phocæ, Bonifacius tertius magna contentione obtinuit, ut ecclesia Romana esset caput omnium ecclesiarum, & Papa Rom. episcopus universalis omnium episcoporum. Id uerò quale quantumq; sit, operaprecium uidetur ex Donatione Constantini cognoscere, uel potius ex arca noui Testamenti Papalis in lucem proferre, omnibusq; populis, in primis Christianis ostendere: si forte appposito perspicillo, tandem istum ecclesiæ turbatorem & uastatorem possint aut uelint agnoscere. Sic enim ampullas funditat, eijcitq; non palea uel pagina uel priuilegium, sed edictum, oraculum, ordinatio, concessioq; maximi Constantini. Constantinus Imperator quarta die sui baptismi, priuilegium Romanæ ecclesiæ pontifici contulit: ut in toto orbe Romano pontifices, uel sacerdotes, ita hunc caput habeant, sicut iudices regem. Hic est titulus, quem Augustinus Steuchus bibliothecarius & magister palatii Papalis præfixit. In eo Diplomate oraculari sic loquitur Constantinus: ^a Prima die post perceptū sacri baptismatis mysteriū, & post curationem corporis mei à lepræ squalore, agnoui non alium esse Deum, nisi patrem & filium & spiritum sanctum, quem beatissimus Syluester prædicat, Trinitatem in unitate, unitatem in Trinitate. Nam omnes dñi gentiū, quos usq; hætenus colui, dæmonia, opera hominum manufacta comprobantur. Etenim quantam potestatem idem Saluator noster suo apostolo beato Petro cōtulerit in cælo ac in terra, lucidissimè nobis idem uenerabilis pater edixit, dum fidelem in sua interrogatione inueniēs ait: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiā meam: & portę inferorū non præualebūt aduersus eam. Aduertite potentes, & aure cordis intendite, quid bonus magister & dominus suo discipulo adiūxit, inquiens: Et tibi dabo clauēs regni cœlorū, &

Romani Papæ & reges.

Pontificis Romani potestas summa, infinita, immensa in ecclesiæ administratione, simulq; in politico imperio.

a. Ictus locustarū & scorpionum, & sycophantici morsus in Constantinum Christianis. à puero. Et quis erit tuus ab illis sycophantis?

Aduertite & uos Christiani principes & populi, ex qua origine prodierit Rom. Papæ dominatus, cui nitatur fundamento: & discernite, utrum Christo, an tali domino seruire malitis,

quodcunque ligaueris super terram, erit ligatum in coelis: & quodcunque solueris super terram, erit solutum in coelis. Et dum hæc prædicante beato Syluestro agnoscerem, ex beneficijs ipsius beati Petri integræ sanitati me comperi redditum: dignum iudicauimus, unâ cum omnibus satrapis nostris, & uniuerso senatu, optimatibus, & cuncto populo, imperio Rom. ecclesiæ (al. gloriæ) subiacente, ut sicut beatus Petrus in terris uicarius filij Dei uideatur esse constitutus, ita & Pontifices ipsius principis Apostolorum in terris principatus potestatem amplius quàm terrenæ Imperialis nostræ serenitatis mansuetudo habere

† videtur, inquit: nepe stolidis hominibus. Nam Petrus hoc mini me agnouit.

† uidetur, concessam à nobis nostroq; imperio obtineant: eligentes nobis ipsum principem Apostolorum, uel eius uicarios, firmos apud Deum esse patronos. (al. successoresq; eius primos apud Deum esse patres.) Et sicut nostra terrena Imperialis potentia adoratur & colitur: ita eius sanctam Romanam ecclesiam de re uimus ueneranter honorare, & amplius quàm nostrum imperium, terrenumq; thronum, sedem sacratissimam beati Petri gloriose exaltari: tribuentes ei potestatem, & gloriam, & dignitatem, atq; uigorem, & honorificentiam Imperialem: atque decernentes sancimus, ut principatum teneat tam super

Iterum affectatur bona terra stria.

Quæ sunt iam sub Turcarum imperio. O' do mus antiqua.

Gregori, pontifex Romane, qui nomen habes à uigilando, exurge, & gladio spiritus iugula istam bestiam.

per quatuor sedes, Alexandrinam, Antiochenam, Hierosolymitanam, Constantinopolitanâ, quàm etiam super omnes in uniuerso orbe terrarum ecclesias Dei. Et Pontifex, qui per tempora ipsius sanctæ Romanæ ecclesiæ extiterit, celsior & princeps cunctis sacerdotibus, & totius mundi existat. Et eius iudicio, quæ ad cultû Dei uel fidem Christianorum, uel stabilitatē procuranda fuerint, disponantur. An non hæc, & quæ antea ex eodē Constantini diplomate recitauimus, de regîa & imperatoria Papæ Romani potestate, ostendunt, caput dextrum deuorasse sinistrum caput aquilæ, & Papam Romanum sustulisse imperium, cuius regiam urbem & nouam Romam constituerat Constantinus Byzantijs. Atque hæc de iure, ut loquuntur. Postea quo modo etiam de facto sibi arrogarint Papæ imperium & supremam Ecclesiæ

Ecclesiæ potestatem, indicabitur. Verum huic donationi conferat Apostolorum contentio in cœna mystica, capite uigesimo secundo Euangelij secundum Lucam. Facta est enim contentio inter discipulos, quis eorum uideretur esse maior. Et dixit eis Iesus: Reges gentium dominantur eorum, & qui potestatem habent super eos, benefici uocantur. Vos autem non sic. Sed qui maior est in uobis, fiat sicut iunior: & qui præcessor est, sicut ministrator. Iesus Christus Dei filius æternus, caput & princeps Ecclesiæ catholicæ, discernit ministros Ecclesiæ apostolos, & eorum successores, à ciuilibus magistratibus: & serio uetat, ne politicas functiones gerant Apostolici uiri. Et Papa Romanus ante alios omnes peccans in legem Domini Christi, omnium hominum Christianissimus erit, & Apostolicus, & Episcopus omnium episcoporum catholicus, & caput ecclesiarum, & uicarius Christi sanctissimus atque beatissimus: ut si rex Medorum & Persarum uetet, ne quis in aula ipsius gestet baculum: & ille qui regis sceptrum arripuisset, uellet in toto regno haberi optimus amicus regis, & pariter cum rege uero adorari, ceu legitimam adeptus potestatem. Cæterum à Bonifacio tertio usque ad hanc tempestatem numerantur Papæ Romani CLX: inter quos omnium laudatissimus est Gregorius sextus. cuius uitam si quis componat cum descriptione Antichristi, tam similes eos animaduertet, quam est ouum ouo, & graculus graculo. Et hæc summam sint dicta nobis de imagine prophetica: iam singula fusius demonstrabo, secutus ordinem uaticinij, ea tamen moderatione, ut interpretationem angeli cum ipsa imagine iungam. Nam ea res non parum lucis allatura esse negotio uidetur.

*Quales Papæ
Romani,*

ESDRAE SOMNII
IN SOMNIVM DIVINVM ES-
DRAE PROPHETAE LIBER SECVN-
dus Explanationis Theodori
Bibliandri.

ESDRAE PROPHETAE SOMNIVM VA-
*ticinum, de factis Ro. monarchie, quod libro eius quarto,
Cap. X. XI. & XII. legitur.*

NOCTE quæ in crastinū futura est, mane-
bis hic, & ostendet tibi altissimus has vi-
siones supremorū: quæ faciet altissimus
his qui habitant super terrā, à nouissimis
diebus. Et dormiui illam noctem, & aliam, sicut di-
xerat mihi. Et uidi somnium. Et ecce ascendebat de
mari aquila, cui erant XII alæ pennarum, & capita
tria. Et ecce ego à tumultu, & excessu mentis, & à
magno timore uigilaui, & dixi spiritui meo: Ecce tu
præstitisti mihi hoc in eo, quod scrutaris uias altissi-
mi. Ecce adhuc fatigatus sum animo, & spiritu meo
inualidus sum ualde: & modica est in me uirtus à
multo timore, quem expaui nocte hac. Nunc ergo
orabo altissimum, ut me confortet usq; in finem. Et
dixi: Dominator Domine, si inueni gratiam ante o-
culos tuos, & si iustificatus sum apud te præ multis,
& si certè ascendit deprecatio mea ante faciē tuam:
conforta me, & ostende seruo tuo mihi interpreta-
tionem & distinctionem uisus (explanationem ui-
si) horribilis huius, ut plenissimè cōsoleris animam
meam. Dignum enim me habuisti, ostendere mihi
temporum nouissima. Et dixit ad me: Hæc est in-
terpre-

interpretatio uisionis huius. Aquila, quam uidisti ascendente de mari, hoc est regnum, quod uisum est in uisione Danieli fratri tuo, sed non est illi interpretatum: quoniā ego nunc tibi interpretor. Ecce dies ueniunt, & exurget regnum super terram, & erit timor acrior omnium regnorum, quæ fuerunt ante eum. (illud.) Regnabunt autem in eo reges duodecim, unus post unum. (deinceps, uel alius alij succedens.)

IN his quæ recitata sunt, quatuor potissimum considerari oportet: uaticiniij huius argumentum, genus & modum prophetiæ, authorem qui hæc reuelauit ac patefecit Esdræ, ac per Esdram Ecclesiæ sanctæ ac toti mundo: postremò, ut se gesserit Esdras erga Deum, scq; reuelationib. diuinis accommodarit. Quæ ordine singulatim explicabo per Domini gratiam.

Et argumentum quidem angelus Vriel, mystagogus & interpres Esdræ, ostendit. Nam uisiones nouiss. temporum pollicetur, quid Deus factururus sit. Idq; in precatione sua repetit Esdras, inquiens: Dignum me habuisti, ostendere mihi temporum nouissima. Principiò igitur certum aliquid constituere oportet de nouissimis temporibus: nam uox multiplex & ambigua est in scriptis prophetarū. Etenim אַחֲרֵי יָמֵינוּ ahharithiamim, postremum aut nouissimum dierū: uel יָמֵינוּ אַחֲרֵינוּ iamim ahharonim, dies aut tempora nouissima, quandoq; dicunt respectu præsentis temporis, quo propheta loquitur, aut scribit, ut Hieremias cap. 30. inquit, Et in nouissimo dierum intelligetis hæc. Loquitur autem de captiuitate Babylonica, & liberatione per Cyrum Persarum regem: quæ post annos haud ita multos sunt experti. Aliquādo significantur tempora, in quibus fuit exhibendus Messias, promissus & expectatus à primordio mundi, ut Esaïas cap. 2. & Micheas capite 4. loquentes de Messia & ipsius regno.

Argumentū lā
bri.

Nouissima tem
pora quæ.

gno, dicunt: Et erit in nouissimis diebus præparatus mons domus Domini in uertice montium. Quomodo & Sibylla dicit, *ἐξ αἰῶνος αἰῶνα*, id est, ultimum æuum. Et Ebr. 1. Nouissimis diebus istis locutus est nobis Deus in filio. Postremò nouissima tempora, & finis seculorum aut mundi, nō modò ille dies ultimus dicitur, quo Christus iterum ueniet iudicaturus uiuos & mortuos: sed etiā superiora tempora inter primum Messiaæ aduentum, quo saluus negotium peregit: & nouiss. gloriosum, quo unicuiq; rependet pro suis factis, & seculum æternum succedet. Quo temporū interuallo quarta & ultima Rom. monarchia diuidenda fuit, & paulatim abolenda, & ex ea subortus Antichristus uerbo Dei & Christi spiritu redarguendus, oppugnandus, cōficiendus: donec cum Christus adueniens penitus aboleat. De quo loquitur Paulus 1. Cor. 10. Hęc omnia in figura cōtingebant illis, nempe qui Christi aduentum in carnem præcesserūt: scripta sunt autem ad correptionem nostram, in quos fines seculorū deuenerunt. Et 1. Timoth. 4. In nouissimis diebus discedent quidam à fide. itemq; 2. Timoth. 3. cap. Hoc scito, quia in nouiss. diebus instabunt tempora periculosa. Et Petrus 2. epist. Venient in nouissimis diebus illusores. Ioannes autem uocat nouissimam horam, epist. 1. & in Apocalypsi, breue tempus, quod tamen plus mille quingentos annos iam completur. Qua significatione in hoc quoq; uaticinio nouissimi dies dicuntur. Loquitur autem de regno diuidendo, ac tandem finiendo in nouissima ætate mundi. Et ne quis errer, aut ambigat, de quo nam regno loquatur Esdras, angelus aperte ostendit illud ipsum, quod Daniel uidit, formidabilius omnib. regnis, quę antecesserunt. Leo quoque arguens aquilam, dicit: Non ne tu es, qui superasti de quatuor animalibus, quę regnare feceram in seculo meo, & ut per eos ueniret finis temporum eorum? Itaq; argumentū uaticiniū huius nihil aliud iudicari potest, quàm explicatio fatorū quartæ & ultimæ totius mundi monarchiæ: in cuius fine aduenturus est iterum I E S U S Nazarenus Messias, ad iudicandum uiuos

dum uiuos & mortuos, secundum scripturas.

Genus autem prophetiæ, & modum, antea copiosius in Genus et
dicaui: esse partim uisionem, partim reuelationē, ut recen- modus uiti
tior theologia hæc distinxit. Nam quid euenturū sit Rom. cinij, seu
imperio, uidit, audiuitq; in somnis: quæ angelus expergesa prophetia.
cto interpretatus est.

Neq; dubitare fas est, quin Deus hoc uaticinū somnium Author uati-
Esdrae immiserit, ac per angelum suum explanauerit. Nam ticinij hu-
de somnio Danielis eiusdem argumenti cap. 7. nullus or- ius Deus.
thodoxus ambigit. cui non repugnat, sed maximè con-
gruit ei, & interpretatur. Vbicunq; autem ueritas occurrit,
Deo auctori adscribere conuenit: ut Ambrosius & Augu-
stinus docent. Ac foret prorsus alienum non modò à pieta-
te, sed etiam à sana ratione, aliū authorem opinari huius
præfagij, quàm Deum, ueritatis & sapientiæ uniuersæ co-
piosissimum fontem: quod experiētia plus MDC annorum
iam uerissimum esse comprobauit. Nec mouere debet piū
lectorem, quòd Iudæi reiecti à Deo, librum hunc diuinum
repudiarunt, sed longè anteponendum est ecclesiæ Christi
sanctæ iudiciū, quod hunc librum inter ecclesiasticos &
sacros & diuinos publicè lectitat. Siue autem uiris pijs &
sanctis arcana sua cōsilia & iudicia Deus reuelat, ut Dauid, Donū Dei
di, Moysi, Esaie: siue improbis hominibus, ut qui dicūt, Ecce prophetia
Domine prophetauimus in tuo nomine: Deus ueracem di-
uinationem sibi aliquoties uendicat, uultq; ab hominibus
agnosci munificentia suæ donum præstantissimum. Dum
enim per suos uates hominibus ostendit tum bona tum ma-
la euentura, Deus illo peculiari effectu euidentissimè testa-
tur suam prouidentiam, & sapientiam et bonitatē, & poten-
tiam infinitam, secū Dominū ac Deum esse omnium gen-
tium, atq; ex opposito, fictitiorum deorum uanitatē: ut
Esaías cap. 42. & 48. & alibi rationē hanc urget. Præsidē
quidem uaticinationis stulta gentilitas putauit Apollinem:
sed scriptura diuinitus inspirata ostendit, filium Dei ac uer-
bum

bum æternum, esse dominum prophetarum et spirituum uersorum: ut angelus dicit Ioanni, Apocal. 22. Vtitur autem plerumque organo apto erudiendis hominibus, in primis quidem ministerio angelorum. Quomodo Ieramiel & Vriel Esdram docuerunt, Michael & Gabriel Danielelem, Raphael Tobiam. De Vrielle archangelo scribit rabi Eleazar Cabalista capite quinto edisserens thronum gloriosum diuine maiestatis, quod præsit hierarchiæ terciæ angelorum, quæ stat in conspectu Dei, Sibylla uerò uxor Noe tribuit Vrieli munus referendi carcerem infernalem, & adducendi animas in ultimo iudicio ad tribunal Dei.

*Quomodo
se gesserit
Esdra
erga Deum.
Cupidus
fuit
cognoscere
res diuinas.*

Restat, ut consideremus, quomodo se gesserit Esdras erga Deum, seque gratiæ diuinæ capacem præbuerit. Principio quidem, ut Daniel uir desideriorum, ita & Esdras cupidus fuit cognoscendi non res uanas, aut turpes, aut ad suum dumtaxat emolumentum priuatum spectantes: sed quæ spectabant ad pleniorum Dei cognitionem, & cultum atque gloriam, simulque ad communem aliorum salutem. Quare angelus dicit ei: Solus hic illuminatus es, quia dereliquisti tuam, & circa meam uacasti legem, & quæsiuisti. Vitam autem tuam disposuisti in sapientia, & sensum tuum uocasti matrem: & propter hoc ostendi tibi merces (mercedes) apud altissimum. Vbi luculentissimum documentum habemus eius quod sapientia diuina loquitur in Solomonis sententijs cap. 8. Diligentes me diligo: & qui manè uigilauerint ad me, inuenient me. Quodque Dominus Christus edicit: Petite & accipietis, quærite & inuenietis, pulsate & aperiet uobis. Quamquam uerò alicubi curiosior uideri potest Esdras, altius indagando iudicia Dei & arcana consilia: & limitem illum, quem præscribit Iesus filius Sirach cap. 3. Ecclesiastici transiisse: tamen quia non impia fuit curiositas, placide castigatur, ne altiora se ulterius scrutetur, & opprimatur à Maiestate. Sic enī loquitur illi angelus cap. 4. Excedens excessit cor tuum in seculo hoc, & comprehendere cogitas uitam altissimi,

tiffimi. Et 9. cap. Tu ergo noli curiosus esse, quomodo im-
 pī cruciabuntur: sed inquire, quomodo iusti saluabuntur,
 quorum est seculum, & propter quos, & quando. Deinde
 suo ingenio & uiribus & iustitiæ parum tribuit, deq̃ se hu-
 milime sentit, diuinam opem ardentissimis precibus implo-
 rans. quod omnes sancti facere soliti sunt: ut Daniel fecit,
 ut Hieremias, ut Dauid, ut Solomon. Solomon namq; ca.
 9. in libro Sapientiæ hunc ad modum supplicat Deo: Quis
 hominum poterit scire consilium Dei? aut quis poterit co-
 gitare, quid uelit Deus? Sensus tuum quis sciet, nisi tu de-
 deris sapientiam, et miseris spiritum sanctum tuum de altis-
 simis? Iacobus quoq; apostolus capite primo Epistolę ca-
 tholicę, præcipit: Si quis uestrum indiget sapientia postulet
 à Deo, qui dat omnibus affluenter, & non impropert, &
 dabitur ei: postulet autē in fide. Hoc ipsum & angelus præ-
 cipit Esdræ cap. 9. Deprecare altissimum sine intermissio-
 ne, & ueniam, & loquar tecum. Capite autē octauo, Deus
 illi tribuit humilitatem animi. Præterea diuinus Esdras *Obediēs est.*
 obseruat loca & tempora, quæ illi præscribit angelus, & ui-
 tat intemperantiam in cibo & potu & somno, quæ aduersa
 tur sapientiæ: ieiunat uerò, ac temperantiā colit: quam Do-
 minus Christus & apostoli & prophetæ sedulo inculcant,
 seq̃ modis omnibus accommodat iussui diuino. Postre- *Cōmunicat*
 mo, sibi reuelata mysteria cū animi gratitudine accipit, & *alijs sibi cre-*
 celebrat Deum authorem tanti beneficii laudibus amplissi- *dita.*
 mis, & ad fratrum aliorumq; hominum salutem candidè
 profert, neq; uanè ostentans, neq; occultans malignè, quod
 ei creditum fuit. Cuius fidei testem habemus Israeliticum
 populum, qui Esdræ dicit: Tu nobis superes solus ex omni-
 bus populis, sicut botrus de uinea, & sicut lucerna in loco
 obscuro, & sicut portus & nauis saluata à tēpestate. Quam
 obrem iuxta promissum Domini, Qui habet, dabitur illi:
 subinde maiorem gratiā percepit à Domino. Cæterū quia
 Deus uniuersorum parens ac princeps, idem est in omnes

homines, & non respicit personam: quicunque hodie quoque uirtutes, quas habuit Esdras, quasque diuina gratia et spiritus sanctus efficit in hominibus non obluſtantibus illuminanti & uocanti & impellenti Deo, adtulerint ad oracula diuina intelligendum, minime à schola diuinæ sapientiæ excludentur, neque inanes & uacui discedent. Et licet peccatores homines, tamen consecuti misericordiam per fidem in nomine Christi Iesu, audiēt ipsi quoque: Vos beati estis præ multis, & uocati apud altissimū, sicut & pauci: & quod Apostolis sciscitantibus atque petentibus solutionem parabolarum Christus dixit, Vobis datū est nosse mysteria regni cœlorū.

*Circumstan-
tiæ tempo-
ris & loci.*

Nō superuacuum est etiam indagare tempus & locum, ubi et quando uaticinium hoc beatus Esdras acceperit, atque monimentis literarum comprehenderit. Nam sæpe non parum habet momenti ad exactius intelligendum prophetias, nō ignorare loci & temporis circumstantias: quas Daniel, Ezechiel, Hieremias, Esaias, & alij diuini scriptores aliquoties annotant. In titulo quarti libri Esdræ indicatur, fuisse captiuum in regione Medorum, in regno Artaxerxis regis Persarum: nō Longimani, aut Mnemonis, sed Darij. Nam licet in primo ascensu cum Iesu & Zorobabel redierit in patriam, reuersus tamen est in Persiam & Mediam, siue ut residues & cunctantes Israelitas impelleret ad redeundum in Iudæam, siue aliam ob causam. Non autem ubique indicatur, ut in 3. cap. ubi aut quando angelus eū docuerit. Vt ergo certum est, in Babylone anno tricesimo post captā urbem Hierusalē reuelata esse, quæ tertio capite & sequentibus aliquot leguntur: ita in reliquis, solerter coniecturis colligere oportet locum & tempus. Ex Danielis igitur uaticinio, quod angelus Esdræ copiosius edisserit, colligimus, post annum primum Balthasaris regis Babyloniorum hæc esse reuelata. Sicque uera est traditio uetus Ebraeorum, in Iudæa post reditum ex Babylonica seruitute instauratam explanationem legis, ut ca. 14. legimus: oportet hæc reuelata esse

esse post libertatē à Cyro concessam, & ante urbem instauratam. Nam quæ capite X. legimus, nondum instaurata urbe, aut templo etiam nondum instaurato, angelus ostendit, & in sequenti nocte hoc uaticinium: septimo autem die postea, quæ legimus cap. 13, & die inde tertio, quæ capite 14. legimus de instauratione scripturæ. Templi autem ædificiū absolutū est anno sexto regni Darij, & septimo eius anno rediit Esdras secūdo ascensu, cum diplomate imperatorio, ut ordinaret ecclesiam & politiam. Quando uerisimile sit, conciliū hoc magnum et celeberrimū Esdram coegisse. A quo anno exactus calculus usq; ad Christum natum, colligit D X V annos, ad initium monarchiæ Romanæ, & perpetuæ dictaturæ, quam Iulius Cæsar constituit C C C L. Tanto interuallo præfagus Dei spiritus fata Imperij & monarchiæ Rom. antequam existeret monarchia, prædixit.

Sed quo tempore & loco unaquæq; pars uaticinij euenerit, singulatim indicabitur. Et in libro quidem primo chronologicam & geographicam demonstrationē posuissē, nisi prouerbiū uulgare admonuisset, Cramben bis positam uel mortē adferre. Scopum quoq; uaticinij ostendam in iudicio diuino de Romano imperio; quæ pars ultima est huius uaticinij.

AQVILA GERENS TYPVM MONARCHIÆ Romanæ.

Ecce ascendebat de mari aquila, cui erāt XII alæ pennarū, & capita tria. Et uidi, & ecce expandebat alas suas in oēm terram, et omnes uenti cœli insufflabant in eam; & colligebantur. Et uidi, & de pennis eius nascebantur contrariæ pennæ, & ipsæ fiebant in pennaculis minutis & modicis. Nam capita eius erant quiescentia; & dimidium (medium) caput erat maius aliorum capitum; sed & ipsa (uel ipsum,

scilicet caput) quiescebat cum eis. Et uidi, & ecce aquila uolauit in pennis suis, et regnauit super terrā, & super eos qui habitant in ea. Et uidi, quoniā subiecta erant ei omnia sub cœlo, & nemo illi contradi-cebat, neq; una quidem de creatura, quæ est super terrā. Et uidi, & ecce surrexit aquila super ungues suos, & misit uocem pennis suis dicens: Nolite omnes simul uigilare: dormite unusquisq; in loco suo, & per tempus uigilate: capita autem in nouissimo feruentur. Et uidi, & ecce uox non exhibat de capitibus eius, sed de medietate corporis eius.

Quemadmodum in Danielis uaticinio quatuor bestiae ascendūt ex mari, & XIII. cap. Apocalypseos bestia septem habēs capita & decem cornua: sic ē salo emergit aquila, imperij Romani symbolum. Mare autem significare mundū, antea in Danielis uaticinio uerbis Hieronymi patuit. Nā tria politiæ aut imperiorum genera diuinæ literæ indicant, summopere obseruanda. Est enim regnum mundi politiæ qualiscunq; siue monarchia, siue aristocratia, siue democratia, siue alia forma ciuilis gubernationis. Vt Romæ initio fuit sub regib. monarchia, & postea sub imperatoribus. Democratia & populare imperium fuit Romæ, dum populus per curias distributus conferret magistratus, & leges scisceret, abrogaret, uel immutaret. Aristocratia uidemus in populo Israelitico sub iudicibus, hodieq; in urbe Venetiārū. Et omnis quidem magistratus siue potestas à Deo est ordinata, ut principes sint ministri Dei, ad bonum seruientes hominibus, ut Paulus docet scribens ad Romanos. Idem adstruit Dominus Christus Pilato dicens: Nō haberes in me potestatem ullam, nisi fuisset tibi cœlitus data. & Solomon uerbis sapientiæ diuinæ atq; æternæ ait Prouerb. 8. cap. Per me reges regnant, Et in libro Sapientiæ cap. 6, Præbete au
res

res uos, qui continetis multitudines, & placetis uobis in turbis nationū. Quoniam data est à Domino potestas uobis, & uirtus ab altissimo: qui interrogabit opera uestra, & cogitationes scrutabit. Quū enim essetis ministri regis illius, non rectē iudicastis, nec custodistis legem iustitiæ, neq̃ secundum uoluntatem Dei ambulastis. Hinc Dominus per Hieremiam, Nabuchodonosorem appellat seruum suum, itemq̃ Cyrum in Esaia sermonibus. quod epithetum serui Dei, ut honestissimum & magnificentissimū, subinde accommodatur optimo regi Dauidi, uiro secundum cor Dei. Et Iosaphat rex Israel corrigens iudicia magistratibus dicit 2. Paral. 18. Non hominis exercetis iudicium, sed Domini: & quodcunq̃ iudicaueritis, in uos redundabit. Hinc & principes ciuilem magistratum gerentes, in sacris libris Dñi uocantur: ut Exod. 22, Dñs nō detrahes, & principi populi tui non maledices. Et Asaph Psal. 81. Deus stetit in synagoga deorum, in medio autem deos dñi iudicat. Neq̃ potest ullus populus, quantūuis exiguus, carere magistratu: nec quicquam est melius in rebus humanis, quā iustus & æquus magistratus. Cuius finē apostolus Paulus ostendit, in priorī ad Timotheum epistola, ut quietam & tranquillā uitam agamus in omni pietate & castitate. Iam uerō cuiuscunq̃ modi est politia & ciuile imperiū, duo alia regna in eo considerare oportet: alterum Dei, alterū principis huius mundi & tenebrarum: & incarnato quidem filio Dei, regnum Christi & antichristi. Nam ante diluuiū in politico imperio Cainorum, quidam ad regnum Dei pertinuerunt, quidam ad regnum tenebrarum. Ita in Aegypto, Israelitæ pii ad Dei regnū pertinuerunt, Iamnes et Iambres & Israelitę impij ad regnum diaboli. Atq̃ in hunc modū se res habet in regno Assyrio uel Babylonico, & Persico, & Græco, & Romano, & Israelitico. Quare Dominus de iniquis iudicibus & magistratib. tam de Israeliticis pontificibus Anna, Caipha, & alijs principibus populi, q̃ de gentilibus Herode,

rode, Pilatoq; dixit: Hęc est tenebrarū potestas. In Daniele aut lapis cœlo ueniens, statuat figurantem monarchias quatuor mundi potētissimas prostermit, cuius hęc interpretatio est: In diebus regnorū illorum suscitabit Deus cœli regnum, quod in æternum nō dissipabit, & regnum eius alteri populo nō tradetur. Comminet aut & cōsumet uniuersa regna hęc, & ipsum stabit in æternū. De quo & Dominus Christus ait, Regnum meum nō est de hoc mundo: ut homo arripiens sibi regni Christi gubernationē, notoriē sit Antichristus. Manifesta & Iudæorū uēsanīa est, qui exhibitō Iesu Christo, expectant mutationē monarchiæ, ut nouus Messias imperiū illis totius orbis conferat. Sed de his alibi copiosius disserendū est. Ceterū monarchiæ Romanę amplitudo maxīma fuit imperante Vlpio Traiano, aut Diocletiano & Constantino, cum suis collegis: ab ultima Hispania & Aphrica, in cōfinia Parthiæ, graduum 90. cuiusmodi 300. absoluuūt circulum totius orbis: latitudo ab æquinoctiali uersus septentrionem minimū graduum 45. fuit. Gradui autem geographi assignant miliaria sexaginta, uel Germanica mediocritia quindecim. Si ad eam rationem uocemus, quę in Germania magna, & in Rhetia, Vin delicia, Illyrico, atq; Italia hodie Imperio Romano accensentur, uix implebunt longitudinem & latitudinem 10. graduum: hoc est, uix quadragelīmā portionē ueteris monarchiæ Romanę. Et quanta seueritate Romani imperitarint, quantus metus, quanta fuerit authoritas, multa ostendunt, ueluti ciuium Romanorum in prouincijs incolumitas. De qua Cicero in Verrem: Facinus est uincire ciuem Romanum, scelus uerberare, parricidiū necare. Vnde militum tribunus, qui Paulum apostolum uinxerat, expauit, ubi audiuit ciuem esse Romanum. Ceterū plumas Hieronymus interpretatur in Ezechiele, nationes multas, quibus imperarunt Aegyptij & Assyrij reges: unguis autem, exercitus, & rapacitatem atq; uastationem gentium.

Et uidi, & ecce à dextra parte surrexit una penna, & regnauit super omnem terram. Et factū est, cum regnaret, uenit ei finis, & non apparuit locus eius.

Reges 12. numerandi sunt ab eo tempore, quo Romanus populus in Asia & Aphrica & Europa, in suam ditionem redegit maxima ex parte, quæ priores monarchiæ tres obtinuerunt, & quædam insuper in occidente. Iulius autem Cæsar oppressa republica, populare ac liberum imperium conuertit in monarchiam. Prima igitur penna refert C. Iulium Cæsarem, qui tenuit imperiū annos quinque, menses septem, ut Eusebius in Chronicis refert. Iulius enim captus imperij consuetudine, pensitatisque suis & inimicorum uiribus, usus occasione, rapuit dominationem in urbe Rom. hætenus libera: quam ætate prima eum concupisse, uiri cordati animaduertunt, uelut M. Cicerō. Nam semper in ore habuit uersiculos Euripidis:

*Penna prima
Iulius Cæsar.*

*Nam si uiolandum est ius, imperij gratia
Violandum est: Alijs rebus pietatem colas.*

Et post ciuilia bella non ueritus est impotentes uoces pro palam edere: Nihil amplius remp. esse, appellationem modo sine corpore ac specie. Itaque in eum conspirarunt plus quam 60. Romani, patricij & equites, qui eum in curia 23 plagis confossum trucidarunt, anno ætatis LV I, ut Suetonius prodidit. Quod paucis uerbis Esdrae uaticinium eloquitur: Cum regnaret, uenit ei finis, & non apparuit locus eius.

Et sequens exurrexit, & regnabat: ipsa multū tenuit tempus. Et factum est, cum regnaret, & ueniebat finis eius, ut non appareret, sicut prior. Et ecce uox emissa est, illi dicens: Audi tu, quæ tanto tempore tenuisti terram, hæc annuncio tibi, antequam incipias non apparere; Nemo post te tenebit tempus
F tuum,

tuum, sed nec dimidium eius. Nam secundus incipiet regnare, & ipse tenebit amplius tempus præ duodecimum.

2. penna Octauius Augustus.

Augustus moderatione plus effecit, quam armis: ut Theodosius etiam, & alij.

Sacrum Rom. imperiū unde.

Octavius Cæsar Augustus nihil cōuenientius ducens, q̃ necem auunculi Iulij Cæsaris uindicare, tueriq̃ acta eius, bellorum ciuiliū, quæ quinq̃ gessit, & causam hinc sumpsit. Aegyptū, quod regnū ex monarchia Macedonica unicū restabat, in prouincię formā redegit. Pacis fuit perstudiosus, ut breuī tempore Ianī templū, quod bellī tempore patebat Romæ, pace terra mariq̃ parta ter clauferit. Quumq̃ abesset à cupiditate quoquo modo imperiū augendi, uel bellī gloriā, ea uirtutis ac moderationis fama Indos etiā ac Scythas auditu modo cognitos, ad amicitia suā populūq̃ Rom. pellexit, ultro per legatos petendā. Parthi quoq̃ Armeniā uindicāti facile cesserūt, & signa militaria, quæ M. Crasso & M. Antonio ademerāt, reposcēti reddiderūt, obsidesq̃ insuper obtulerunt. Deniq̃ plurib. quondā de regno cōcertantibus, non nisi ab ipso electū cōprobauerunt. Domini appellationē, ut maledictū & probrū exhorruit. Quamobrem & diu felicissimè imperauit, & facilē, qualemq̃ semper optauerat, exitum sortitus est. Hæc in uita eius prodidit Suetonius Tranquillus. Obijt autem anno ætatis 76. Imperij 57. Cuius numeri dimidiū est, 28 anni: quanto tempore nullus Imperatorum illorum 12 Romæ imperauit. Id quod uaticiniū diligentissimè inculcat, ne dubitationi aut errori locus relinquat. Sub hoc autem pacifico principe, (qui nimirum ex libris Sibyllinis, quos colligi & repurgari curauit, admonitus, Melsiæ, Regi regum, Domini appellationem transcripsit) natus est Seruator totius mundi, & in censu Romani imperij ciuis adscriptus, ut Euangelium docet. Vnde potissimū Rom. monarchiæ titulus Imperij sacri competit.

Et leuauit tertia, & tenuit principatū, sicut & priores, et nō apparuit et ipsa. Et sic cōtingebat ex omnibus

bus alijs sigillatim principatum gerere, & iterū nūquam cōparare. Et uidi, & ecce in tempore sequentes pennæ erigebant̃, sed non tenebant principatū.

Claudium Tiberium Cæsarem priuignū adoptauit Augustus. Is per initia optimū principē præstitit: tandē conuersus in belluā truculentissimā, ut stupris & incestu fœdauerit urbem, alijsq; sceleribus, & senatū propē uacuum fecerit cædibus. Sunt qui putēt, uenenū ei à Caio datū, lentū atq; tabificum. Alij, in remissione fortuite febris cibū desiderāti, negatum: nōnulli puluinū iniectū, cum extractū sibi deficienti annulum, mox resipiscēs requisisset. Obijt tertio & uigesimo Imperij sui anno. Sueton. Eius decimoquinto anno, baptisatus est Iesus Christus, ut Euangelica testat̃ historia. & anno 13 crucifixus, mortuus, sepultus, resurrexit tertio die à mortuis, & ascendit in cœlum, deditq; discipulis & ecclesiæ spiritum sanctum.

C. Cæsar Caligula, filius Germanici, nepos Tiberij, naturæ sæuæ atque probrosæ, quam nec inhibere poterat: Tiberium auum, ut antea dictum est, ueneno aggressus, spiranti adhuc derrahi annulum, & quoniā suspicionem retinens dabat. puluinum iussit iniici, atque etiam fauces manu

3. penna Tiberius.

Id in Caligula Suetonius apertius indicat.

4. penna C. Caligula.

est: unaq̃ perijt uxor Cæsonia gladio confossa, & filia parietis illisa. Sueton.

5. penna Claudius.

D. Claudius Cæsar quinquagesimo ætatis anno imperiũ cepit. Veneno quidem occisum conuenit: ubi autem, & per quem dato, discrepat. Excessit anno imperij 14. Sueton. Eo imperante, Petrus uenit Romam, ut Eusebius testatur: concilium Apostolicum Hierosolymis cærimonias Mosaiacas abrogauit: Maria uirgo, mater Domini, ad cœlos migravit. Is Claudius, religioni etiam restitit.

6. penna Nero.

Claudius Domitius Nero, priuignus Claudij Cæsaris, ab eo adoptatus est 11. anno ætatis, & Senecæ traditus in disciplinam. Septemdecim natus annos, imperium accipiens, perulantiam, libidinem, luxuriã, auariciã, crudelitatem sensim quidem & occulte ueluti iuuenili errore exercuit: paulatim uerò inualecentibus uitijs, ad maiora palam erupit. Ne-
fandis libidinibus urbem fœdauit. Senecam præceptorem, uirumq̃ sanctissimũ, & matrem, necauit crudelissimus parricida. Vrbis flammam inijci iussit, ut spectaret ardentis Troiæ imaginẽ: eiusq̃ sceleris Christianos authores mentitus est. Talem principem, ut Suetonius dicit, uel potius monstruosam belluam, paulominus per annos 14. perpeffus est orbis terrarum: tandem destituit, initium facientibus Gallis, duce Iulio uindice, qui eam prouinciã obtinebat pro prætore.

Plaga inflata
bestiæ priori
Romæ. Apoc.
13. cap.

Nunciata exercituum etiam cæterorum defectione, ueneno condito in auream pyxidem, transijt in hortos Seruilianos. Ibi cum à senatu se damnatum ad furcas audiuiſſet, ferrum in iugulum suum adegit, & in hac uoce defecit, Hæc est fides: extantibus rigentibusq̃ oculis usq̃ ad horrorem formidinemq̃ uisentium. Sueton. Nero autem misit Fl. Vespasianum cum exercitu contra Iudæos: primusq̃ Rom. Imperatorum Ecclesiæ persecutionem mouit, principes apostolos Petrum & Paulum initio statim perimens. In eo Cæsaris progenies defecit, ipso Deo euidentissimis signis iram suam in Neronem & bestiam istam declarante. Nouissimo enim Neronis anno, sylua, ex qua triumphantes Cæsares laureas decer-

decerpere soliti fuerant, omnis exaruit. Aede quoque Cæsarum de cœlo subinde tacta, omnibus statuis capita simul deciderunt, Augustiꝑ sceptrum ē manibus excussum est. Proinde in Nerone impletum est, quod Dominus Christus in Apocalypsi uaticinatus est capite decimotertio: Vidi u-

*Cæsarum fami-
lia extincta.*

num de capitibus eius (bestiæ uidelicet) quasi occisum in mortem, & plaga mortis eius curata est. Ab hoc etiam Nerone septem reges Apocalypsis decimotertio & decimoseptimo numerandi sunt.

*7. penna Gal-
ba.*

Sergius Galba dum Aphricam prouinciā regeret, hor- tantibus amicis, & instigantibus nonnullis uaticinijs, animum ad imperium Rom. adiecit. Estꝑ, occiso Nerone, in uerba ipsius iuratum Romæ. Maiori autem fauore & auctoritate adeptus est, quā gesserit, imperium. Perijt enim septimo imperij mense, trucidatus in foro Rom. à coniuratis: caputꝑ Otho ad se delatum in castra, lixis & calonibus donauit, qui hasta suffixū, non sine ludibrio circum castra portarunt. Sueton.

8. penna Otho

Otho Syluius, imperante Nerone spem cæpit imperij magnam ex temporum conditione, maiorem ex affirmatione mathematici Seleuci. Sperauerat quidem fore, ut adoptaretur à Galba, idꝑ indies expectabat. Sed postquam Pisonem prælato, spe decidit, ad uim conuersus est, instigante super animi dolorem etiam magnitudine æris alieni. Destinata ad cædem Galbæ die, manē illum salutauit: utꝑ consueuerat, osculo exceptus, etiam sacrificanti interfuit. Inde missis, qui Galbam & Pisonem trucidarent, uergente iam die ingressus senatum, posuit rationem breuem, quasi ui coactus imperiū susciperet, gesturusꝑ communi omnium arbitrio. Victus à Vitellio, & instantibus qui eum occiderent, ipse pugione se trañciens, exanimatus est nonagesimoquinto imperij sui die. Sueton.

*9. penna Vitel-
lius.*

Aulus Vitellius, Othone occiso, urbem cum exercitu ingressus, imperium arripuit, idꝑ administrauit non nisi uilissimi cuiusque histriionum & aurigarum consilio & arbitrio.

Præcipuè luxuriæ & sæuitiæ deditus. Cæterùm à Vespasianis militibus in palatio captus, & laqueo ceruicibus iniecto inter magna rerū uerborumq; ludibria in forum protractus, apud Gemonias minutissimis ictibus confectus & excarnificatus est, octauo imperij mense: & inde unco tractus in Tiberim. Suetonius.

Ac de illis tribus imperatoribus, qui uix **XVIIII** menses imperium tenuerunt, uaticinium disertissimè dixit: Pennæ sequentes erigebantur, sed non tenebāt principatū. Quamquam Titus etiam Vespasianus, & antea turpis iste Caligula, & primus Cæsar Iulius, non diu imperitarunt.

10. penna Vespasianus.

Flavius Vespasianus Augustus, Othone atq; Vitellio de principatu certantibus, in spem maiorem imperij uenit, iam pridem sibi conceptam per ostenta. In eius uerba iurarūt primum legiones apud Aquileiam, deinde Iudaicus exercitus apud ipsum. Sola fuit in eo pecuniæ cupiditas, in qua merito culpetur. Febri tentatus, cum super urgentem ualitudinē creberrimo aquæ frigide usu & intestina uitiasset, nec eo minus muneribus imperatorij ex consuetudine fungeretur, alio uo repente soluta, Imperatorem ait stantem mori oportere. Dumq; cōsurgit ac nititur, inter manus subleuantium extinctus est. Imperauitq; annis decem. Sueton. Aurel. Victor.

11. penna Titus Vespasianus.

Titus Vespasianus, patre uiuente participem atque tutorem imperij egit, mortuo successit. Duos patricios cōuictos in affectatione imperij monuit, ut desisterent, dicens principatum fato dari. Fratrem Domitianū sibi non desinentē insidiari, consortē & successorē imperij testari pseuerauit: utq; tandē mutuo erga se animo uellet esse, orauit. Excessit post bienniū, ac menses duos, diesq; 20. postquā successerat patri. Suet. Sunt qui à fratre Domitiano ueneno dicāt extinctum.

12. penna Domitianus.

Flavius Domitianus, Titi frater, defuncto patre Vespasiano, nunquā iactare dubitauit relictum se principē imperij, sed fraudem testamento adhibitam. Neq; cessauit ex eo insidias struere fratri clām palamq; quoad correptū graui ualitudine, priusquā planē efilaret animam, pro mortuo deseruiuit:

iussit: sæpe etiã defunctũ carpsit obliquis orationibus, et edictis. Principatũ adeptus, neq; in senatu iactare dubitauit, & patri se & fratri imperium dedisse, illos sibi reddidisse. Vnde non sine causa quidã suspicatur, & Fl. Vespasianũ & Titum ex uenena potione, quã ipse dari curauerit, febrim contraxisse lethiferã. Tantã fuit arrogantię, ut instituerit, nec scripto nec sermone aliter appellari, q̃ Dominus ac Deus noster: sãuitiã aut callidã & inopinatẽ. Per scelera igĩ sua cunctis terribilis et inuisus, tandẽ oppressus est amicorũ libertorumq; intemorũ conspiratione, simul & uxoris. Estq; occisus in cubiculo suo, imperij anno 15. Suetonius. Is persecutionẽ ecclesię Christi grauẽ mouit: in qua Ioannes apostolus relegatus est in Pathmon insulã. Vbi angelus à Iesu Christo missus, dictauit eam diuinissimã Apocalypsim, in qua ecclesię et hostiũ eius fata usq; ad seculi cõsummationẽ patefacta sunt.

Ex his manifestũ est lectori attento, Eisdram & Daniele de Romana loqui monarchia. Neque opus fuit, ut plures in ea reges enumerarent: præsertim quũ principes insequẽtes nõ fuerint ciues Romani, sed exteri. Sic enim scriptum reliquere Aur. Victor, et Eutropius, de Cocceio Nerua loquentes: Hactenus Romæ seu per Italiã orti rexere imperiũ, hinc aduenæ. Vnde compertũ est, urbem externorum uirtute creuisse: & reliqua. Cæterũ quod uaticinium dicit:

Et quam uidisti uocẽ, quæ locuta est, non de capitibus eius exeuntẽ, sed de medio corporis eius, hæc est interpretatio: Quoniã post tẽpus regni illius nascentẽ cõtentiones non modicæ, & periclitabiũt ut cadat, & nõ cadet tũc, sed iterũ cõstituet in suũ initiũ.

Hæc pars uaticinij paratam habet, eamq; manifestam interpretationem. Primũ quidẽ ex bellis ciuilibus, quæ gesserunt C. Julius, Pompeius, & Crassus inter se: deinde, Octauius Augustus, Antonius, & Lepidus, triumuiroi: & tandem deficientibus legionibus & prouincijs à Nerone, ac Galba, Othone, Vitellio, & Vespasianis de imperio certantibus.

Ut interim

Seditiones inter Romanos, & bella ciuilia.

Vt interim taceam, multos Imperatores creatos esse militū arbitrio, & non senatus populiq; Romani. Deinde ex principum Romanorum mortibus. Nam unus Augustus facili morte, & qualem optauit, excessit: reliqui aut interfecti sunt, aut seipsos interfecerūt, aut non sine suspitione ueneni extincti sunt. Nam Titus quidem Vespasianus, delictum generis humani, & de omnibus benemereri studens, immerenti sibi uitam eripi questus est. Huc etiam facit, quod Suetonius scribit in Fl. Vespasiano: Per totum Imperij tempus nihil habuit antiquius, quam propè afflictam nutantemq; rempublicam stabilire primò, deinde ornare. Aliqui etiam prodigium editum ei Nerone imperante interpretati sunt, quandoque proculcatam desertamq; rempublicam ciuili aliqua perturbatione, in tutelam eius ac uelut in gremiū deuenturā. Rursum uerò de genere ipsius filio Domitiano imperante, cornix in Capitolio elocuta est, *ἔσα πάντα καλῶς*. Quod ostentum aliqui sic interpretati sunt:

Nuper Tarpeio quæ sedit culmine cornix,

Est bene, non potuit dicere: dixit, erit.

Ipsū etiam Domitianum ferunt somniasse, gibbam sibi pone ceruicem, auream enatam: pro certoq; habuisse, beatiorē post se, latiorēq; portendi reipublicæ statum. Sicut sanè breui euenit, abstinentiā & moderatione insequentium principum. Etenim Cocceius Nerua oppido Narniensi natus, moderatissimū principem egit, qui Christianis etiam pacem dedit, exulesq; reuocauit, & Traianum in filij locū & partem Imperij adoptauit. Is uerò Hispanus, talem se reipublicæ præbuit, qualem uix potuerunt exprimere scriptorum ingenia miranda. Omniaq; in eo maiora uisebant: quoniam per multos atque atroces tyrannos perditō atque pro-

strato statu Romano, in remediū tantorum malorum diuinitus credebatur opportunè datus: meritoq; pater patriæ dictus est, Sext.

Aurel. Victor,

Octauū hunc dicit Apocal. bonum quidē inter Romanos principes, sed qui abeat euā in interitum. Nam & is persecutus est ecclesiam.

Et uidi posthæc, & ecce non comparuerunt XII pennæ, & duo pennacula: & nihil supererat in corpore aquilæ, nisi duo capita quiescentia, & sex pennacula. Et uidi, & ecce sex pennaculis diuisæ sunt duæ, & manserunt sub capite, quod est ad dexteram partem. Nam quatuor manserunt in loco suo. Et uidi, & ecce subalares cogitabant se erigere, & tenere principatus. Et uidi, & ecce una erecta est, sed statim non comparuit: & secundæ uelocius quam priores, non comparauerunt. Et uidi, et ecce duæ quæ superauerunt, apud semetipsos cogitabant & ipsæ regnare. Et in eo cum cogitarēt, ecce unum quiescentium capitulum, quod erat medium, euigilabat. Hoc enim erat duorum capitulum (duobus capitibus) maius. Et uidi, quoniam cōpleta sunt duo capita secū (cum eo) & ecce cōuersum est caput cum his qui cū eo erant, & comedit duas subalares, quæ cogitabant regnare. Interpretatio autem sic habet. Et quoniam uidisti subalares octo, coherentes alis eius, hæc est interpretatio. Exurgent in ipso octo reges, quorum erunt tempora leuia, & annicitati: & duo quidem ex ipsis pariēt. (aliqui libri habent, Periēt, sed malè) Appropinquante autem tempore medio, quatuor seruabunt in tempore, cum incipiet appropinquare tempus eius, ut finiat: duo uero in finem seruabuntur. Et quoniam uidisti duas subalares trañcientes super caput, quod est in dextera parte, hæc est interpretatio. Hi sunt, quos conser-

uauit altissimus in finem suum: hoc est, regnum exile, & turbationis plenum.

Expositio subalarū pennarū in sex pennaculis, uel minoribus alis, difficilior est. Christo tamē magistro, & duce filio historię, me hīc quoq; uaticiniū sententiā non absurdā, neq; alienā indicaturū esse cōfido. Quum igit octo sint pennę subalares in aquila, pennaculis seu alis sex inhærentes, quatuor alas collocat uaticiniū sub capite sinistro, duas sub dextro: ut pennę quatuor sint sub utroq; laterali capite. quę distribuunt in tres ordines. Nam duę pennę primō tollunt: deinde quatuor, inclinato imperio Romano ad occasum: ex quibus duę seruant in finē, superātes etiā caput dextrī lateris: duę uerō post urbem captam in secunda Roma sese erigunt. Exponit autem angelus octo reges, qui exurgant in Rom. imperio, sed nō diu obtineāt regnū. Nisi quod duo pariunt, & is partus cum diuiso Imperio durat usq; in finem eius, & superāt caput dextrū: ut sit regnū modicū & turbulentum. Quare licet multi fuerint tyranni, qui arripuerūt imperiū, & ³⁰ quidē, ut scribit Trebellius Pollio, duntaxat Galieno & Valeriano imperantibus, intra 23. annos: & inter illos etiā foeminae duę, Zenobia & Victoriana: sunt tamen intelligendī octo inuasores Rom. imperij, circa diuisionem eius in tria capita. Vtq; sit euidentior explanatio, monarchię Romanę diuisio, & tria capita prius explicabuntur, deinde singularum pennarum significatio.

TRIA CAPITA AQUILAE, III REGNA

uel monarchię, natę ex imperio Rom.

Et quoniā uidisti tria capita quiescētia, hęc est interpretatio. In nouissimis eius suscitabit altissimus tria regna, & reuocabit in ea multa: & dominabuntur terram, & qui habitant in ea, cum labore multo super omnes, qui fuerunt ante hos. Propter hoc ipsi
uocati

uocati sunt capita aquilæ. Isti enim erunt, qui recapitulabunt impietates eius, & qui perficient nouissima eius. Et quoniam uidisti caput maius (maximū) non apparens, hæc est interpretatio eius. Quoniam unus ex eis super lectū suum morietur, & tamē cum tormentis. Nam duo qui perseuerauerint, gladius eos comedet. Vnius enim gladius comedet, qui cū eo, (מִימֵי proximum sūm) sed tamen hic in nouissimis cadet.

Ac superius in imagine somnij.

Hoc aut caput perconterruit omnē terrā, & dominabatur in ea his, qui habitabāt terrā cum labore multo: & potentatū tenuit orbis terrarū, super omnes alas quæ fuerūt. Et uidi post hæc, & ecce mediū caput subito nō cōparuit, & hoc sicut alæ. Superauerunt aut duo capita, quæ & ipsa similiter regnauerūt super terrā, & super eos qui habitāt in ea. Et uidi, & ecce deuorauit caput à dextra, illud quod à læua.

Romanos tenuit persuasio, imperium suum æternū fore. Quam sententiā Virgilius, et alij poetæ Latini expresserunt. Et Dominus Iesus gloriantem facit in Apocalypsi, ut Babylon gloriā in sermonib. Esaia & Hieremię: Sedeo regina, & uidua nō sum, & luctū nō uidebo. Eius igit occasum Dominus Christus cap. 17. & 18. Apocalypseos diligētissimē prædixit. Prædixerūt etiā Apostoli in urbe ipsa, ut Lactātius testatur. Sibylla quoq; Erythræa, & Cumana, & Chaldæa, uetustissima uxor Noe patriarchæ. Balaā quoq; augur Mesopotamius, & Hydaspes rex Medorum antiquissimus ad posteros trāsmisit uaticiniū, ex orbe sublatū iri imperiū nomenq; Romanū, multo antē q̃ illa Troiana gens conderetur. Ante etiā diluuiū Enoch fata ecclesiæ & hostiū ipsius præcinit.

Aeternum imperium Rom.

Et causas quidem in iudicio aquilæ applicabō: nunc ordinem rei, ut inclinatum & diuisum, & in ultimum exitum sit impulsum Romæ imperium, ex idoneis authoribus demonstrabo summatim.

Amplitudo imperij Romani. Polybius scribit, olympiade CXXVIIII, quando fuit initium primi belli Punicī, Romanos egressos primum nauibus ex Italia in Siciliam, & per annos LIII. perdomuisse totum propē orbē. Adiecerūt tamē Imperatores, aliquot prouincias. nam Augustus Aegyptum in prouinciā redegit, & uirtutis admiratione Indos atq; Scythas amicos, socios & confœderatos populo Rom. fecit. Vlpīus autem Traianus imperij Romani fines, quod post Augustum defensum magis quā nobiliter ampliātum fuit, longē lateq; diffudit: urbes trans Rhenū in Germaniā reparauit: Daciā trans Danubium, uictō rege Decibalo prouinciā fecit. Armeniā, quam occupauerant Parthi, recepit. Albanis regem dedit. Hiberorum, Sauromatarum, Bosporanorū, Arabum, Odroenorum & Colchorum reges in fidem accepit. Carduenos, Mardomedos, Antemusiū Persidis magnā regionem, urbesq; maximas Edeffam, Babylonē, Seleuciā, Ctesiphontem obtinuit. Arabiā, Armeniā, Assyriā, Mesopotamiā prouincias fecit, cum ijs gentibus quę Madenam attingunt. Et accessit usq; ad Indiæ fines, instituitq; classem in rubro mari, ut per eam Indiæ fines vastaret. Cæterum Adrianus imperator inuidens gloriæ Traiani, qui tamen eum adoptauerat, eiusq; cōsobrinus, tres prouinciās, Assyriā, Mesopotamiā, Armeniā abstulit, ac uoluit imperij limitē esse Euphratem. idem facturus de Daciā, nisi amici retraxissent eum ab illo proposito animi. Hæc Eutropius. Inde paulatim res Romanae turbatiores euaserūt, tumultuātibus in oriēte Persis, siue Parthis: à septētrione & occasu sese mouētib; Scythiis, Gothiis, Hunnis, Francis, Saxonibus: in Africa, Quingegētiānis: usq; ad Diocletianū, quē exercitus imperatorem creauit. Quumq; essent res per totū orbē terrarū turbatæ, quando in Britannia Carausius, in Aegypto Achilles, in Italia

Iulianus

Julianus imperatores essent facti, Iouius Diocletianus Herculum Maximianū Augustū fecit, Galerīū aut Maximianū & Constantium Chlorum fidei Christianæ consortem fecit Cæsares. Quorum opera imperiū restituit. nam tres tyranni sunt deleti: & Britannia, Gallia, Germania, Aegyptus, Africa pacatae sunt. Narsen regem Persarū Odonatus à Diocletiano missus uicit, & uulneratū usq; ad inuios Parthiæ montes est persecutus: istumq; fœdus, ut Persæ abstinere post hac ab Armeniis, Mesopotamia, Assyria, & quinque prouincijs trans Tigrim. Ita rebus in oriēte cōpositis, Diocletianus Europā repetijt: ubi iam Scythæ, Sarmatæ, Alani, Basternæ iugū subierāt, unā cum Carpis, Cattis, & Quadis. Itaq; tum fines imperij ad Indos ab ortu solis propagati fuere. A merīdie Aethiopes per legatos accessere: ab aquilone barbaræ feræq; nationes Sarmatarum domitæ: ab occasu Gessoriacus Oceanus & Britannicus, admirabilis uictoriæ testis fuit. Et undiq; toto terrarum orbe Romana arma illustres uictorias assecuta, præbuere lætitiā socijs, rebellibus atq; cupientibus pugnare metum ac terrorem. Maximus autem triumphus post tot uictorias à senatu est decretus, & principibus inclyta cognomina indita à deuictis populis. Hac Pomponius Lætus ex probatis. authoribus.

Et hoc meo quidē iudicio fuit summū fastigiū Romanæ monarchiæ, ex quo sese præcipitē in ruinā dedit, suis intolerandis flagitijs. Diocletianus enim, diuinos honores imperatoribus habēdos esse decreuit: ipseq; primus adorari uoluit, ceu in eo esset maiestas cœlestis: & edicto sanxit, uti omnes sine generis discrimine, pstrati pedes exoscularent. Quibus etiā uenerationē quandā adhibuit, exornās calciamēta auro, gemmis, & margaritis. Anno aut decimonono imperij, edicta per totū proposuit imperiū, ut ecclesiæ Christianæ ad solum destruerent, & sacre scripturę exurerent, Christianiq; omni genere suppliciorum cogerētur immolare simulachris. Quā diuturnā & saeuissimā persecutionē tum alijs, tum Eusebio Cæsariēsis s. lib. Ecclesiast. hystoriæ scripsit. Et ipse qui-

Causa, ob quam Rom. imperiū corruit, in Diocletiano euidentissima: impietas, quia persecutus est ecclesiam: superbia, iniustitia, tyrannis. Pedum oscula, tyrannicū seruitium ex obsequium.

dem Diocletianus de se pœnas exegit impietatis. nam in amentia plapsus, deposuit imperiũ, ac tandẽ ueneno sumpto sese interfecit. Dederũt & Maximiani ambo pœnas impietatis, cõmissæ in Christianũ populũ. Constantius aut̃ piẽ feliciterq; in Christo Eboraci obdormiẽs, filio Constantino principi Christianiss. imperiũ tradidit. Et is princeps, ut sapiẽter & piẽ iudicauit Blondus historicus, admissẽ à Rom. populo in religionẽ ulciscendẽ impietatis minister ea ratione à Deo nostro adsumptus fuit: ut cuius mutauit sedẽ imperij, uires ex solidiori folio in lubricũ poneret, breui ad nihilum, unde creuerat, redituras. Ipsamq; imperij inclinationem dicimus originem habuissẽ à Gothorum in urbem irruptione. Hæc Blondus primo libro ab inclinatione Imperij.

Constantinus procurauit diuina ordinatione Rom. rui nam: tam longẽ abest, ut papiasticũ regnũ condiderit.

Diuisio imperij Rom.

Fuit tamẽ diuisio monarchiæ & trãslatio sedis Imperij ex Roma in Thraciã urbẽ Byzantiũ, causa remotior. Igit̃ Diocletiano & Herculio Maximiano deponẽtib. Imperiũ, Constantius & Galerius ex Cæsarib. Augusti creati sunt, & inter eos diuisus est orbis Romanus: ut Galerius obtineret Illlyricum, Thraciã, Asiã, & in summa Orientẽ: Constãtius aut̃ Italiã, Gallias, Alpes, Hispaniã, Britannia, Aphricã, & Occidentẽ. Sed uir optimus ab Italia & Aphrica abstinuit, existimans ab uno principe tantũ pondus minimẽ sustineri posse. Gallias et Britannia optimẽ administrauit, ut seuiẽte persecutione Christianorũ in toto Rom. orbe, pax esset in regno Constantij, & asylũ Christianis afflictis. Et hi duo Augusti adlegerũt sibi Cæsares: ut uno tempore quinq; Imperiũ collegerẽ administrarẽt, qui etiam bella mutuũ gesserũt non semel. Constantius filios habuit tres, Constantinũ ex Helena, Anaballianũ, & Constantiũ, & filiã Constantiã ex Theodora priuigna Herculi Maximiãni. Moriẽs aut̃, Constãtino, quem puerũ literis & moribus, & Christiana religione, & remilitari formandũ curauerat, quicq; adolescẽs à Galerio missus contra Sarmatas, gentem ferocissimã profligauit, regnũ Galliarũ, Hispaniarũ, Britannia, & alpiũ Cottiarũ tradidit: celesti nũcio (ut Pomponius scribit) admonitus: quod esset à

Constãtij Christiani imperatoris pietas.

Constantini Maximi imperium, diuine prouidentia opus insigne.

set à tyrannis liberaturus imperiū Rom. et Christianis opem laturus. Cumq; imperasset iam Constantinus in Occidente annos tres summa cum laude, ut meritò cognominaretur Maximus, per literas, ferentibus eas occultis nuncijs, à Senatu Rom. uocatus est, ut urbē à tyrānide Maxentiī imperatoris crudelissima liberaret. Itaq; Italiā cum parte copiarū petijt, oraculoq; est cōfirmatus in itinere. Nam crucis præfulgidæ imago in cœlo uisa est, cum notis literarū, *ἐν τέτρω νύκτα*: id est, In hoc uince. Maxentiī exercitū cum sæpius fudisset, maximaq; clade in foro Iulij postremò affecisset, tyrannū in urbē cōpulit. Vbi sagā de bellī euentu cōsuluir: quæ iussit, infantibus cæcis aduersa numina placare: diemq; & horam præscripsit, qua manus cōsereret cum Constantino. Victus tamē est magna suorū strage apud Miluium pontem: ipseq; in Tiberim merfus, non repertus est, cacodæmonibus referentibus cum anima corpus ad sempiterna supplicia. Populus Rom. lætus uictoria, licet recusanti Constantino, & omnē salutem Christo seruatori transcribenti, arcum triumphalē marmoreū posuit, & appellauit eū urbīs liberatōrē, & fundatōrē pacis.

Et quoniā Romani pōtiffices iactitāt, à Constantino illo sibi donatū ius imperatoriū, & regiam potestatē in urbe Roma, & Italia, & toto occidēte, imò in orbe toto, ut donationis diploma loquit, quod regib. Francorū & alijs principib. atq; populis diu maximo cū malo Christianę reip. imposuit: acta Constantini & meliori fide, & diligentius explicare hīc uisum est. Statuā æreā, quæ dextra manu signū crucis Iesu Christi tenebat, in loco urbis celeberrimo collocari præcepit, cū huiusmodi latina inscriptione: Hoc salutifero signo, & uero fortitudinis documēto, urbem uestram iugo tyranni solutam liberaui, senatumq; & populū Rom. antiquo splendori & amplitudini restitui. Deinde cōstituit, ut † sanctorū reliquiæ collectæ, iustæ sepulturæ mandarentur: ut ab exilio proscripti reuocarentur: ut captiui & uincti soluerentur: ut bona publicata legitimis possessoribus suis restituerent: & ne quis Christianos persequeret. In primis aut matura-

uit, eccle-

*Christiano
principi titu-
lus cōuenien-
tissimus, ut sit
pacificus: sicut
Christus est
princeps pa-
cis.*

*Acta Constans-
tini Romæ,
quæ repugnāt
papistica do-
minationi.
† Id nō est, in
aurcis: arcis
aut sarcophag-
is adoranda
proponere of-
ficia piorum.
Reformatio
Ecclesiæ.*

uit, ecclesias Dei instaurare, easq; exornare donarijs: simula-
chorum uerò aras ex ipsis prorsus eruere fundamentis, at-
que igni cōburere: ac si quos illæ habuissent prouentus, eos
diuinis consecrare templis. Edictum quoq; pro Christianis
optimum, assentiente Licinio collega, publicauit, & ut Gale-
rius quoque Maximianus in Oriente hætenus persecutor

- ▲ Christianorū reciperet, effecit. Quanquam Licinius & Ma-
ximianus in fide Christi & ecclesiæ sanctæ non perstiterunt
diutius. Atq; hæc Nicephorus, ecclesiæ Constantinopolitane
alumnus, bona fide scripsit. Verum de baptismo & lepra
Constantini seductus, ut recentior scriptor, ex cōmentitiâ Do-
natione cū multis aberrauit, quos antiqua & exploratę fidei
coarguit historia. Mox deinde legē tulit Constantinus, ut
qui posthac per blasphemiam Christo maledicere, aut quenq;
eorū qui eius censent nomine, iniuriā auderet afficere, dimi-
diam suorū bonorū partē amitteret. Ipse quoq; manib. suis li-
gone accepto, in palatio suo Lateranēsi primus terrā fodere,
& ecclesiæ formā in nomine Domini nostri Iesu Christi de-
scribere cœpit. Deinde et hoc pmulgauit, ut quicunq; Chri-
stiana sacra colētes susciperēt, ac egerēt, sumptus eis & uesti-
tus ex ærario Imperiali præberet. Itaq; anno illo supra 12. mil-
lia uirorū, qui baptizati sunt, in rationē regenerationis rela-
ta sunt. Et grex quidē Christi quotidie incremēta cepit, simu-
laciurorum aut cultus paulatim disfluxit atq; disparuit. Præ-
terea senatu in basilicā Vlpianā cōuocato, sincera mēte san-
xit, ne de cætero dij gentiū esse dicerent, uel crederentur: sed
Dominū Iesum Christū, ut Deum uerū certumq;, in coelis re-
gnantē, adoraret & colerent: quā seipsum ea in re apertū ma-
nifestumq; haberēt exemplū. Et ne quis aliquid ueteris er-
roris apud se hære suspicari posset, sinceritatis suæ indicium
templū in palatio suum ostendit. Populus dictis Imperato-
ris applaudēs, quadragesies Christianorū Deum uerū Deū
esse exclamauit. Constituit præterea uoluntariū, & nō coa-
ctum baptismū esse: neq; metu humano ad Christianorū cul-
tū quenq; accedere, uerum uolentē casto maturoq; cōsilio,
sacro

Et hoc pa-
sto se initiare
Christo, ac de-
dicare palatiū
testatus est.

Iuxta præce-
ptū Dei, Hūc
Christū audi-
te: & Psalm. 2.
Nunc reges in-
telligite.

Volentium e-
nim, et nō coa-
ctorū est, salu-
tis mysterium:
ait Nazianze-
nus.

sacro illorū numero aggregari debere. Cæterum quia constitutiones hæc iam diuina prouidentia in historia Nicephori, libro septimo extant, locupletes sunt testes, quàm fœdè iam aliquot seculis per istam commentitiā donationem Constantini Romanenses imposuerint Christianis principibus & populo. Constantinus enim Lateranēse palatium Christo, ut Nicephorus dicit, consecrauit, non Papæ: itemq; urbem, Italiā, & totum imperium Christo dedicauit, non Papæ: quod sequens etiam narratio planum faciet. Nam multis prelijs uicit Sarmatas & Gotthos, diripientes Thraciam, & omnem Scythicā gētem, quibus & pacem dedit: & ob id barbaræ nationes deditissimæ illi fuerūt. Quo tempore Iberes & Armenij, & multæ nationes feræ Christiana sacra sunt complexæ, & professio fidei Christi propagata est ubiq; terrarum. Quosq; autem populos bello superauit, per gratiam Dei in se collatam propagandæ religionis studio rependens, omnes adhuc solam colendam excitauit, & in omnibus prouincijs partem aliquam publicorū uectigalium ecclesijs tribuit, eamq; donationē ratam esse omnibus seculis & temporibus sanxit. Omnes deniq; Iudæos, Græcos, Christianos, ipse Imperator cohortatus est, ut in primis diuinum colerent numen: commodum se Deo ministrum præbēs, ut Christiana religio quàm maxime augeatur. Utq; uno dicatur uerbo, ea, tēpestates res Christianorum fuere latissimæ, iucundissimæ & florentissimæ: aduersarij autem, in tristitia, mœrore, & summissione.

Porrò quum ad summam sublimitatem pertigisset imperium, Constantinus urbem aliam Romanæ honore atque magnitudine æqualē construere, suumq; nomen imponere illi statuit. Primumq; in Asia in Sardico agro, post ad Sigæū Troadis, ubi fundamenta iecit: tertio Chalcedonem opus transtulit, ubi iam muri erant erecti. Sed aquilæ funiculos regulares ter quaterq; architectis rapuere, & trāsmisso mari abiecerunt Byzantium. Oppidum illud cōditum est à Byzante Græco, regnante Manasse, paulo post Romam con-

H ditam

Nō Papæ, sed Christo palatium imperatoris Rom. dictum.

Donatio Constantini uerè pia in ecclesiæ Christi quàm plurimas, sed non palæ Papiæ similis.

Vnde merito ἰσχυρότερος, id est, apostolis æqualis dicitur quē utinam Pōtiffes Rom. æmulentur.

Translatio secundis imperatorie.

Nota prodigium & auspiciū aquilarum.

*Constanti-
nopolis etiam
Christo dica-
ta, non Papæ.*

*Vnde nimirū
inter symbola
& insignia Im-
peratoris orbē
cruce imposi-
ta cernimus.
Diuisum inter
filios Cōstāti-
ni Rom. impe-
rium: ubi ne
terunciū qui-
dem Papæ assi-
gnatum uide-
mus.*

*Romanum im-
perium quibus
de causis, &
ordine quo ce-
ciderit.*

*Quaquā per
Samosatenum
Paulū & alios
antea nōnihil
tentatum est.*

*Nicena syno-
dus ab Impe-
ratore coacta.*

ditam à Romulo & Remo. Urbem uocauit nouam Rō-
mam, & ex suo nomine Constantinopolim, eamq; Christo
cum toto commēdauit imperio, statua ipsius posita in foro,
que aureum malum continebat, infixa illi crucis forma, cum
inſcriptione huiusmodi: Tibi hanc Christe Deus urbem
commendo. In eam deductis multis Rom. familijs an-
tiquis, liberam fecit, ac sedem imperij. Diuisionem au-
tem imperij, Eutropius libro x i. describit, quod filios
tres hæredes imperij atque successores Constantinus reli-
querit, & Dalmatium nepotē ex fratre, & Annibalianum.
Constantino quidem obuenerunt cunctæ prouinciæ trans al-
pes: id est, Cottia alpes, Gallia, Hispania, Britannia, Orca-
des, Hibernia, Thule: Constantio Asia: Constanti Italia,
Illyricum & Aphrica: Dalmatio Thracia, Macedonia &
Achaia: Annibaliano Armenia, & finitimæ prouinciæ. Vbi
Romano pontifici nihil esse adtributum, quis non uidet?
Ac licet utraque Roma uetus & noua imperij sedes, & plu-
res collegæ Cæsares sint, unum tamen adhuc Rom. impe-
rium censetur: neq; adhuc diuisio in decem reges cernitur;
inter quos xi rex iste pestilentissimus suboriri debuît, qui
Rom. monarchiæ ultimum exitium adferret. Ad quam rui-
nam hisce fermē gradibus est peruentum.

Cum enim idololatria & creaturæ cultus per diuinam
gratiam Constantini maximē opera in orbe cecidisset, no-
uum bellum diabolus mouit, primumq; in Alexadrina ec-
clesia per Arium presbyterum: ut Dei filius haberetur pro
creatura, & non *ὁμοούσιος*, id est, consubstantialis patri Deo.
Quem Arium; & cum eo impiē de filio Dei æterno sentien-
tes, Alexander episcopus ab ecclesiæ sanctæ communione
remouit. Ei dissidio sese interposuit Constantinus, sedulo
exhortans ad cōcordiam & Christianā unitatem. sed quum
litteris & legationibus parum efficeret, indixit uniuersalem
synodū, ut Nicææ in Bithynia, ccc x viii episcopi dele-
ctissimi ex orbe toto cōuenirent, nec pauciores presbyteri,
& innumeri alij uiri doctissimi. Causa uerò diligentissime
discussa

discussa per sacrosanctum concilium, Arii dogma impium, anathemate iugulatum est: & decretum, ut Iesus Christus filius Dei *ἰσούους*, id est, consubstantialis patri Deo habeatur.

Atque synodi scripta Imperator ad episcopos, qui ad synodum uenire non poterant, & ad omnes ecclesias transmisit, & ut pie decreta conseruarent, hortatus est. Atque maiori Christiane religionis amore accensus, ad populos omnes & urbes imperij Rom. dedit epistolas, ut erroribus relictis, amplecterentur Christianam doctrinam & religionem: sumptus insuper suppeditans episcopis, ad ecclesiarum aedificationes, & libros ecclesiasticos. Peracta synodo, inuitauit episcopos, ut uenirent Constantinopolim, & ecumenia celebrarent, pijsque precum sacrificijs dedicarent eam Deo. Quae gesta sunt ultesimo anno imperij Constantini, Paulino & Iuliano Coss. Romae, ut Nicephorus annotauit, C C C X X V I autem a Christo nato.

Dedicatio nobis Constantinopolcos.

Post mortem Constantini, quum successores non pari animo colerent pietatem ueram, mox habuerunt hostes externos, & tyrannos intestinos: ipsique filij & nepotes Constantini mutuis caedibus extincti sunt intra 13 annos, unico superstite Constantio. Is rem ab initio praeclare feliciterque gessit contra tyrannos & hostes externos, donec Ariana haeresi per Eusebium Nicomediensem & alios corruptus, Athanasium & alios orthodoxos atque catholicos uiros, qui decreta Nicaeni concilij tuebantur, impie persecutus est. Itaque discissa pace & unitate fidei catholicae, Christianos aduersus Christianos armans, totum imperij sui tempus inde inquietum molestumque exegit. Ac prementibus in Oriente Persis, ea res coegit Imperatorem Constantium, ut consortem regni adiungeret sibi. Primumque adoptauit Gallam patruelae fratrem, nepotem Constantini Maximi ex filio Constantio: quem mox ob tyrannidem occidi iussit, & adsumpsit Claudium Iulianum fratrem eius. Is Constantinopoli & Nicomediae Christianis & liberalibus disciplinis eruditus fuit, ex consilio Constantini patruus: sicque religionem Christianam coluit, ut etiam lectio is

Imperij turbatio ab Ariano profecta.

Iulianus apostata.

ecclesiastici munere fungeretur. Sed deprauatus lectione librorum Libanij sophistæ impij, & Maximi philosophi gētilis magisterio, Imperator defecit à Christiana religione, seque pontificem idolorum professus est. Iussitque templa Paganorum confestim aperiri, studens paganismum in omni sua ditione dilatari, & Christianissimum deleri. Scripsit etiam in Christianos, quos contemptim Galilæos uocabat, libros acerbissimos. Cui tum alij, tum Cyrillus respondit: & Gregorius theologus scriptis in eum inuectiuis, sempiternæ infamiae consecrauit. Proficiscens autem contra Persas, Christianorum sanguinem uouit dijs falsis, si uictoriam concederent: extructo etiam amphitheatro Hierosolymis, Orosio teste: in quo reuersus episcopos, monachos, omnesque illic sanctos Christi cultores bestiis obiectos lanuari spectaret. Occisus in deserto Persidis à dæmone, ut Callistus eius familiaris scripsit, sanguine in cœlum eiaculato dixisse fertur, Vicisti Galilæe, uicisti: Christum uidelicet notans. Pij autem gratulabundi clamabant: Vicit Deus, & Christus eius. Multa fuere tunc passim monstra, quæ & Constantini successores & stirpem, aliosque homines, Christianæ pietatis admonuerunt. Quibus contemptis, & malo accepto, serius tamen didicerunt homines resipiscere. Extincto Iuliano, Iouiniano, uiro & Christianæ pietati cōsorti, & militari uirtute spectabili, milites imperatorias insulas imposuerunt. Non prius tamen Imperatorem se fore professus est, quàm miles promississet, ipsum quoque Christianum fore. Is quum fames in castris urgeret, aliaque instarent pericula, cōsilio habito cum ducibus, foedus pepigit cum Persis ad annos xxx, quo Transfigritanæ prouinciæ & pars Mesopotamiæ Persis cessere, finesque imperij restituti sunt, qui ante Traianum fuerant. Iouinianus autem septimo imperij mense subito expirauit. Cui milites Nicææ surrogarunt Valentinianum, Pannonium genere, uirum omnibus uirtutibus ornatum, qui que Christianam religionem, Iuliano persequente, palam est professus, & in imperio illibatam

Iouinianus Imperator.

Antiquus limes imperij restitutus Euphrates.

Valentinianus Impator Christianus & orthodoxus imperiū promouit in occidente.

batam retinuit. Valentem quoque fratrem catholicum & orthodoxum adhuc Cæsarem Augustum fecit, & tertio imperij anno Gratianum filium uix puberem. Ac Valentinianus deuictis Saxonibus & Alemannis, ad Oceanum usque penetrauit.

Valens autem ab Eudoxio Ariano episcopo iterum baptisatus, iuramento ei promisit, cum Ario sensurum se, & non recepturum homousion in concilio Nicæno à patribus orthodoxis ex diuina scriptura comprobatum. Et in Antiochia commorans, gentilibus & Iudeis & hereticis omnibus fecit potestatem sacra sua celebrandi, nullis inimicus quàm qui Apostolicam doctrinam prædicabant. Quæ impietas aperuit ianuam amplissimam euertendo imperio Romano: Deo interim admonente homines multis prodigijs, ut sibi cõsulerent, obseruando Christianam institutionem. Etenim in oriente Saporesh rex Parthorum, rupto fœdere, quod Louinianus percusserat, Ctesiphontem cepit. Scythæ, Hunni, & Alani, superato Istro limite imperij, Pannonias, Epirum, & Thessaliam uastant. Sarmatæ quoque præsidem quem dederat Imperator, expulerunt. Rebellat Germania etiam: & Picti atque Scoti Britanniam inuadunt. Valentinianus apoplexiâ extinguitur, & in eius locum Valentinianus filius puer à Gratiano fratre Augustus creatur. Valens autem à Gothis Arianis uictus in acie, & in casula quadam latitans, igne subiecto extinctus est: iusto quidem iudicio Dei, ut Orosius & Eutropius annotarunt: quippe qui Arianæ perfidiæ uires pristinas reddidit. Gothi quoque obsidentes Constantinopolim, suburbana uastarunt, & persoluta ingenti pecuniâ discesserunt. Quo tempore Mauiâ regina Saracenorû, fœderata Romanis, auxilia misit, fideiç Christianæ cum gente sua consors fuit. Vrgentibus igitur undiquaque barbaris nationibus, Gratianus molem tantam expendens, Theodosium Hispanum, nobilissimî generis, & spectatæ uirtutis in bello uirum, accersiuit, eumque magistrum militum denunciâs, cum exercitu misit contra bar-

Valens Arianus desceiscit à decretis Nicæni concilij, & ianuam aperit perditioni.

Saracenorum regina Christiana, & Romana amica. Theodosius Imperator Christianiss: recreat imperium.

baros in Thraciam. Atque is Theodosius nomine suo proprio diuinum quiddam promittens, afflictam rempub. ira Dei, credidit misericordia Dei reparandam, ut scribit Eutropius: omnemq; fiduciam sui ad opem Christi coferens, Scythicas gentes ab Alexandro etiam deuitatas, à Rom. formidatas, aggressus est, ingentiq; strage fudit. Itaque re felicissimè gesta, ut ad Gratianum redijt, Syrmij Augustus ab eo cooptatus est: & Thraciæ atque Orientis imperio, quod Valens miserè perdiderat, est præfectus, Coss. D. Ausonio & Olybrio. Qui fuit annus 318. à Christo nato. Gothi allecti principis Theodosij uirtute, mortuo rege suo Athanarico, dediderunt se Romanis, & Parthi supplices petiere pacem.

O C T O P E N N A E , Q V A E T R I A C A P I

ta quiescentia aquilæ excitantur.

*Iudicij diuini
cōsideratio in
monarchiæ
Rom. calamitatibus.*

*Arianismus ex
citauit pennas
subalares.*

IAm uerò quibus de causis diuina prouidentia permiserit Octo contrarias pennas subalares in aquila exoriri, ante omnia considerandum esse iudico. Diuinum oraculum ad Saulem regem Israel, Quia reiecisti uerbum Domini, repudiavit quoq; te Deus, ne amplius regnes: & ad Eli summum pontificem, Quicumque honorificauerint me, glorificabo: qui autem me contemnunt, erunt ignobiles (quod Constantinus Maximus usurpare solitus est, exhortando ad Christianissimi ueri obseruationem) tum alia exempla innumera comprobarunt, tum uerò imperij Romani diuisio, inclinatio, & ruina. Iustina etenim, uxor Valentiniani maioris, infecta hæresi Ariana, uiuente Christianissimo Imperatore, uirus conceptum effundere non est ausa. Mortuo autem marito, propalam & quidem maximopere contendit, ut fides Arianorum obtineret: primumq; filio tenero Valentiniano, qui necdum boni maliq; discrimen habebat, deuorandum hamum præbuit. Mox Amlrosium episcopum Mediolani aggreditur, qui Auxentio Ariano successerat, ipse fidei catholice omnino tenacissimus: rata se facile confecturam esse

ram esse quod cupiebat, si tantum uirum in suā pertraxisset sententiam. Quum uero ille magis magisque doceret contraria: & Imperatricem cohortaretur, ut à cœpto desisteret, filioque paternam religionem & hæreditatem integram retineret: grauissimè id ferens Iustina, instigauit filium, ut in Ambrosium animaduerneret. Ille credens matris calumnijs, armatorum agmen adsumens, iussit episcopum è templo exire. Cui Ambrosius: Non libens hoc fecero. Non enim lupis ouium caulam prodam, neque blasphemis templum Dei concedam. Quod si necare me uis, in ecclesia ferrum in me stringito, mori sanè paratum. Intercessit autem populus, quo minus aliquid uolenter cum antistite suo uigilantissimo ageretur. Quæ res Iustinam magis etiam accendit ira, ut publico edicto Arianis conuentus habere ubilibet concederet: si quis uero Imperiali constitutioni obssisteret, mortis supplicio mulctaretur. Hæc dum aguntur à Iustina & episcopis Arianis, & Gratianus occupatus est bello Alemannico, Maximus in Britannia creatur Imperator, inuitus, ut simulabat. Nam in animo habens uniuersum Rom. imperium subiicere sibi, gnarus omnium quæ Ambrosio euenerant, alijs que orthodoxis, suis conatibus preterxit, quod uellet ecclesiam rectè constituere atque ordinare, ne quid de patrijs dogmatibus immutetur. Itaque Valentiniano scribit, se declaraturum esse Imperatorem: simul que hortatur, ne bellum gerat cum uera pietate, sed paternam potius religionem integram seruet: additis etiam minis, nisi obsecundaret. Caterum Andragathius Maximi huius tyranni dux, interea Gratianum dolo circumuentum interfecit apud Lugdunum. Inde copijs auctis Mediolanum contendit Maximus, & Valentinianum cum matre fugere cogit in Græciam. Vbi ea comperit Theodosius, primum per literas castigat Valentinianum: non esse mirandum, quod tyrannus Imperatorem fugauerit: quum ille rectæ fidei opem ferat, Imperator autem orthodoxam oppugnans sententiam contra Deum bellum gerat, Mox strenuo exercitu collecto, Thessalo-

*Fortitudo epi
scopalis.*

*Penna subal-
ris Maximus.*

*Memorabilis
sententia Im-
peratoris.*

Theſſalonicam profectus eſt: ubi Valentiniani animū curauit, morbo Arianae hæreſeos, quem mater iniecerat, depulſo, & paterna fide reddita. Inde in Italiā traſſiciens, apud Aquileiam tyrannum Maximum uicit, & interfecit. Andragathius autem ſeſe in flumen præcipitans, interijt: ut formidoliſſimū bellum ſine ſanguine confectum ſit, duobus duntaxat interfectis tyrannis.

Secunda pena Arbogastes & Eugenius.

Erat autem in Valentiniani palatio dux militum Arbogastes, Alanus genere, uir ſæuus, & idolorum cultor: qui abuſus nimia principis familiaritate, animum adiecit ad occupandum imperium: ſibiq; adiunxit adiutorem Eugenium, qui relicta ſchola, in qua grammaticum egerat, in palatio militabat, ſcribæ officio fungens. Hi duo corruptis pecunia cubiculi imperatorij cuſtodibus, apud Viennam Gallia, Valentinianum dormientem ſuffocarunt, & ſuſpenderunt laqueo, ut ſibi uoluntariam mortem conſcuiſſe uideretur.

Eugenio deinde Arbogastes Imperatoris titulum imponit, ipſe acturus Imperatorem, & contrahit maximas copias.

Theodoſius hiſ rebus cognitis, cum exercitu ingenti proficiſcitur in Galliam contra tyrannos: & in alpibus apud Frigidum amnem conuenerunt hoſtiles exercitus. ubi Theodoſius uidens ſe undique ab hoſtibus concluſum, in edita rupe, unde conſpicere utruq; poſſet exercitum, & conſpici, proiectis armis, ad ſolita ſe cōuertit auxilia, Deumq; proſtratus humi adiutorem inuocās dixit: Omnipotens Deus,

Oratio pia Imperatoris in prælio.

tu noſti, quia in nomine filij tui ultionis iuſtæ prælia ſuſcepi. Si ſæuis, in me uindica: ſin uerò cauſa probabili, & in te conſiſus huc ueni, porrige dexteram tuam: ne forte dicant gentes, ubi eſt Deus eorum. Quæ petitio minimè fuit uana. Confeſtim enim Arbogatio magiſter militum Theodoſij, uir pius, aciem hoſtilem rupit: turbo etiam uentorum uehemens, & hoſtibus aduerſus, ſcutis ora & pectora hoſtium grauiter uerberabat, in eosq; tela uehementius impellebat. Ita in ſugam uerſus eſt exercitus tyrannorum. Eugenius ad pedes Imperatoris ſalutem petēs, à militibus truncatus eſt capite:

Arbogastes

Arbogastes autem, qui fuga euaserat, suo se gladio peremit. Hoc igitur pacto sequentes isti duo, quorum uterq; affectauerat imperium, & una penna figurati sunt, facilius etiam uicti sunt, quam prior tyrannus Maximus.

Theodosius duobus filiis diuisit imperium commune, Arcadium maiorem natu præficiens Oriēti, Honorium uero Occidēti. Quorum curam etiam uiris potentissimis commisit, Rufino præfecto aulæ orientali, Stiliconi occidentali, Gildoni autem Africæ administratio credita est. Gildo comes Africæ, arbitratus minimam spem in adolescentibus Imperatoribus esse, mortuo Theodosio, Africam sibi uēdicare conatus est, lxx millium exercitu comparato. Aduersus quem frater eius Macezil, cuius filios interemerat, missus; cum millibus quinque, illum superauit, ut captus etiam strangularetur.

*Tertia penna
Gildo.*

Mastelzer.

Cæterum Rufinus & Stilico imperij nomen & speciem filiis Theodosij Arcadio & Honorio permittētes, summam rerum sibi manu & lingua usurparunt, sub præfectorum appellatione imperantes Imperatoribus, & neuter contentus fuit loco & dignitate, quæ à Theodosio eis obuenerat. Si quidem Rufinus conatus est sibi arrogare dignitatem imperatoriam: Stilico autem, Eucherio filio suo. Sed utrunque ambitio & auaricia præcipitem dedere in exitium. Rufinus enim, genere Gallus, quem Theodosius tutorem dederat filio Arcadio, & præfectum prætorio, clam missis muneribus Alaricho Gotthorum regi, capere arma contra Arcadium persuadet: ut sub eo metu diadema Orientis imponeret sibi. Eduxit etiam ex Caucaſi rupibus nouum hostem, ut Hieronymus in epitaphio Nepotiani ostēdit, quos Isauros & Hunnos aliqui dixerunt, qui tamen antea infestauerunt imperium Rom. Reuera autem fuere Turci, qui Armeniam & Oriētis partes miserè uastauerunt, ut paulo post uerbis Hieronymi docebo. Rufinum itaque milites, qui Eugenium & Arbogastem duce Theodosio extinxerant, instigante Stilicone apud Thessalonicam trucidauerunt ad pedes Arcadij, qui

*Quarta penna
Rufinus.*

dij, qui pro more uictori exercitui obuiâ progressus fuerat. Caput autem proditoris resectum, lapide in os immisso, hastâ infixum, & manum dexteram, per urbem milites circumtulerunt, cum huiusmodi insultatione: Date stipem inexplēbilis auaritiæ uiro. Postea suffixerunt ante portas Constantinopoleos. Itaque tyrannus Ruffinus in suis sceleratis conatibus extinctus, peperit tamen hostes imperio Turcas, qui hodieq; infestant imperij quantulascunq; reliquias.

*Quinta penna
Caianus.*

Caianus, siue Gaianus, aut Cain, imitatus est Ruffini perfidiam, fretus auxilio popularium suorū Gotthorū, aut Scytharū, qui ad Istrum sedes obtinuerant, ut Nicephorus scribit. Is transfugit ad Romanos, & ex milite gregario copijs equestribus præfectus est. Quibus honoribus & ordine minimè contentus, imperium suæ potestati subijcere induxit in animum. Atq; ut hæc perficeret, populares suos Gothos è præfecturis eorum exciuit, & ex eis qui genere illū attingerent, ordinum ductores, cēturiones, & tribunos fecit, exercitumq; uniuersum socijs suis credidit. Trigibaldo autem, siue Trygbaldo necessario suo, Phrygiæ administrationem concessit, cū dignitate Comitīs. Eoq; uastante prouincias Orientis, simulat Cain uehementē indignationem, ut Imperatori nō satis cauto aduersum ingenia perfidissima se probaret, qui mitteretur cōtra Trygbaldum dux copiarū. Eā uerò prouinciā adeptus, non modo urbes non defendit, sed etiā reliquas diripuit, & euerit: & è regione Constantinopoleos castrametatus, adegit Imperatorē, ut ex ipsius arbitrio pacē cum eo faceret. Iterumq; peditibus & equitibus ab Imperatore præfectus, Christianismi synceritatem Constantinopoli tentauit labefacere. Quum enim ipse Arianus esset, postulauit ab Imperatore, suis complicitibus Arianis in urbe templū concedi. Ioānes autē Chrysostomus, quem in consilium adhibuit Imperator, eam rem ita dissuasit, ut censuerit potius imperiū & omnia perdenda, quàm illis impijs templū concedendo publicū, ecclesiā Dei prodere. Quāobrem Cain repulsus, constituit urbē diripere, & inflammare.

Sed

Sed diuina repulsus uirtute, aliquoties tandem suos eduxit ex urbe, Martis aleam experturus, ut Catilina, uel potius Cain nouus. In quibus conatibus perijt, & caput eius relatum est Constantinopolim. Quæ studiosus historiae ecclesiasticae legere potest in XIII libro Nicephori.

Alteram pennam, quæ peperit, urbiq; Romane struxit ultimum exitum, paulo diligentius uideo explicandam esse. Stiliconem enim Vandalum significat: qui bello, quo Arbogastes & Eugenius perierunt, egregiam nauauit operam: ideoq; apud Rom. Imperatorem & populum, & apud Barbaros autoritate ac gratia plurimum polluit. Sed is quoq; immemor beneficiorum, quæ plurima acceperat, & fidei quæ dederat Christianissimo principi Theodosio, post eius mortem occupare imperium statuit, haud minus q; Ruffinus, aut Gildo. Verum callidis. uir, secretiori uia rem molitus est. Patricij enim dignitate præditus, & opibus magnis, filiam Mariam Honorio nuptui dat: eaq; ante nuptiarum diem mortua, Thermatiam alteram filiam suam ei despondet. Quia etiam mortua, cogitat in filium Eucherium transferre imperium: eiusq; rei perficiendæ occasionem arripuit huiusmodi. Quum Eudoxia imperatrix, eiecto Ioanne Chrysostomo Constantinopoleos patriarcha in exilium, Episcopos & ecclesias inter se commisisset ac turbasset: quæ res tamen Archadium socordem principem & nimis uxorium latuere: ea tempestate (sicut in omnibus Episcoporum dissensionibus fieri solet) respublica etiam fuit turbatissima. Hunni enim, duce Hulda, quæ alij Huldinum uocant, Thraciam infestam reddidere: & latrones isti, quos Ruffinus in Oriente commouerat, Cariam & Phoeniciam, & alias prouincias prædis & cladibus miserè uexarunt. Stilico igitur, Honorij tutor & socer, & opum atque copiarum illius dux, parata iam ante habens studia Romanorum, & Barbarorum, & alias res quæ ad imperij occupationem spectarent, cum præfectis hostium illorum egit, ac Imperatores inter se committere tentauit: id cum minus ei succederet, operam dedit, ut per gētes bar-

*Sexta penna,
Stilico tyrannus perditissimus.*

baras maximis calamitatibus inuolueretur resp. eò spectans, ut commissis ipsis copijs, Romam occuparet, & cum ea imperium. Itaque primum excitauit Vandalos, suos populares, & Alanos, Sueuos, Burgundiones, Francos, & alias gentes: quæ Rhenum transgressæ, in Gallia & Hispania negotium facerent. Deinde curauit Vestgothos, qui mortuo Athanarico rege suo, Theodosio sese dediderant, & ab eo tempore stipendia Romanæ reipub. meruerant stipendijs priuari: ut iniurijs illis irritati, aduolarent in Italiam. Et quo minus ipsius machinationes deprehenderentur, inspectis libris Sibyllinis, quæ Romæ fata continebant, libros combussit. De quo Claudianus:

Nec tantum Geticus grassatus proditor armis:

Ante Sibyllinæ fata cremavit opis. Gotthi stipendio & comœatu solito destituti, relicta Thracia, in Pannonias transierunt: ibique regem Alarichum crearunt, ex nobiliss. familia Balthorum, & Christianæ religioni amicū, & qui sub Theodosij signis strenuè se gesserat, contra tyrannos pugnando. Eiq; se adiunxit Rhadgastus idolorum cultor, cū c c millibus Gotthorum. Atq; hi duo exercitus anno post Christū natum c c c v i i miseradis modis Thraciā, Pannonias, Noricū, Illyricum, & Italiā uastātes, aduersus Romā cōtenderunt. Et Rhadgastus quidem cum suis Paganis, qui gloriabantur se uinci nō posse, dijs eos protegentibus, quibus sacrificarent quotidie, in uicinia urbis constitutus, & imminēs iam ceruicibus Rom. uno die uictus est, nullo Rom. uulnerato, in ipsius autem exercitu multo amplius quā c c millibus prostratis. Ipse quoque Rhadgastus cum filijs necatus est: ut scribit Augustinus libro v de Ciuitate Dei. Alij, ab Huldina & Sara ducibus Hunnorum & Gotthorum, conclusum fuisse in montibus Fesulanis Rhadgasti exercitum dicunt, & fame deletū. Alarichus eū subsecutus est: cum quo bellum protraxit Stilico perfidus, captans uidelicet opportunitatem eripiendi Honorio imperium. Ac sæpe fugauit Alarichum, & ita coarctauit, ut delere potuisset.

Collu.

Colludente ad hunc modum Stilicone in annum quartum, Alarichus monuit Imperatorem de perfidia Stiliconis: & petijt pacem, orans & obtestans, ut Gotthis concederetur sedes in Gallia, cui Vandali & alij barbari exciti à Stilicone imminabant. Honorius, qui perfidiam istam ex alijs quoque indicibus rescuerat, iubet Stiliconem pacem facere cum Gotthis. Id quod illico exequitur Stilico, ceu fidus adhuc Imperatori: & commeatu instruit Gotthos, in Galliam profecturos. Sed occulte immittit Saulum Iudæum ducem, ipso Paschatis & resurrectionis Dominice die, Gotthis, ut more Christiano intenti celebrandæ resurrectionis Domini Iesu, & nihil minus quàm de prælio cogitantes, penitus extinguerentur. Verum illi conuersi in hostes, ope diuina penè omnes ad internecionem ceciderunt. Ea clade consternatus Stilico, supplementa petijt ab Imperatore, in Gotthos reparaturus copias. sed missis ducibus, occisus est: qui ut unum puerum indueret purpura, totius generis humani sanguinem dedit. Occisus est etiam Eucherius, filius Stiliconis. Qui à puero meditatus fuerat Christianorum persecutionem: & eo tempore ad conciliandum sibi fauorem Paganorum, minabatur se regni primordia initiaturum esse templorum idolorum restitutione, & ecclesiarum Christi euerfione. Ad hunc igitur modum sexta penna subalaris sese erexit, & sublata est: relicta interim sobole, hoc est, Gotthicis & Germaniæ magnæ populis, quos Stilico excitauit in Romanum imperium. Quæ penna etiam num Romam superat, ac interdum plus efficit, quàm sit Romæ gratum.

ROMÆ EXCIDIVM.

ET quia Roma insigne exemplum est iudiciorum Dei, ut post fusius declarabitur, iudico nobilissimæ in toto mundo urbis excidium hinc non oscitanter explicandum esse: id quæ ex authoribus Christianis, & eruditis & sapientibus, qui eo tempore uixerunt. Etenim Rhadgasto imminente *Roma idolorum cultrix, dū* Romanis arcibus, sit omnium Paganorum in urbe concur-

*capitur. quod
principum &
Episcoporum
socordia post
Constantinum
accidit.*

*De his Oro-
sius, & Augu-
stinus in libro
de Ciuitate
Dei.*

*Sapienter ex-
pedit Orosius,
cur potius per
Christianū re-
gem, quā idola-
trā, capta
sit Roma.*

lis, clamantium, hostem illum uirium copia, tum maxime
praesidio deorum uincendum esse: potentem urbem autem
ideo destitutam, & maturè perituram, quia deos & sacra
perdiderit. Magnis querelis ubique agitur, & continuo de
repetendis sacris celebrandisque tractatur. Feruent tota urbe
blasphemiae. Vulgo nomen Christi tanquam labes aliqua
praesentium temporum probris ingrauitur. Itaque ineffa-
bili iudicio Dei factum est, ut quoniam in permixto po-
pulo pijs gratia, impijs poena debebatur, oportebatque per-
mitti hostes, qui insuasibilem in plurimis & contradicen-
tem ciuitatem seuerioribus solito flagris coarguerent, non
tamen eos qui indiscrete cunctos intemperata caede dele-
rent: duoque tunc populi Gotthorum, cum duobus poten-
tissimis regibus suis, per Romanas prouincias baccharen-
tur, quorum unus Christianus, propiorque Romano po-
pulo, & ut res docuit, timore Dei mitis in caede: alter paga-
nus, barbarus, & uere Scythia, qui non tantum gloriam aut
praedam, quantum inexaturabili crudelitate ipsam caedem
amaret in caede: & hic iam receptus sinu Italiae, Romam e
proximo trementem terrore quassabat. Itaque si huic ultio-
nis potestas permetteretur, quem Romani ob hoc praecipue
timendum arbitrabantur, quia fauorem deorum obsequiis
sacrificiorum inuitaret, & immoderator caede sine fructu
emendationis arsisset, & error nouissimus peior priore cre-
uisset. Quandoquidem in pagani & idololatrae manus in-
cidisse, non solum paganis residuis de restaurando cultu
idolorum esset indubitata, sed & Christianis periculosa per-
suasio: quum & hi praedicio terrentur, & illi confirma-
rentur exemplo. Quamobrem iustus dispensator humani
generis Deus, perire paganum hostem uoluit, & Christia-
num praualesse permisit. Ut pagani, blasphemantesque Ro-
mani, & illo confunderentur perditio, & hoc punirentur im-
missio. Profligatis igitur copiis Stiliconis, Alarichus cum
Vestgothis trepidam Romam obsidet, turbat, irrumpit:
dato tamen praecepto prius, ut si qui in sancta loca, praeci-
pueque

pueq; in sanctorum apostolorum Petri & Pauli basilicas confugissent, hos in primis inuiolatos securos que esse sine-
rent: tum deinde, in quantum possent, prædæ inhiantes, à sanguine temperarent. Et ne quisquam fortè dubitaret, ad correptionem superbæ, lascivæ & blasphemæ ciuitatis hostibus fuisse permissum, eodem tempore clarissima urbis loca fulminibus diruta sunt, quæ ab hostibus inflammari nequiverunt. Hæc Paulus Orosius. Capta est autem Roma Calendis Aprilis, anno ccccxii à Christo nato, ab urbe condita mclxiii. Fertur etiam, Eutropio authore, quia quum Alarichus pergeret ad expugnandum Romam, & quidam uenerabilis conuersatione monachus eum monuisset, ne gauderet necibus & sanguine humano, ne ue talia mala faceret, respōdisse: Non uolēs Romam proficiscor, sed quidam quotidie molestus est, & urgens: Perge, & Romanam destrue ciuitatē. Hieronymus sanè atrocem, & Samaritanæ aut Hierosolymitanæ per similem cladem Romæ ostendit, scribens hæc ad Princiapiam uirginem: Dum hæc aguntur in lebus, terribilis de Occidēte rumor affertur, obfideri Romam, & auro salutem ciuium redimi, spoliatosq; rursum * cruciari: ut post substantiam, uitā quoq; † amitterēt. Heret uox, & singultus intercipiunt uerba dictātis. Capitur urbs, quæ totū capit orbem. Imò fame perit antè quàm gladio: & uix pauci, qui caperentur, inuenti sunt. Ad nefandos cibos erupit esurientium rabies, & sua inuicem membra laniarunt: dum mater non parcit lactanti infantia, & recipit utero, quem paulo antè effuderat.

Vindicta numinis manifesta in Romā, Pauli Orosij iudicio.

Hieronymus de Roma capta.

** circumdari.
† perderent.*

*Quis cladem illius noctis, quis funera fando
Explicet, aut possit lachrymis æquare dolorem?
Vrbs antiqua ruit, multos dominata per annos.*

Hæc & alia dicit Hiero. se accepisse à uiris sanctis, qui uidere. Quibus adstipulat Nicéphorus lib. 13. copiose describēs, ut Roma capta sit Addit etiā, tantā eo tēpore cādē hominū factā esse, quantā ætas nulla à seculo cōdito nouit: quæ mala,

Dies Domini magnus et horribilis.

mala, tum alia prodigia, tum cometes gladij formā præferēs denunciarunt. Non milites tantum interiēre, neque in aliqua orbis parte mala hæc consistere: sed omne genus hominum concisum est, & tota periit Europa. Asiæ quoque pars non exigua attrita est, plurima item Libyæ, potissimum uerò quæ Romanis tributaria & subiecta fuit. Namq; multitudinem hostium barbarorum gladius absumpsit. Reliquos fames, & pestis, & ferarum greges absumpsere. Ad hæc terræ motus funditus euertentes domos & urbes, homines multos in exitium inuitabile conecerunt. Multisq; in locis terra hiens correptis hominibus, sponte sepulchrum præbuit. Insuper aquarum pluuiarum illuuiōes, & flammeæ siccitates, & fulmina uariam & grauem edidere calamitatem. Quinetiam pluribus in locis grandinis lapides manuarij, & maiores etiam circiter octo librarum deferri sunt uisi. Denique niuium uis & frigoris immanitas, quos aliæ plagæ non præripuerunt, extinxere occupatos. Quæ omnia euidenter diuinam indignationem depredicauerunt. Ignis quoque cælo cadens in mare, ita inflammauit, ut ardentis regionis speciem præberet. Aliarq; generis eiusdem exitire mala, quæ nouo modo satis ostenderunt, ab irato Deo hæc flagella hominibus inflicta fuisse: id quod Hieronymus etiā fatetur, ut in iudicio aquilæ, ipsius uerbis ostendam. Porro Genserich Vandalorum & Alanorū rex, Arianæ impietatis sectator, & catholicæ fidei hostis & persecutor, subsecutus Alarichū anno **XLVI**, post natū uerò Christū seruatorē **CCCCLVII**, Romā spoliauit omnibus opibus, & ex ea imperij ornamenta Carthaginem, quondā æmulam Romæ, tunc uerò à Vandalis occupatam transfudit. A quo tempore urbs Roma nihil amplius habuit imperij uel maiestatis, sed improbissimo cuiq; patuit maximè. Quum enim Orestes Rom. patricius, data pecuniæ nō modica uis, cum Gensericho pactus esset, filio suo Augustulo imperium arrogauit. Sed Odaker ab Oceano Germanico aduolans cum Rugis & Herulis, & alijs populis, Orestem occidit,

*Primæ Romæ
gloria penitus
concidit.*

occidit, & Augustulum coegit purpuram & titulum principis Romani deponere, ipseque Romam tenuit & Italiam annos XIII, donec Ostrogothorum rex Theodoricus eum occidit. Eo tempore penitus concidit imperium occidentale Romæ, ut ne quidem nomine Cæsar uel Augustus uel Imperator esset, usque ad Carolum Magnum regem Francorum, cui Rom. Papa titulum hunc adtribuit. Postremò Totilas Gothorum rex, cognomēto Flagellum Dei, Romam post diuturnam & grauem obsidionem cepit, diripuit, uastauit igne atque demolitione murorum: ut per mensem uacua prorsus incolis iacuerit, imperante Iustiniano in oriente, anno post Christum natum D XXXXVIII. Itaque uaticinium Iesu Christi Apoc. 17. & 18. cap. & Sibyllarum atque aliorum uatum præfagia de excidio Romæ, locupletissimè rebus impleta sunt.

TRIA CAPITA, ET PENNAE DVAE SUB-
alares aquilæ: imprimis uerò papatus descriptio.

Reliquum est igitur, ut duas pennas ex octo illis demonstramus, quas caput medium & grande aquilæ deuorauit. Sed prius capita oportet cognosci tria, quæ euident pennarum demonstratio exhiberi queat. Sibylla etenim Cumana inter aduentum Christi primum & ultimū interfert diuisionem Rom. monarchiæ in tres partes, hisce uerbis, sed Latine interpretatis:

*Et tunc Latinorum implacabilis ira uirorum,
Tres Romam miserabili sorte destruunt.*

Ac nemo quidem negauerit, Constantinopolim uel nouam Romam & eius imperatorem caput esse aquilæ, quod sibi ius & potestatem uindicauit in Romam & Italiam multis annis: quod Orientalium imperatorum constitutiones, & acta, & historiæ planissimum faciunt. Quod si ergo demonstretur monarcha, qui Romam suam esse propriam se dem contendat, ei que & Italiæ, & alijs populis atque nationibus det leges, ut princeps Romanis, & cui principes occi-

K dentis

dentis atque populi obediunt nolente uolente imperatore
Constantinopolitano, hoc utiq; secundum erit caput aquilæ.
Istum uerò regem Sibylla Erythrea, quæ ante bellum
Troianum uaticinata est, resq; Domini Christi tam perspi-
cui cecinit, ut uideatur non tam uaticinari, quàm euangeli-
cam historiam texere, descripsit luculentissimè, notato lo-
co, tēpore, persona, factis, exitu. Quare ipsius uersus è ser-
mone Græco interpretabor Latine oratione prosa, & ex-
planationem adijciam: ut nemo nisi cæcus & amens, non
uideat illum regem Rom. imperij, & totius orbis nocentis-
simam pestem. Sunt autem uersus hi octauo in sermone
carminum Sibyllinorum, quæ Græco sermone publicata
extant:

Prafatiuncula. Ventura magna ira super mundum incredulum & immorigerum
Nouissimo in seculo, Dei admonitiones indiciaq; ostendo,
Omnibus prophetans hominibus oppidatim.

Prafatiuncula ostendit argumentum huius fatiloqui ser-
monis, nempe quòd Sibylla diuinitus edocta, uelit admo-
nere homines, de malis quæ ipsis exantlanda sint nouissi-
mis temporibus, ob sua peccata inprimis, quia sunt ἀπειθεῖς,
increduli & inobedientes Deo: ut Paulus etiam 2. Thess.
2. causam efficientem Antichristi ostendit. Deinde recen-
set monarchias primarias à diluuiò & ædificatione Babylo-
nis, Aegyptiorum, Persarum, Medorum, Aethiopum, Ba-
byloniorum, Macedonum, & Italarum. Docet autem Ro-
mam funditus esse destruendā ob sua peccata, maximè ob
idololatriam & auaritiam. quod iudiciū Romæ suo loco
referam. Et decantato excidio Romę prioris, alterius Ro-
mæ pestilentissimum regem his uersibus depingit:

Quādo antichristus oriturus sit, ubi, & qui Verum ubi tibi reges delicati ter quinq; fuerint,
Qui mundum seruitute prefferunt ab ortu solis usq; ad occasum,
Erit rex cano galero præsignis, nomen habens affine Ponto.

Imperantibus Arcadio & Honorio capta est à Gothis
Roma. Post hos reges x v hi sunt, 1. Theodosius iunior.

2 Valen

2. Valentinianus tertius. 3. Martianus. 4. Leo. 5. Maiorianus. 6. Severus. 7. Anthemius. 8. Leo iunior. 9. Zeno Isauricus. 10. Anastasius. 11. Iustinus Subulcus. 12. Iustinianus. 13. Iustinus iunior. 14. Tiberius. 15. Mauricius. Eum Phocas centurio interfecit cum uxore & liberis octonis & cum amicis crudelissimè, atq; à scelerato exercitu creatus est impator. Qui adeò socors, & adulterijs, impietate, omniq; genere scelerum adeò infamis fuit, ut nihil prorsus in eo laudari possit, q̃ quòd Romanum pontificem iure declarauit omniū principem, ut scribit Egnatius. Et tunc undiq; barbari inuadentes imperium Romanum, uix eius umbram aliquam reliquerunt. Nam Chosroes rex Persarum cædis Mauricij ultorem se professus, pace rupta bellum in Romanos repetijt: breuiq; tempore subegit Syriam, Palestinam, Phoenicem, Armeniā, Cappadociā, Galatiam, Paphlagoniam, progressus etiā ad Chalcedonem usq; subuiuium Constantinopoleos, trucidando homines, & euertendo ædes atq; templa: ut copiosius suo loco dicetur. Ab occasu in Europa & septentrione grassati sunt Abares, ab oriente Scythia progressi duce Caiano, siue Chagano. Vident autem mihi Abares Tartarorum, id est, reliquorum Israelitarum in oriente, quum eis Cyrus libertatē concessisset, pars: sicut & Turcæ, & alij, de quibus Esdras loquitur cap. 13. quarti libri. Nā עבריים Abarim uel Ibrim, ab alijs Abares & Auares dicuntur. Regem autem suum & imperatorem uocarunt כּוּחַן Cohan, ut Indi & Tartari etiam suum principem uocant Chan: quod uerterunt in Caianum & Chaganum, & Cacanum, putantes nomen esse proprium. Caterum Saraceni uastarunt Aegyptum: Germanici autem et Gothici populi abstulerunt partem Africæ, Gallias, Hispanias, Germanias cum insulis, occupata etiam Italia parte, ut Longobardi obtinuerunt Insubriam. Diuisa igitur adhuc modum imperio Rom. in x. reges, id est, complures, tempus fatale appetijt, ut corniculum paruum, Antichristus nimirum, sese.

*Pennarum
& plurimorum.
& unguem aquila
la Rom.
spoliatio.*

*Abares
Ebraei.*

*† Aug. l. 20.
cap. 23. ad-
monet certū
numerū po-
ni pro uni-
uersis regi-
bus.*

K 2. profe-

Latinus,
λατῆνος,
nomē Anti-
christi: ut
Sibylla,
ἀντιχρίστος
ἐκ γονε ρώ
μης.

proferat. De quo cōmentaria Græcorum Apoc. 13. capite:
Post Iulianum & Valentiem & reliquos hæreticos reges, in
stabit Antichristus, ut Romanorū rex, paulo ante aduentū
ipsius diuiso Rom. imperio in decē reges, postq̃ satis Chri-
stianorum fidē blasphemauerit. Apocal. aut̃ in nomine se-
cundæ bestię cap. 13. notis literarū χς, uel DCLXVI tēpus
fatale notauit. Tot enim sunt anni à consulatu Ciceronis,
quādo Pompeius Rom. Imperator Iudæis eripuit sceptrū,
pontificibus de sacerdotio & regno certantib. usq̃ ad Pho-
cæ istius imperiū, Tunc enim Phocas, qui parricidio im-
perium arripuerat, omnē dedit operā, ut Romanorū uoto
confirmaretur, & persuaderet hominib. ceu iure accepisset
imperīū. Itaq̃ ut Ro. Papā & populū obsequio deuinciret,
concessit, ut pontifex Rom. esset primas in urbe & imperio
toto, & in ecclesia catholica. Istū regem Antichristū Grego-
rius episcopus Romæ subodoratus, ad Mauritiū imperato-
rē scribens de Ioanne ieiunatore, patriarcha Cōstantinopo-
litano, qui œcumenicus & uniuersalis episcopus haberi uo-
luit, Luciferi similem esse in superbia, & præcurrere Anti-
christū, disertē admonuit instare tēpus fatale, quo perditio-
nis homo prodiret. Et ad ipsum Constantinopolitanū præ-
sulem epistola 38. parte quinta registri hæc scripsit: Secun-
dum quod ueritas prædixit, pestilentia & gladius per mun-
dum sæuit: gentes insurgunt in gentes, terræ concutitur or-
bis cum habitatoribus suis: terræ dehiscences soluuntur: o-
mnia quæ prædicta sunt fiunt. Rex superbiæ propē est: &
quod dici nefas est, sacerdotū ei preparatur exercitus. Quia
cerviци militant elationis, qui positi fuerāt ut ducatū præbe-
rent humilitatis. Apocalypsis quidē Iesu Christi 9. cap. uo-
cat angelū abyssi, & Abaddon אבaddon Ebraicē, Græce ἀπολ-
λύοντα, quod Latinis sonat perditionē et perdentē: utq̃ Pau-
lus dicit, filiū perditionis & hominē peccati. Vocat Apoc.
& regē locustarū, quæ natæ sunt ex fumo putei abyssi, quē
aperuit stella cœlo cadēs in terrā. Benno aut̃ Cardinalis in
uita

uita Gregorij VII Pape interpretat locustas sacerdotes hypocritas, quales fuere sectatores Gregorij istius Pape. Stella uerò exponit Sibylla sermone quinto, loquēs de Roma, sicut 8. ca. Apocalypseos dicit de Aharone pōtifice, qui aureos uitulos populo Israel proponēs colendos ecclesiæ perniciē struxit. Sic aut loquitur Sibylla: Veniet cœlo stella magna in uastū mare, & inflāmabit pontū profundū, ipsamq̃ Babylonē Italiæ terrā: cuius gratia multi perierunt. Stelle sunt ecclesię doctores et antistites, qui doctrina Christi, qui est lux uera, & uitæ sanctæ exemplo præluere alijs debēt. Cadunt aut in terrā & mare, ex cœlo, dum cœlestiū rerum meditatione posthabita, implicant negotijs terrenis. Quod fecit Rom. pontifex maximē, si quisq̃ mortaliū: ueluti Bonifacius tertius, ciuis Romanus. Qui defuncto Gregorio illo uerē magno, impetrauit à Phoca imperatore, idq̃ magna cōtentione, ut Roma sit caput oīm ecclesiarū, & Papa Romanus caput omniū episcoporū. Itaq̃ Phocas, ut scribit Blondus, suasiōe Bonifacij, sanctione publica & ad uniuersum orbē Christianū dimissa cōstituit, ut ecclesiæ Rom. & Romano pontifici oēs orbis ecclesiæ obedirent. Ex hac radice arbor illa uastissīma donationis Cōstantini succreuit, quæ inumbrat totā terrā, ut illa quam Nabuchodonosor in somnis uidit: & in ea nidulantur corui, & bubones, & harpyiæ, aliæq̃ feræ & inauspicatæ aues, quæ orbi mala continua pariunt. Nam ex hac imperatoris Phocæ iniusta concessione & impia, & sacrilega, Papæ sunt ausi arrogare sibi titulos, insignia, et ius atq̃ potestatē Rom. imperatorū: ut codices pontificij iuris, & Rom. pontificū acta iā annos non-gentos nimīū uerū esse coarguūt. Tenemus igitur hunc Romanū regem & imperatorē, & alterū caput aquilæ. No men enī habet finitimū ponto, nempe summi & maximi pontificis: geritq̃ in capite galerū canum, uel insulam candidam. Nec obstat, quòd corona triplex iam auro & gemis coruscat. Audiamus igitur & sequentia.

*Sibylla non
semel Ro-
mam uocat
Babylonē,
ut Christus
& Petrus.*

*Caput secun-
dū aquilæ,
Papa Ro-
manus.*

*Papæ su-
dia, & oscu-
la pedum.*

Mundum spectans, scelerato pede munera conferens.

Mundum spectat, qui diuitijs, gloriæ, potentiæ, uoluptatibus, & studio bonorū tēporariorū deditus est: omīssa, uel ad modum leuiter adhibita cura cōlestiū rerum. Id Rom. Papas quadrare intelliget, quicunq; saltem cōsiderauerit bella inter Christianos iam annis nongētis pleraq; mota esse per pseudopontifices, quēdā etiam eorū ductu & auspicijs gesta. Quis autē ignorat munera, quæ pede scelerato conferuntur? Christiani & ethnici reprehenderunt Caligulam et Diocletianū, prophanissimos Rom. imperatores, quod pedes exosculandos præbuerunt. At Rom. Papa, uicarius (ut ipse gloriatur) Christi, qui Apostolorū pedes abluit, magnū beneficiū dedisse putat, si pedē exosculandū præbeat etiam regibus & Imperatoribus, & coepiscopis atq; cardinalibus & patriarchis.

Auri quidem habens quā plurimum, & argentum inimicum.

Plura postquam collegerit, & nudauit (homines) absūmit.

Diuitie.

Hoc & Daniel cap. XI attribuit Antichristo. Ingentia tributa & uectigalia fuerunt iā annos aliquot ecclesiæ Romanæ. Nā ut portoria, ut uectigalia ex aluminis fodinis & salis, atq; similia prætereā, ut decimas in hanc rationē non conferā, ex indulgentijs, ex palliorū episcopaliū redemptione, ex annatis, & id genus multis alijs exactionibus, quātæ opes Romā cōuectę sunt ex omnib. Christiani imperij prouincijs: Vnū duntaxat regnū, quod Constantinus magnus, eiusq; pater Cōstantius feliciter gubernarūt, modica tributa exigentes, uel Galliæ, uel Britāniæ, uel Hispaniæ, longē plus annuatim pendit Rom. Papæ, q̃ fuerint oīa ecclesiastica et sacra uectigalia summī pontificis Iudeorū, uel Dauidē uel Solomone regnante. Iā uerō si ad calculos reuocentur uniuersa, quæ percepit ex Italia, Gallia, Hispania, Britannicis insulis, regnis septentrionalib. Germania, Pannonijs, Illyrico, Sarmatia, excrescet summa, quę superet annuos redditus imperatoris Turcici. Quomodo autē absumentur opes eccle-

ecclesiastica, qualis sit luxus, norunt omnes, qui sensu non sunt priuati.

Et magicorum adytorum mysteria omnia tenebit.

Inter principes Romanos & Constantinopolitanos pauculidediti fuerunt magicis: ut apostata Iulianus, et Heraclius. *Magus et ueneficus.* At inter Papas plurimi fuerunt necromantici, & impijs diuinationibus atq; prestigijs dediti, de quibus constat: ut de occultis nihil dicatur. Nam circa millesimum annum à Christo nato, Syluester secundus, quem cacodæmon ipsi familiaris, & cui se ex foedere magico dediderat præfocauit, et multi deinceps usq; ad Gregoriū septimū famosi fuerunt incantatores, qui Iamnē & Iambrē Aegyptios magos etiam superarēt. Præterea falsam religionis doctrinā ueneficiū esse longē nocentius, nouimus ex Paulo, qui pseudodoctores appellat *γυντας*, & *φωριαντας*, præstigiatores, circulatores, mentium peruersores.

Seruum atq; famulum Deum ostentans, omnes religiones et numina soluet.

Paulus dicit, Sedens in templo Dei ostentabit se, tanq; sit Deus: & eleuabitur supra omne quod dicitur Deus, aut numē, uel cultus *οὐρανίου*. Daniel autē: Faciet iuxta uoluntatē suā rex, & eleuabitur, & magnificabitur aduersus oēm Deum. Deum autē Maozim, id est, munitionū, quē ignorauerunt patres eius, colet auro & argēto, & lapide precioso. Et Dominus in Euangelio: Venient pseudoprophetae, qui dicant, Hic est Christus in deserto, in penetralibus: quibus nolite credere. Gregorius septimus, qui Berengariū negātem mutari panē & uinū eucharistiæ in substantiā corporis & sanguinis Christi, in papīs quos ipse pro nutu suo uersauit, ad palinodiam adegit: dubitauit tamē, an Berengarius rectius senserit. Posterī adorationē & festos dies etiā legib. pontificijs sanxerunt. An iste Deus Mauzim, id est, habitans in munitionibus & templis magnificis atq; coenobijs, (quū Deus noster Iesus Christus agat in cœlis, utq; Petrus ait, oportet illū tenere cœlum, usq; ad tempus restitutionis omnium)

Eleuatus supra omne numen.

omnium) seruiat Papæ & illi iuratis sacrificiis, dubitari non potest, qui nouit missarum nundinationem & abusus cœnæ Dominicæ.

Et ab initio mysteria erroris omnibus aperiet.

Miserum inde tempus: quia linum ipsum perdet.

Pseudopropheta ueritatis diuinæ præconio conficietur.

Quum ultimo tempore multos fore pseudoprophetas, Christus, & prophetæ, & apostoli Petrus, Paulus, Iudas præmonuerint, unum tamen eximiū notat Christus Dominus in Apocalypsi cap. 16. & 20. ex cuius ore prodeūt tres ranæ, quæ decipiūt omnes principes & populos. De quo & Paulus 2. Thes. 2. Veniet cum omni seditione & mendacibus signis. Christus autē est unicus magister noster, et sapientia nostra, & lux, quæ illuminat omnem hominē: & uia, ueritas, uita. Hoc magisteriū ecclesiæ catholicæ quī sibi arrogat, uultq; non minorē fidem adtribui suis præscriptis, q̃ euangelio, & scriptis prophetarū atq; apostolorū, Christi emulus est, pseudochristus est, rex locustarum est, termāximus ille pseudopropheta est. Miserū illud tempus est, persecutionis & tyrānidis Antichristianæ, quo pī cultores Christi periclitantur de fortunis, fama, uita, & omnibus rebus: Antichristo autē obediētes, etiā de anima & æterna salute. Quando principes Christiani uel nolunt, uel nō possunt tyrannidem istam cohibere: ut Constantius, Constantinus, Theodosius, Gratianus, Valentinianus & alij pī principes tyrannis & hereticis obstiterūt: quando cōcilia & synodi nihil agunt, aut agere nihil possunt, ut contra Arium, Macedonium, Nestorium, Eutychem, & alios hostes Christi & ecclesiæ actum est. Reliquū est igitur, ut ipse Dominus Christus, ecclesiæ pontifex & rex regū suis armis diuinis eum conficiat, percutiendo impium uirga oris sui & spiritu labiorum suorum: donec adueniens iudex totum aboleat corpus hostium suorum. Linum autē eum conficiet: nō bombardæ, sclopetæ, globi ærei, pulueres tormētarij, gladij, hastæ, gessæ, equitatus, peditatus, classes: sed linum, uile organum, & contem-

cōtemptibile. Is enim est Dei mos, ut eligat infirma, stultaq̃ huius mundi, quibus destruat sapientia & calliditate seculari extructa: Placuitq̃ per stultitiam prædicationis seruare credētes, manifestare dolos & imposturas seductorum. Ad quod opus salutiferæ prædicationis seruit linum. Ex lino enim conficitur pannus. Linteis olim uoluminibus monumenta literaria conficiebantur, ut docet Plinius lib. 13. Ex panno etiam hodie fit charta libraria: in qua scribuntur, & greis typis imprimuntur scripta prophetarum & Apostolorum. Hi libri ueteris ac noui Testamēti strenuē hoc nouissimo seculo funguntur munere Eliæ & Enoch. Et licet incendiarij librorū Vulcano tradant plurimos, aliqui tamen semper euadunt, & reuiuiscūt subitō. Illi ergo duo testes, nouum & uetus instrumentum, concionantur, et pugnant prælia Domini contra dirum hostem: nimium alioqui sterentibus plerisq̃ uiris ecclesiasticis. Videmus tamen Euangelio propagato in Germania, Britannia, Pannonia, Sarmatia, & alibi, adesse tempus, quo Papistici & Romanenses ualde conqueruntur, imminui potentiam, & opes, & gloriam istius regis. Quod in spiritu præuidens Sibylla, dixit:

*Et quando populus magnus existens potentia dicet, oppidum cadet,
Sciens statim uenturum malum diem aduentantem,
Et tunc lugebunt simul, præuidentes tuum
Tristissimum fatum, patres & paruuli liberi,
Heu heu plorabunt ad ripas humidæ Tiberis.*

Romæ maximè dolebit occasus istius regni pontificij. Nam ibi fixerat אֶפְרַח־אֶפְרַח aphadno, id est, prætorium & palatium curiæ suæ, ut esset mons sanctus inter duo maria superū & inferum. Quò diu cursitarunt homines, tanquam ad montem Zion, & sanctuariū Dei, & sedem atq̃ nundinariū multiplicis gratiæ Dei: unde quæstus fuit uberrimus Romano populo. Non abs re igitur luget Roma, ut Apocalypsis etiam uaticinatur 18, capite.

L Post

*Insignes im- Post hunc tres imperitabunt ultimum diem uel tempus tenentes,
probitate Impleto etiam nomine supercœlestis Dei,
Papæ tres. Cuius potentia nunc & in omnia secula.*

Quemadmodum in regno Persarum Daniel quatuor duntaxat reges insignes numerat, ita etiã in regno pontificio Rom. quatuor eximij notantur. Post Bonifaciũ namq; tertium, qui à Phoca impetrauit, ut Roma esset caput orbis Christiani, ultimo tempore, imminente iam manifestatione Antichristi tres notissimę impietatis numerantur Papę. Non igitur unus duntaxat est rex Antichristus, qui tres annos & dimidium exerceat tyrannidem contra ecclesiam Christi: sed plures eam personam gerunt. Tres autem præcipuè considerandi sunt, è quibus cognitis, licet iudicare de toto regno pontificio. Hi enim impleuerunt nomen Dei, hoc est, palàm tandē cœperunt sibi uendicare nomen Dei, & officium atq; uirtutes Christi Dei ueri & ueri hominis. Nam in Gregorij septimi declaratione, utq; uocant, in thronisatione anno millesimo post excidium Hierusalem, proclamatum est, uerum Christi uicarium creatum esse. Ipse quoq; Gregorius sibi aprauit, quæ Psalmo 2. scripta sunt de Christo: & mutauit leges, Christi & Dei omnipotentis patris prohibendo matrimonium sacerdotibus, & reges deturbando è solijs suis. Qui belli Gog & Magog, quo nullũ unquam fuit uel perniciosius uel sceleratius, semina sparsit: familiaris autem ipsius Urbanus Papa executus est. Alter est Bonifacius octauus Papa, formidabilis ciuitatibus et regibus. Qui tubileum reuocauit in ecclesiam, omnibus remissionem peccatorum quorumlibet promittens qui uenerent Romam ad limina Petri & Pauli. Et sedens in templo Romæ ornatu imperatorio, exclamauit, Ecce duo gladij hic: palàm sibi Rom. regis & imperatoris arrogans potestatem. Vt Albertus Crantzius Hambugensis ecclesiæ præpositus exclamare coactus sit: Vides o Petre successorem tuum? Et tu saluter Christe, tuum cerne uicariũ, Vide quò ascendit

ascendit superbia serui seruorum tuorum: Tertius est Ioannes XXII.

*Vnus quidem senex existens sceptrā diu tenebit,
Miserabilis et infaustus rex: qui opes mundi uniuersas
Domibus includet seruando: ut postquam reuersus fuerit
A' finibus terræ fugitiuus matricida, ueniens
Hæc uniuersis dans, diuitias magnas Asiæ immolet.*

Hæc Gregorio septimo possent aptari, qui antequam Papa esset, quatuor Papas gubernauit, miris artibus utens, & pecunias corradens maximas: ipse uerò pontificatū gessit annos XII. Sed rectius quadrant Ioanni XXII. qui adhibitus arbiter honorarius & sequester dissidentibus cardinalibus in electione Papæ, ipsummet elegit pontificem, quum esset episcopus Portuensis, & cancellarius regis Francorū. Dicitur autem moriens in thesauro habuisse tantum auri et argenti, ut XXV millies milleni aurei æssimentur. Idem instituit ordinem militū sepulchri Domīnici, rem Europæ imprimis perniciosam, Asiaticis autem, Saracenis & Turcis quæstuosam. Eo tempore quum Midas iste paupertatem Christi etiam & Apostolorum detestaretur, & Ludouicum imperatorem, optimum principem, indignis modis uexaret, Christus seruator dedit hominibus eruditis & pijs apertionem oris, & libertatem scribendi atq; loquendi ueritatem contra machinationes papisticas, uel potius Antichristianas. Namque Marsilius Patauinus, iuris diuini & humani peritissimus uir, explicuit sephisma perniciosum ecclesiæ & Imperio, in libro cui titulum fecit Defensor pacis. Guilhelmus etiam Occam, & Michael de Cesenna, & alij theologi, diuinis scripturis dominatū Papæ oppugnarunt. Et Dantes Florentinus poeta suū præstitit officiū. Nicolaus autē Lyranus Ebraicæ linguę peritus, libros diuinos explanauit, ac ueterem theologiā e cœlesti palatio in ecclesias militantes sub Christo principe reduxit: uir de Christi re publica meritis optimè. Itaq; rectè subiicitur epinicion ple

num cōsolatione, bonaq; sp̄ liberationis obuenturę quan-
doq; populo Dei; ut infracta istius regis & pontificis Rom.
tyrannide Christo seruire in sanctitate & uera fide libe-
rum sit:

Occasus Pa- Et tunc lugebis latę purpureum fulgorem fundens, imperatorum
pe, & epi- Lumen ubi exueris, lugubrem uestem gerens,
nicium, qua- Ore iactabunde, Latine proles Romę.
le Nahum Non amplius tibi tuę iactantię gloria erit:
propheta Neq; rem gerēs feliciter, & rectę, aliquando infelix: sed inclinaberis.
super Sena- Namq; gloria legionum aquilam pręferentium cadet.
cherib ex- Vbi tunc tibi potentia? Quę nam terra erit auxiliari?
tincto. Seruitute oppressa nefarię per tuam uanam prudentiam?
Vana igitur Omnis enim terrę mortalium erit tunc confusio,
opinio Quam ipse Omnipotens ueniens in thronis iudicabit
de Antichri- Viuentium & mortuorum animas, & mundum uniuersum.
sto Hieroso- Quum igitur caput secundū Aquilę, & Rom. alter mo-
lymis regna- narcha tam luculenter iam olim à Sibylla Erythręa sit d-
turo. monstratus, quid hac in parte restat, quām ut indicetur bre-
uiter, quomodo caput dextrum deuorauerit sinistrum. Di-
uina scriptura meridionalem mundi plagā uocat dextram,
septentrionalem uerò sinistram, ut Ezech. 16. capite patet:
ubi Samaria collocatur ad sinistram Hierusalem. Roma
igitur est in dextra parte, quę gradibus 41 distat ab æquino-
ctiali circulo, iuxta Ptolemęi designationem. Cōstantino-
polis autem septentrionalis, quę tenet 43 gradum, cxx
miliaribus septentrionalior quām Roma. Et Constantino-
politanum quidem imperium esse à Turcis occupatum an-
no hinc centesimo, nouere omnes. Sed à Romano Papa
deuoratum esse, non liquet omnibus: quod iam demonstra-
bo breuiter. Ac primum concordia respublicas crescere,
discordia autem dilabi et interire, nemo sanę mentis negat.
Falsa etiam religio, quę iram Dei accendit, uerior est causa
interitus ciuitatum et imperiorum, ut in sacris libris & histo-
ria uniuersa cernitur. Si ergo demonstrauero, Papam ordi-
nem politicū, ut tam ecclesię doctores, q̄ uulgares homines
pareant

pareāt legitimo suo māgistratui, turbasse, & esse authorem primarium bellorum inter Græcos, & alios Christianos, itemq̃ Turcos, Tartaros & Saracenos: nemo poterit negare, quin Papa causas & occasiones præbuerit ruinæ Constantinopolitani imperij, & caput sinistrum deuorauerit. Nam Papas Romanos inuexisse orbi Christiano religionem pugnantē cum euangelio, & scriptis Petri atq̃ Pauli, nimis est uerum. Utq̃ præteream diuturnum dissidium ecclesiæ Latine & Græcæ de processione spiritus sancti, deq̃ alijs dogmatibus, ex multis paucula duntaxat attingā. Leo tertius Constantinopolitanus, imperij anno XI induxit in animum, simulachra ē templis submouere, exemplo priorū principum, & ex lege diuina: deq̃ re illa consultauit cū Germano patriarcha Constantino poleos. Qui dehortatus est summopere Imperatorem, ne faceret hoc, dicens præcurso rem Antichristi, & diuinæ incarnationis euerforem, qui tale facinus sacrilegum tentet. Perstitit tamē Imperator in ea sententiā, & imagines sustulit passim Constantinopoli, & in orientalibus imperij prouincijs. Vnde iconomachus, id est, oppugnator imaginū uulgo etiam cognominatus est: utq̃ idem faceret Gregorius tertius Papa Romæ & in Italia, monet suadetq̃ placidē. Cui ut obtemperaret Papa, tantum absuit, ut etiam per uniuersum orbem Christianum literas miserit, ne impijs & prophanis huiusmodi iussionibus obedirent. Coegit insuper cōcilium Romam mille episcoporum, in quo anathemate percussit Imperatorē. Et per Longobardorum opem occidit partim, partim fugauit Imperatoris administratos in Italia, ut Rauennates, Veneti, & alij reiectis exarchijs, proprios sibi magistratus crearent. Quod Paulus Diaconus, ut rectissimum facinus Papæ celebrat: In seniori Roma, inquit, Gregorius sanctissimus uir apostolicus, & Petri apostolorum principis confessor, uerbo & actu coruscus: qui remouit Romam & Italiam nec non & omnia tam reipublicę quā ecclesiastica

*Certamen
imperatoris
Constanti-
nopolitani
et Papæ Ro-
mani de si-
mulachris.*

*Atqui Pau-
lus aposto-
lus, & Pe*

*trus, et Christi
stus, uerbo
atq; exem-
plo docue-
runt, obedi-
re à Deo in
stitutis ma-
gistratibus,
in rebus li-
citis.*

iura in Hesperijs ab obedientia Leónis & imperij sub ipso constituti. Hęc ille. An non suum rostrum híc altè caput meridionale impressit in collum septentrionalis capitis: & cornu ex tribus illis unum pepulit ex Italia? Paulopòst Longobardi pro opera locata præmium condignum acceperunt, ut per Francos à Papa opprimerentur. Sicq; cornu secundum excussum est. Et ut ternio perficeretur regū, quos in uicinia sua opprimat Antichristus, Papa Romanus autum regnum Francorum, familiæ Merouingorum ademptum transtulit in Pipinum maiorem aulæ Francicę, & ipsius posteros, Hildericho rege detruso in monasterium. Et postea filium Pipini Carolum magnum Papa Leo creauit Romanum Patritium, & Rom. imperatorem Augustum. Quando etiā noua imperij diuisiō est facta inter Carolum & Eirenen imperatricem Constantinopolitanam, idēq; Romæ arbitro & disceptatore imperij Papæ: qua diuisione est & Constantinopolis impulsā prorsus in ruinam. De quo ipsum Papam audire operæ precium est. Sic enim scribit Pius II. ad Morbisanum Turcorum principem: Quod si baptisatus esses, & nobiscum ambulares in domo Domini cum consensu, nec illi tuū imperium tantopere formidarent, nec nos eis aduersus te ferremus opem: sed tuum potius brachium in eos implorarem, qui iura ecclesiæ Romanæ nonnunquam usurpant, & contra matrem suam cornua erigunt. Et sicut nostri antecessores, Stephanus, Adrianus Leo, aduersus Aistulphum & Desyderium, gentis Longobardæ reges, Pipinum & Carolum magnum accersierunt, & liberati de manu tyrannica imperiū à Græcis ad ipsos liberatores transtulerunt: ita & nos in ecclesiæ necessitatibus tuo patrocínio uteremur, & uicem redderemus accepti beneficij. Auditis & intelligitis uos, Christiani bestiam loquentem? Beati autem, si caueritis.

Transeō interim, ut Papa electionem imperatoris Germanici, & confirmationem sibi sumpserit. Gregorij autem

tem septimi Papæ acta sileri non debent, qui principes & populos ad defectionem sollicitauit perfidam, ut unī Cæsari Henricho quarto sexagies bis fuerit in acie pugnandū collatis signis Christianorum, implicuitq; etiam se negotijs Constantinopolitani imperij. Nam missis copijs qui Michaelē imperatorem expulsū restituerēt, adēgit Nicephorum, ut sui defendendi causa Turcarum & Saracenorum auxilia ingenti pecuniarū uī aduocaret. Idem Gregorius semina sparsit expeditionis Hierosolymitanæ, quæ imperio Constantinopolitano & toti Christianæ reipublicæ fuit inauspicatissima. Et tamen sunt qui dicant, nullū facinus Romanorū pontificum laudabilius esse. Postremò quum Sigismundus & alij procures ecclesiæ Christianæ & reipublicæ toto incumberent pectore, ut fidei & doctrinæ Christianæ synceritas & pax repararentur, indicto ad hoc ipsum generali concilio, ad quod Imperator Græcorum legatos misit, ut solida fieret ecclesiarum concordia: nec non Turcis adnitentibus, ut pax fieret: Eugenius quartus Papa crudelibus machinationibus obstitit, atq; indixit aduersariū concilium in Italia celebrandum: ad quod uenit etiam Constantinopolitanus imperator & patriarcha, cum multis alijs principibus uiris. Et ita concilij Basiliensis actiones inturbauit Eugenius per suos complices, ut Aeneas tum notarius concilij, postea uerò Papa Rom. non dubitauerit scribere, ecclesiam sibi uideri similem pilæ, quæ collusorum ictibus huc atq; illuc impellit. Delphinus etiā quem exciuit Eugenius, ut concilium Basiliense impediret, strages hominū edidit, multasq; regiones uastauit. In suo uerò conciliabulo eam unionem fidei & ecclesiæ Græcæ atq; Latinæ constituit, ut cuius nō stupido prorsus & imperito appareat, è re Constantinopolitani regni et imperij eam minime fuisse, ac Papam quæsiuisse non gloriam Christi, aut salutem mortalium, aut pacem orbis, sed primatus sui amplifica-

plificationem. Sic enim unum caput habet: Diffinimus sanctam Apostolicam sedem, & ipsum pontificem Romanum successorem esse beati Petri principis Apostolorum, & uerum uicarium Iesu Christi, totiusque ecclesiae caput, & omnium Christianorum patrem & doctorem existere: & ipsi traditam esse à Domino nostro Iesu Christo, in beato Petro pascendi, regendi, ac gubernandi uniuersalem ecclesiam, plenam potestatem. Tunc uidelicet tempestiuum fuit, Graecis, postquam libertatem Papae suam tradiderunt, auxilia polliceri contra Turcas, & per cardinalem Iulianum Caesarinum Vladislao regi Poloniae & Hungariae imperare, ut foedus cum Turcis initum rumperet, atque in praelio apud Adrianopolim à Turcis cum xxx millibus Christianorum occidere tur. Quam cladē paruo interuallo subsecuta est expugnationis Constantinopoleos, longē miserrima. Hae igitur sunt tempora luctuosa, ut uerbis Alberti Crazij utar, per quae bicipiti Romanorum aquilae defectum est caput, cum iam in orientem ultra non respiciat; uix defendere potēs, quod ei reliquum est in occidente.

Nam Turcus dum contemnit adolescentiam regis Hungariae, nec Austria sibi timet, uniuersam Graeciam inuadit, magnam Europae partem auferens. Hoc Graeculi imperatores passi, dum regna multa scinduntur, exemplo forerent Latinis, nisi lethargum iam mortalem induissent.

Quoties autem apud Friderichum tertium Rom. imperatorem fieret rerum comploratio, quod haec & illa fierent, haec & illa timerentur, ferunt respondisse, nec dum esse tempus illa emendandi, (uidit nimirum sapientissimus princeps in sede Petri scaturiginem malorum, ut paulopost ipse Albertus aperiet) Nec tamē illo uiuente hoc tempus impletum est, & nescitur, quando implendum. Iam res eouergunt, ut Alemannia, quae pridem amisit uiuacitatem omnem, deinde perdat imperij honorem, rebus inclinantibus ad Gallos, Ergo labor in hostes Tyrcos colluctandi
permane.

permanebit, & ut formidatur, indies augebitur: maiestas imperij decidet. Et facile est toleratu, si non perseverat incolumitas & libertas à Turco: quæ & ipsa uocatur in discrimen. Hac ergo tempestate, per annum quinquagesimum tertium, Romana pridem biceps aquila, facta est auceps, si caput ei reliquum sit: posteaquam Constantinopolitanum orientis deperijt, capta per Turcum eius imperij sedes: occidentale se nusquam nisi intra uiscera commouet, absumens uires in domesticos, quas uerteret iustius in externos. Formidandumq; est, ne nostris criminibus prouocatus & iratus Deus longius se retrahat, & propter ecclesiam non rectè ambulantem, in altum, ut olim à synagoga, regrediatur: pro indubitato habentibus nobis, quia ipse iudicat populos, gubernans mundum omnem. Etiam si hoc impij non credant: qui uerò credunt, non hoc agunt, ut properet Deus misericordiam suam super suos. Hæc Albertus Crantzius in Saxoniae lib. XI, cap. 33. 34. 35.

MAHUMEDICVM IMPERIVM.

ACCEDAMVS igitur ad demonstrationem tertij capituli grandioris, quod turbauit, hodieq; turbat orbem maximè. Et quia hic locus attingit defectionem populorum à fide Christi seruatoris, quod opus iudicij diuini terrifici sed iusti & æqui, non minus est quàm repudiatio Iraelitici populi, quondam ecclesie & peculi sacrosancti Domino Deo: censeo magna religione & diligentia Mahumeticæ persuasionis & imperij originem atq; progressum ostendi oportere. Si enim Paulus doctor gentium sapientia præstantissimus, & organum Christi electum, stupefactus in excacatione & repudiatione unius gentis Iudaicæ, exclamaret: O altitudo diuitiarum sapientiæ & scientiæ Dei quæ incomprehensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles uiae eius: fieri nõ potest, quin homines imperitiores ualde con-

M turben-

turbentur in apostasia ista horribili Christianorum, à fidei orthodoxæ & catholicæ integritate, idè prætextu nominis Christiani: ut nesciant multo se recipiant, aut falsa & impia pro ueris & sanctis Deoq; placitis amplectantur.

*Rationes
consideran-
dæ in Ma-
humedica
superstitio-
nis progres-
su, & defe-
ctione Chri-
stianorum.*

Vtilissimum est igitur, animos cõfirmari rationibus ijs, quas Paulus inspiciendas proponit in disputatione de repudio synagogæ Iudaicæ, 9. & 10. & 11. cap. epistolæ ad Romanos. Prima quidẽ est, certitudo atq; firmitas diuini uerbi: ex quo iudicare oportet de maximis quæstionibus illis, quæ Dei gloriam & hominum salutem attingunt. Altera est, æternum & immutabile consiliũ Dei: qui semel decreuit, eos habere amicos & consortes & filios & heredes æternæ beatitudinis, qui credunt in nomẽ Iesu Christi filij Dei & ueri hominis, & eos quidem solos. Tertiã ratio continet æquissimas leges diuinæ prouidentię, quæ sapientissimè & æquissimè omnes res gubernat, citra personarum respectum: ut nulli prorsus hominum iniuria fiat: neq; Deus sit author & causa efficiens malorũ: sed homines culpa sua, & libero uoluntatis arbitrio Christum seruatorẽ omnium ex Dei mera gratia propositum, & legem diuinam repellentes, mala sibi accersant. Rursum uerò ea cernitur principis atq; parentis omnium Dei sapientia & bonitas, ut ex malis, quæ homines impulsore cacodemone patrant, bona eximia eliciat, & singula dirigat in finem optimum. Quibus ritè consideratis, & in Iudæorum excacatione atq; reprobatione, & in apostasia defectioneq; populorũ tot, qui ex Israelitis & gentilibus in unam sanctam catholicam & apostolicam ecclesiam Christi per sanctum spiritum congregati, per Mahumedem, & alios sectarum principes seducti, uarias in hæreses & conciliabula dilapsi sunt: agnoscere atq; confiteri oportet, quòd omnia sint ex Deo, & per Deum, & in Deo: cui honor & gloria in secula seculorum, Amen. Ex uerbo Dei autem certum & indubitatum habemus, unam ueram & Deo probatam esse religionẽ Christianam,

stianam, unam ecclesiam, unam doctrinam. Reliquas omnes religiones, & coetus, & doctrinas aspernatur Deus, & improbat, & odit: licet permittat certis ex causis oboriri, et progredi longius, & consistere aliquandiu: eisq; abutatur, imò utatur illis rectissimè, ut finis ultimus liquidè probat.

Ex uerbo etiam cognitum & exploratum habemus, Deo principi, qui uerbo suo æterno condidit mundum, eiusq; partes uniuersas & singulas optimè gubernat, nihil esse inter humanas res, ipsius tamen consilio institutas & ordinatas gratius, quàm politias & ciuitates coetusq; hominum & concilia iure sociata. Eas uerò qui regunt & conseruant ciuitates prudenti consilio, & labore, atq; periculis, amari ab ipso rerū supremo gubernatore, & defendi, & præmijs amplissimis affici: dirisq; supplicijs perdi eos, qui legitimo aduersantur magistratui. Et cōtrà nihil esse magis inimicum Deo, quàm falsas religiones atq; doctrinas, & iniusta imperia, tum sacri libri utriusq; Testamenti nos docent copiose, tum historia Ecclesiæ domestica & extera. Sed quum in Romana monarchia horum omnium sint documenta & exempla illustria, agè Spartam hanc, quam sumus nacli, potissimum exornemus. Estq; tertij capitis & reliquarum duarum pennarum aquilæ demonstratio, ab imperio Iustiniani deducenda.

Is enim urbem Romam à Totila incensam recuperauit, & Africam atq; alias prouincias imperio iterum addidit, & gentes barbaras feliciter deuicit. Operam quoque dedit, ut populi Rom. imperio subiecti bonis legibus regerentur: adhibitis in hoc uiris doctis, qui ius Romanum ad præscripta Christi principis emendarent, & in ordinem aptum digererent: ut codex ipsius Iustiniani, & Constitutiones prolixè ostendunt, in primis decretum illud religiosissimum de ueteri iure enucleando. Maximè uerò incubuit in hoc, ut omnes populi uerum & sempiternum Christianissimum colerent. Tertio namq; anno imperij sui, legem promul-

*Iustiniani
acta pro in-
columitate
religionis.
Christiana
& imperij.*

gavit, ut non essent in imperio Rom. pagani, neque hæretici, sed solum orthodoxi Christiani, datis inducijs mensium trium ad conuersionem & resipiscentiam. Quod Paulus Diaconus prodidit in historia Rom. Constitutionem quoq; sapientissimam edidit, simulq; piensissimam, quomodo Ebraeos legere oporteat sacros libros. Anno etiam **xxiii.** Imperij synodum uniuersalem coegit in urbe imperatoria Constantinopoli, tum contra hæreses alias, quæ in superioribus synodis damnatæ repullulare cœperant negligentia episcoporum & principum, tum maximè contra hæreses, quæ sub titulo specioso Adamantiij Origenis fuerant excitatæ. Et quàm fuerit diligens optimus princeps, ut idonei præsidēs ecclesijs præficerentur, & cōseruaretur honestas atq; sanctitas sacerdotum, quia pontifices multi iam tum prolapsi fuerant in nefandas libidines, diuinæ illius imperatoris sanctiones docent. Itaq; Iustiniano post Constantium & Theodosium Christianissimè imperante, non modò imperium auctum est accessione populorum & prouinciarum, sed etiam Christiani regni pomeria longè lateq; promota sunt. Heruli namq; fidem Christianam receperunt, & Hunnorum centena millia cum Boazer uidua regina sua, & Hunni ad Bosphorum, & Tanaidis accolæ, itemq; Caucaſi accolæ, & Axumitæ Aethiopes, & Chosroes rex Persarum, & alij. Hæc autem quum ad hunc modum rectissimè geruntur, antiquus serpens, qui prima rerum origine molitus est per scæminam exitium generi humano, etiam hoc tempore per Theodoram imperatricem struxit perniciem Iustiniano & imperio, & ecclesiæ. Nam pseudo epi copi quidam retinentes impiũ dogma Dioscori & Eueychis, damnatum in synodo Chalcedonensi, & proscriptum ex ecclesia, ut possent uenenum suum latius diffundere, in suã persuasionem adduxerunt infelicẽ istam Iustiniani coniugem Theodoram: quæ tamen licet apertè patrocinaretur illi dogmati, & sollicitaret crebrò Imperatorẽ, effice-

efficerē non potuit, quin acta Chalcedonenſis concilij tueretur, & hæreticis opinionibus ſtrenuè obſiſteret. Damna uerat autem concilium Chalcedonenſe à Martino Imperatore coactum, DCXXXVI Patrum, eos qui dicerent unam duntaxat in Chriſto eſſe naturā. Quod cōcilij decretum repudiantes *ἀναγιγόμενοι*, id eſt hæſitātēs, in XII ſectas dilapſi ſunt, ἡς rursus totum orbem ſectis repleuerunt.

Ultimo uero tempore optimus princeps captus eſt phar-
 macis ſubtilioribus, quæ Seuerus Antiochiæ patriarcha il-
 leuit, aſſerens Domini Ieſu Chriſti corpus eſſe prorsus in-
 corruptibile, nulliſq; affectionibus obnoxium, quibus homi-
 num corpora obnoxia ſunt. Ita enim in Chriſto, uerbum
 Deum eſſe factum carnem, ut una ſit natura *ἁφ' ἑαυτοῦ* incor-
 ruptibilis: quum ſint in uerbo filioq; Dei incarnato nature
 duæ unitæ in una perſona, & nō confuſæ aut permixtæ, aut
 mutatæ, diuina & humana: quarum utraq; ſuas retinet pro-
 prietates: eſtq; Chriſtus *θεῶν υἱός*, uerus & perfectus ho-
 mo, nobis cōſubſtantialis, extra omnem tamen peccati no-
 xam, & Deus uerus patri Deo *ὁμοούσιος*, id eſt, cōſubſtan-
 tialis, ut catholica docet eccleſia. Deinde phantaſiaſtæ illi,
 & noui Manichæi, ſingulatim ademerunt Chriſto proprie-
 tates corporis humani & animæ, aſſerentes eum nō eſuriſ-
 ſe, non ſitiſſe, non deſaſſatum, non ediſſe ut corpus haberet
 alimentum, non dolores ſenſiſſe dum crucifigeretur, non
 mortuum eſſe, non ex mortuis reſuſcitatum, non triftitia eſ-
 ſe perturbatum. & reliqua: ſed hæc iuxta œconomiam & di-
 ſpenſationē aſſimilaſſe. Orthodoxos interim & catholicos
 proſcindebant, & ſcurriliter & impiè appellantes phartola-
 tras, & ſcenolatras, & Melchitas: quippe qui corruptibile
 quiddam colerent ex regum edictis, & non Dei. Quod
 quid aliud fuit, quàm Chriſtum nō minus diſſoluere, quàm
 Arius fecit negando Chriſtum Deo patri cōſubſtantialem?
 Vel potius quid aliud fuit, quàm totum Chriſtianiſmum
 euertere? Sic enim Paulus argumentatur 1. Corinth. 15.

de resurrectione Christi à mortuis differens: Atq; istud pestilens dogma Monophysitarum et Aphthartodocitarum, ita corripit Iustinianum, ut Eutychium orthodoxum patriarcham Constantinopolitanum è cathedra ecclesiastica exturbaret, quia noluit impietati acquiescere. Idem accidit etiam alijs orthodoxis episcopis. Quin legem scripsit Iustinianus, qua omnibus subditis imperio Rom. eam persuasionem obtrudere uoluit. Sed capitali morbo implicitum Prouidentia diuina cohibuit, & ut resipisceret admonuit: scripta q; palinodia, ut orthodoxia reduceretur, & Eutychius, alijsq; constantes episcopi restituerentur, misericordiam consecutus feliciter obdormiuit in Domino. Illi autem phantasiastæ post excessum Iustiniani contemptis episcopis catholicis, & relictis ecclesijs, innumera sibi constituerunt conciliabula: & quisq; docuit atq; credidit, ut ipsi placuit, & ut rectum fuit in oculis suis. Vnde ἀκεφαλοὶ dicti sunt, id est, carentes capite. Neque enim Christum caput tenuerūt, neque ulli magistro ueritatis, aut ecclesie synæ ceræ subesse uoluerunt. Et Iacobus quidam Syrus, infimæ sortis homuncio, (unde Zanzalus cognominatus est) doctrinam illam uasanam propagauit, dicens Christum nequaquam à Iudæis esse confossum uulneribus, & trucidatum in cruce, sed alium subiectum, quem Iudæi crucifixerunt, putantes illa se inferre Christo: qui duntaxat spectator inuisibilis & incorruptibilis præsto adfuerit. Et hoc dogma impium, negans perfectam in Iesu Christo humanitatem, accedens ad Arianum dogma, quod negat perfectam in Christo diuinitatem, quorum utrunq; procures multos in ecclesia tunc temporis infecerat, aperuit ianuam maxime, uel potius procreauit Mahumedicorum delirium: ut codex Alcorani abundè arguit studioso lectori. Et hæc perferens orbis Christianus, imò applaudens, & complectens tanquam oracula cœlitus missa, nonne dignus fuit, ut pseudochristum acciperet, qui operaretur efficacem

Iacobita, unde Mahumedicum delirium.

cem errorem? Proxima illi causa, quæ peperit Mahu-
medem, & alterum caput pestilens Romanæ monarchiæ,
de quo antea etiam locutus sum, fuit contentio de prima-
tu ecclesiæ inter episcopum Romanum & Constantinopo-
litanum. Imperante namque Iustino, post Iustinianum,
Eutychio successit in pontificatu Ioannes Ieiunator, uel
etiam Eleemosynarius cognomento, mirificus hypocrita:
qui obtinuit in sexta synodo Constantinopolitana, ut episco-
pus nouæ Romæ & Imperatoriæ sedis episcoporum omnium
esset princeps. Quæ ambitio, & primatus in ecclesia Christi
affectatio, tentauit Apostolos quoque, sed repressit eam tunc
Dominus Christus seuera admodum sententiâ: Non in-
gressuros discipulos in regnum cœlorum, nisi deponant
hanc excellentiæ cupiditatem. Et edixit, in ecclesia &
regno Christi non esse præsidentium fastigia, ut in ethni-
corum politijs: non *ἐπὶ κλῆ*, id est dominatum, sed ministe-
rium & pædagogiam. Cæterum satan non destitit moli-
ri primatum, & personam Antichristi, qui sibi potestatem
sumeret plenam, ut uocant, & summam, & infinitam gu-
bernandi Ecclesiam pro suo arbitratu: sed occultius egit
Apostolorum re temporibus, & mysterium iniquitatis ope-
ratus est, Paulo teste: per Samosatenum autem Paulum,
Antiochiæ antistitem, & Manem Persam profiliuit postea
impudentius. Nam Paulus ingenio & eloquentia, & diui-
tijs magnis elatus, eminentiam quæsiuit, & naturam diui-
nam in Christo negauit, uirus illud in Arium transfun-
dens, Manes autem magicis actibus instructus, & libris
Scythiani Saraceni, uel ut alij dicunt, Abrahmanis & Indi,
& diuitijs ipsius magnis instructus, non modò haberi uo-
luit excellens Christi discipulus, sed etiam spiritus paracle-
tus: idemque ueram Christi humanitatem negauit. Quod
Dioscorus & Eutyches, & Seuerus, & Iulianus, & Iaco-
bus postea secuti sunt, uerbis duntaxat mutatis. Atque hæc

*Contentio
ambitiosa
de primatu
in ecclesia.*

tria capita summæ impietatis, quæ Christianismum labefaciunt, uel potius euertunt, abnegatio diuinitatis Iesu Christi, & abnegatio ueræ & perfectæ humanitatis Christi, & primatus atque suprema potestas ecclesiæ catholicæ in episcopo quopiam uel Romano, uel Constantino-politano, simul inualuerunt, & ingens agmen hæresum atque omnium malorum inuexerunt in Christianum orbem, quo tempore imminuit Romanæ monarchiæ diuissio. Cuius diuisionis & poenæ iustæ finem optatum & fructum speramus: ut satis conuicta & castigata Christianorum populorum defectione foedissima, reditio fiat ad principem Christum, repudiato Mahumede, & omnibus secularum antesignanis. Atque hæc de consilijs Dei arcanis prius, nunc uerò patefactis magna ex parte, per gestas res, inferere uisum est, ut lectorem pium excitarem ad attentionem acriorem, quum origines Mahumedicæ superstitionis & imperij, & papistici dominatus exponendæ sunt. Quæ sic habent.

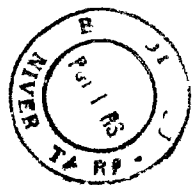
Iustinus imperator.

Iustiniano defuncto successit Iustinus, ex filia nepos: quo imperante, natus est Mahumed: & contentio de primatu ecclesiæ quum multis uitijis ille princeps corruptus sacerdotia etiam haberet uanalia, incruduit uehementius inter Ioannem Constantinopolitanum, & Pelagium Papam Romanum. Et quia multis res ignota est, quæ ad omniū Christianorum pertinet notitiam, non pigebit me altius etiam tragœdiam infaustissimam explicare. Imperante Anastasio impio Thietrichus Gotthorum rex, qui Romam & Italiam titulo Consulis Romani gubernabat, annuente Zenone Imperatore, licet Arianus esset, impulit tamen Hormisdam Rom pontificem, ut prouincialem synodum Romæ celebraret contra Eutychianos hæreticos, quibus Anastasius patrocinebatur. Eaq; damnata hæresi, legatos misit Hormisdas tum ad Imperatorē, tum ad Ioannē patriarchā Constan-

Constantinopolitanum, ut crederent atque profiterentur
 duas in Christo Iesu naturas perfectas, humanā pariter atq;
 diuinam: sed nihil penitus effecit Romanus pōtifex, repul-
 sus ab Anastasio contumeliosē, quòd imperatorum sit im-
 perare, non pontificum facere imperata. Eo perempto ful-
 minis ictu, Iustinus auunculus Iustiniani adeptus est impe-
 rium non sine artibus: & ut novus princeps, tum regi
 Thietricho adulatus est, tum Romano pontifici, hortans
 eum, ut sedis Apostolicæ auctoritatem confirmaret, ac pa-
 cem ecclesiarū exquireret. Iussit insuper Iustinus, Seuerio
 Antiocheno linguā radicatus excindi, qui Eutychis & Dio-
 scuri blasphemiam renouauerat, duntaxat mutatis uerbis.
 Rome etiam Manicheorum repullulantiū hæresis oppressa
 est. Seuerinus autem Boethus, uir doctus & pius, Romæ
 Cōsul, oppugnavit ualidius hæresim Arianam scriptis edi-
 tis, cui Thietrichus tyrannus addictus erat: eamq; ob rem
 interfectus est iussu Thietrichi. Caterum Ioannes in pon-
 tificatu Romano succedens Hormisdæ, Arianos coepit ex-
 pellere, & ecclesias eorum tribuere catholicis Christianis.
 Quæ res Thietrichū ita irritauit, ut miserit Ioannem ponti-
 ficem cum alijs nonnullis legatum Constantinopolim, ubi
 synodus provincialis agebatur, in qua Seuerus & alij con-
 sortes hæreseos damnati sunt. Eiusq; legationis mandata
 Thietrichi regis fuere, ne quid grauius decernatur in Aria-
 nos, neue cogantur ab institutione sua discedere: adhibitis
 etiam minis, se per Italiam sæuiturum esse in hominianos,
 qui iuxta Nicæni cōcilij decreta consentitur Christum esse
 Dei filium consubstantialē patri, si Arianos diuersa o-
 mnino sentientes insectari pergant. Itaq; temporum con-
 ditio Iustino & alijs suasisit, ut Ariani expulsi restituerentur,
 eisq; permitteretur uiuere suis legibus & institutis. In ea
 uero synodo Ioannes Rom. pontifex, & eo tempore lega-
 tum regis agens, inuitatus, ut iuxta Epiphaniū patriarchæ
 Constantino poleos assideret, id recusauit facere: &

nos de pri-
mo accubi-
tu.

sedis Romanæ prærogatiuam ita asseruit, ut in throno supra Epiphanium collocaretur. Eac̃ pertinacia obtinuit, ut Iustinianus postea in scriptis imperatorijs deferre aliquid excellentiæ Rom. præsidibus uideatur: ut literæ ad Ioannem in primo libro Codicis ostendunt. Diec̃to etiam Anthemio, & suffec̃to Mena in episcopatu Constantinopoleos, Agatho Romanus imposuit ei manus: quod hætenus nunquam factum erat, & cum Mena præfuit synodo Constantinopolitana. Vbi uerò excessit e uiuis Iustinianus, & Iustinus uacors imperium obtinuit, Ioannes patriarcha Constantinopolitanus primatum ad se retrahere conatus est: & effecit, ut synodus Constantinopoli coacta decerneret, eum esse œcumenicum & uniuersalem episcopum, & ecclesiam urbis, in qua sedes Imperij esset, principem inter omnes Christi ecclesias. An non superbia hæc episcoporum, & stoliditas principum & socordia Christiani populi talia ferentis, postulauit Mahumedem flagellum Dei, quod uitia ecclesiæ castigaret: Ioanni autem, & istis decretis sese opposuit Romanus pontifex Pelagius: longè autem religiosius negotium Christi & ecclesiæ egit Gregorius magnus: ut ipsius epistolę ad Mauricium imperatorem, & ipsum Ioannem Constantinopolitanum, & ad episcopos alios testantur. Mortuo uerò sanctissimo pontifice Gregorio, Bonifacius tertus Papa obtinuit apud Phocam parricidam, ut Rom. Papa esset uniuersalis episcopus omnium episcoporum & ecclesiarum: uindicans homini, quod solius Christi Iesu proprium est, ut caput ecclesiæ catholicæ existat, ac primatum teneat in omnibus. Porro Chosroes Persarum rex pulsus regno suo per Varamum præfectum copiarum, confugit ad Mauricium, Christianum imperatorem. Qui memor officij Christiani, & incertę sortis omnium mortalium, ex lege Christi principis cum exule rege ita egit, ut in eadem fortuna uoluisset secum agi. Non enim tantum ut confugientem ad se exulem suscepit, sed

sed etiam ut amicum & filium arrogauit: adhæc regijs donis magnificè ornatum, exercitu suo reduxit in regnum: simul adiungens comites episcopos doctrina & pietate claros, qui Christianam religionem instillarent. Itaq; beneficijs Christiani imperatoris non modò imperio Romano, sed etiam Christianæ ecclesiæ amicus factus, in throno suo confidens, gratitudinem perpetuam his uerbis promisit: Diei huius, rex Chosroes, perpetuò te meminisse oportet, atq; hoc in animo semper uoluere, quòd Romani tibi regnum Persarum dono dedere. Fidem quoque Christianam, oblati ualis in templa Christiana, professus est. Eodemq; tempore Naaman Scenitarum princeps, qui homines sua manu idolis maculare solitus fuit, aqua lustrali ritè tinctus, nomen Christo dedit. Quanquam Saraceni antea Mauiam reginam Christianam & episcopos habuerunt.

Porro quum Phocas Maurício interfecto, literis indicauit ex more. Persarum regi, se Imperialem dignitatem consecutum esse: ille in uindictam Mauricij, qui restituerat eum in regnum, totus exarsit: ruptoq; fœdere, bella orbi uniuerso funestissima repetijt. Saraceni quoq; inuaserunt Aegyptum, prouinciam Romanam, Iudæi quoq; temporum infelicitate abusi, odium suum capitale in Christianos effuderunt: maximè Antiochiæ, ubi discipuli Domini Iesu primùm Christiani dicti sunt. Acephali autem, quorum fuit coryphæus Seuerus Antiochenus patriarcha, & post eum Iacobus Syrus, hæreses diffuderunt plurimas, agmine facto passim ecclesiam Dei sanctam infestantes.

Et ut summa conficeretur omnium malorum in orbe, Mahumed nuncium Dei sese appellans, quum Deus illum non miserit, nouitiam legem dolis & ferro inuexit in mundum, & in prouincijs quondam Romanis imperium crudele condidit. Cuius res attingam summam, quatenus ad institutam pertinere demonstrationem iudico, nam ui-

tam & doctrinam pseudoprophetae istius multi copiosius tradiderunt. Vixisse Mahumedem annos LXIII. & anno aetatis quadragesimo prophetam esse datum, Arabibus Iudæis partim, partimq; idolorum cultoribus, & partim pseudo christianis, probatissima chronica Mahumedicorum tradunt, quod historia orientalis, quam alij Nicephoro, alij Paulo Diacono adscribunt, illustrat: Anno, inquit, vigesimo primo imperij Heraclij, moritur Muhummaih Saracenorum, qui & Arabum princeps, & pseudopropheta, promotus Ebubezer cognato suo ad principatū suum. Ac postea: Tenuit hæresis eius partem Eremi, postremo per bellum. Nam primò quidem occultè x. annis, & bello decem similiter, manifestè nouem, Intra hos limites origo & mors eius uiri continetur: qui natus ignobili prosapia, & orphanus in paupertate extrema educatus, sinistris tamen auspicijs & per malam fortunam euectus, religionem inuexit uniuerso mundo perniciosam & absurdam, initio quidem uersutia & dolis, maximè autem postea ferro & tyrannide. Quæ usq; in hunc annū à Christo nato MDLIII, à sua uerò origine millesimum lunarem, quem Arabes obseruant, subinde incrementa maiora indies caput: ut nulla unquam lex, & religio, extra Christianismum, diutius & latius in mundo imperitauerit. Natus est igitur Mahumed (Iustino principe uisiosissimo imperate, & Ioāne elemosynario, uel potius mancipio uanae gloriæ Constanti-nopoli sibi uendicante primatum in ecclesia Christi catholica, circa DLXVIII annum à Christo nato) ex Abdalla Ismaelita, & matre Emina, cultoribus idolorum, quæ & ipse Mahumed coluit, ut in Alcorano confitetur non semel. Natus est autem, mortuo patre posthumus, Mechæ oppido felicitis Arabiæ, & emporio celeberrimo: in quo colluules tum agebat Iudæorum, Christianorum, Iacobitarum & Nestorianorum, & paganorum, colentium præcipuè Venerem, Dianam, & Palladem, Ethnici tamen præualebant

ualebāt qui ad templum in urbe media & turrim nomine Alquibla convenientes idola colebant, sibi eum cultu esse traditum à Cedar & Ismaele, & ipso Abrahamo asserentes. Vtq̃ sectæ uariæ in urbe Mecha tum regnabant, ita etiam omne genus flagitiorū, quæ ex orbe toto peregrini mercatores (ut fieri solet in emporijs & nundinarijs) con-gesserant uelut in sentinam quandam, itidem exultabat impunè. Et in hac urbe longè corruptissima educatus nouæ religionis architectus, uitia imbibit, & absurdas de religionē persuasiones. Adolescentem Mahumedem auus ipsius tradidit cuidam ciui Mechenfi cognato, ut camelis circumuectaret mercimonia in Arabia, Syria, Aegypto, Chaldeæ, & Perside. Qua occasione homo uersutus, didicit etiam regionem situs, & mores, & religionum diuerfarum dogmata. Et hæc fuere progymnasimata prophetæ istius. Porro quum esset corpore ualido, & formosus adolescens, Hadeiga, uxor patris eius heri, cuius famulum agebat Mahumed, foemina diuēs & præpotens, capta illius amore nimis etiam familiariter cum illo agere solita fuit. Nec multo post mortuo marito, non sine ueneni dati suspicione, Mahumed heram illam uxorem ducit, & in amplissimas diuitias succedit. Quæ res non paruum adtulit robur nouæ superstitioni propagandæ. Pleriq̃ autem ex Christianis scriptoribus historiæ Mahumedem tradunt morbo Herculio fuisse obnoxium, & ut morbum teneret, finxisse, hunc ad modum se affici ab archangelo Gabriele, qui cœlestia nuncia soleat adferre ad illum. Quæ ut in homine dedito rebus uenereis, & nimio uino, facile inueniunt fidem: ita ipse considerans euentum rerum, & quæ legimus de enthusiastis, quæq̃ nostra ætate facta nouimus, magis crediderim spiritus immundi operationē hanc fuisse: qui corpus infelicis mancipij sui torlit, & non tantum animum dolis atq̃ imposturis impleuit, quibus mundum synceri Christianissimi pertesum seduceret. Atque

*Si uerum est
autes Mahom
med, tam
miserat Alcor
ranum.*

hæc incidunt in penultimum annum Tiberij imperatoris. nam xv annorum adolescens in domum Hadeigæ peruenit. A quo tempore nunc agitur annus millesimus, iuxta rationem Arabum. Dixit autem Mahumed suis familiaribus & secretioribus amicis, post mille annos doctrinam suam, ubi fuerit patefacta inter Christianos, ut publicè de illa disputetur, interituram esse. Quod uaticinium citò rebus impleat gratia & uirtus nostri Domini Iesu Christi. Cæterum quum Mahumed accepisset, in specu natum esse Christum, in specu montis Sinai Mosen uidisse Dominum, uirosq; sanctissimos in solitudine uersatos esse, adiit ipse quoq; frequenter specum, haud longè distantem ab urbe. Vbi uacans ieiunijs & precibus, habere se diuina colloquia fingeat. Vnde multa capitula Alcorani titulo præferunt, quod in spelunca edita sint. Sunt qui tradunt in spelunca eruditum fuisse à duobus fabris ferrarijs, qui doctrinæ Christianæ utcunq; periti fuerunt. Domini etiam suæ oratorium & propheticam scholam construxit, ibi cum sectatoribus suis diu nocturnè orans & psallens, & differens de rebus diuinis, unum esse Deum creatorem cœli & terræ, misericordem, sapientem, iustum, omnipotentem: qui præmijs etiam paradisi afficiat bene agentes, supplicijs autem persequatur peccantes, & id genus alia. Quamobrem commouit urbem Mecham, ut bona pars ciuium accederet illi. Et in primis Iudeorum nationi placuit, quod simulachrorum cultum reprehenderet, multaq; diceret legi Mosaicæ consentanea: ratæ se tandem Messiam inuenisse. Nam sapissime isti Iudæi, & delusi turpiter per pseudomesias, adhuc tamen non sapiunt: ut Dominus Christus eis prædixit. Fit igitur ad eum concursus Iudæorum, qui dederunt etiam ei decimas: ut eo tributo ingentes acquireret opes. Adhæc filias ei principes Iudæorum dant uxores, & suggerunt dogmata præceptaq; uiuendi, ut lex noui Messiae tanto esset absolutior.

His

His accedit Sergius monachus eiectus Constantinopoli ob hæresim: qui Mecham ueniens, & factus Mahumedi familiaris, imbuuit eum Christianismo, sed non sincero: quippe Nestorianus, & Iacobita, neq; de Christi diuinitate, neq; de humanitate rectè sentiens. Ab illis autem magistris egregijs ita formatus, cœpit propheticam doctrinam rhythmis Arabicis explicare: unde uæsanî poetæ nomen uulgò adeptus est. Deinde chartas illas exhibere sectatoribus recitandas, decantandas, ediscendasq; tradidit: ac postea reposuit in capsellis, quas uocant arculas Testamenti. Quanquam alicubi uates inconstantissimus dicit, sibi librum legis totum esse diuinitus allatum. Porro auctis iam uiribus, legem profert ceu à Deo acceptam, ut serui transeuntes religionē istā liberi sint: primusq; mittit seruum suum Zeido. Quæ lex magnam turbam seruatorum transfugarum adduxit, ut Romulî asylum perditos quosque homines contraxit. Mox nomina dederunt Mahumedi Ebubecher ciuis potentissimus Mechæ, relicto idolorum cultu, qui & filiam Aissam octo annorum uxorem ei dedit, itemq; Homar princeps ciuitatis, & Hali, & cognati Mahumedis aliquot. Quumq; factio tantopere aucta & confirmata censeret legem publicandam esse tandem Mechæ, orta seditione coactus est Mahumed cum alijs nonnullis excedere, ut se in uicinam urbem† Echeheph: ubi se prophetam est professus palam annum agens xxv. Indeç subintrans oppida Arabiæ, & domos, decennio doctrinam ita insinuauit, ut rara esset domus in hisce locis, quæ non haberet Mahumedicę religionis confortem aliquem. Accidit autem eo tempore, ut LXX uiri audaces, & prompti manu, & prædones insignes in† Alabach apud eum conquereretur, quòd tanto labore, & occultius docendo conficeretur, cum posset legem uiribus iam obtrudere hominibus: postquam nulla domus existat credentium expers. Simulq; rogant, quid ipse animi

Achaiff, al.

Alabem, al.

nîmi

Leges Ma-
humelias
præcipuas,
& funda-
menta reli-
gionis.
Nullum au-
tem uiolen-
tium perpe-
tuum : &
qui gladiū
accipit, gla-
dio peribit.
Et in illa
chorde ob-
errat Alco-
ranum, ut
armis lex
Mahume-
dica propa-
getur.
Sed alia est
Pauli apo-
stoli parrhe-
sia & liber-
tas.

nimi habeat. Mea quidem uoluntas est, inquit Mahumed,
ut mandata legis exequentes, ei adhæreatis in diuitijs &
paupertate : mutuaq; & firma dilectione cohæreatis : non
adulterio polluatís alienas uxores, à malo abstinéatis, & a-
lios prohibeatis, bona faciatis, & alijs persuadeatis : bella
geratis in nomine Dei, metuq; & ui leges immorigeris
inferatis, pro quibus paradísū uerè promitto uobis. Quæ
oratio placuit omnibus præsentibus, mutuumq; dedere fi-
dem. Homar autem stricto gladio iurauit, nequaquam
diutius se passurum esse, ut inuocatio Dei ueri, & ipsius
legis celebratio sit occulta. Viribus enim fortem armatum
inuenire uiam suæ fortunæ : & gladij timorem plus effi-
cere, quàm rationis amorem. Deinceps ergo, ut dicit hi-
storia Mahumedica, armatae fortisq; manus uiribus pro-
pheta confusus, apertè multa cum audacia prædicauit, tum
ense tum ore proficiens. Itaq; armis correptis, ingrediun-
tur Mecham, & irruunt in templum, ac turrin Alquibla,
euercentes idola & aras, & fugantes cultores, occidendo
etiam eos qui obsisterent. Tuncq; primum Mechæ nouus
Moses, si dñs placet, suam prophetiam publicè recitauit
in templo. Sed tumultu excitato, repulsus est Mahumed:
atque in Iethrib oppido, quod distat itinere trium dierum
à Mecha, ubi Alima nutritrix eum educauit, Iudæis qui ab
eo defecerant, spoliatis, & pupillo quodam ex paterna pos-
sione deiecto, & domum eius atque prædia inuadens,
sedem fixit. Et hoc est initium al hîgra, id est, peregrina-
tionis, à qua Mahumedici rationem temporum ducunt:
inciditq; in secundum annum Phocæ imperatoris, quo
Papa Romanus à parricida obtinuit primatum in eccle-
sia catholica. Vnde simul expergesciunt tria capita aquilæ:
Phocas imperator Constantinopolitanus, à scelerato mi-
lite creatus: Bonifacius tertius Papa Romanus, caput ec-
clesiæ pronuntiatus à parricida imperatore : & Mahu-
med à Iudæis, & falsis Christianis, & paganis euectus in
exitium

exitium orbis. Postea Mahumed prædando & latrocinando rem gessit, ut ad eum militum & perditissimorum hominum ingens turba conflueret. Ex quibus iam exercitu iusto comparato, Mecham patriam expugnat, ac ciues omnibus fortunis spoliatur: fratres nouem, qui delyrium eius repudiarent, aliosq; aduersantes interficit, & uiolenter imponit urbi suam uasanam institutionem, ordinatis ex arbitrio suo hominibus, qui res sacras & prophanas administrarent. Quæ quidem gesta sunt anno XII Heraclij imperatoris, qui Iudæos ui ad Christianam religionem compellere annisus est, ipse interim incestus, maleficus, & non uni hæreticæ persuasioni addictus. Misit autem Mahumed legatos ad uicinos regulos, ut legem reciperent: multisq; persuasit, ut foedus cum eo pangerent. Inuitauit etiam Rom. imperatorem, & Chosroen regem Persarum, & Aethiopum regem, atq; alios, ad societatem nouæ suæ religionis. Acrectissime pronunciauit Nicephorus, *ὅτι οἱ σαρακηνοὶ ἠρξάντο πρὸς τὸ πάντας ἐρηλώσας*: Tunc incœperunt Saraceni desolationem uniuersi orbis. Namq; Mahumed Arabiam & Saracenos & Persas XVIII anno Heraclij subegit, duasq; pennas subalares, septimam & octauam, ut uaticinium habet, deuorauit. Syriam quoque & Aegyptum, & Chaldæam & Armeniam inuasit. Annumq; agens LXIII in oppido Iethrib, quæ ciuitas propheta à Mahumedicis appellatur, in lecto mortuus est: sed cum tormentis, ut uaticinium dicit, omnibus membris ita contractis, ut circuli figuram representaret. Post triduum corpus foetore molestum sepelierunt in templo Iethrib: quum frustra expectassent resurrectionem illius, & ascensum in coelos, ut impostor ille promiserat. Duos autem successores proximos gladius sustulit. Postquam enim Ebubecher Mahumedis focer imperium & religionem nouam tutatus est, & amplificauit annos duos & tres menses, Homar alter focer & necessarius illius & sodalis,

*Ut pennas
duas deuorauerit Mahumed.*

*Mors Mahumedis et
successorū,
quem prædixit Esdræ
angelus Vriel.*

O festinans

festinans ad imperium, eum interfecit. Homar autem x annos & sex menses imperium & religionem auxit, cœpitq; in uolumen unum partes Alcorani colligere, ut publice legeretur. Eum occidit captiuus quidam nomine Almigira, subornatus ab Odmen cognato Mahumedis. Post hos uidetur innouata esse doctrina & religio Mahumetica. Odmen enim uidens rideri nouitiam legem ab ipsis etiam sectatoribus, exemplaria studiosius collegit, & quæ ab uxoribus & familiaribus dicta Prophetæ potuit expiscari; & ex ista friuola collectione traditionis muliebris, & chartularum sparfarum confarcinatum codicem authenticum Alcorani reposuit in templis Mechæ & Iethrib. Cæterum exacto anno xii imperij, Odmen occisus est, ut nouus author religionis, per seditionem, quam Hali nepos Mahumedis commouerat. Inde sunt Mahumedi in partes scissi, ut Mahumed prædixisse fertur, donec imperium Turcæ in se transfulerunt, qui hodieq; rerum potiuntur latissimè in Asia, & Africâ, & Europa. Religio à tam uitioso & perditio nebulone conficta, longius patet, quàm Turcicum imperium. Ideoq; uaticinium dicit: Hoc caput perterritum omnem terram, & dominabatur in ea his qui habitabant terram, cum labore multo, & potentatum tenuit orbis terrarum super omnes alas, quæ fuerunt. Quod nostris peccatis debemus imputare, & non sanctissimo Domino Deo & patri nostro cœlesti: qui uult omnes homines ad ueritatis cognitionem peruenire, & saluos fieri, & longanimis expectat, modisq; omnibus inuitat cunctos mortales ad resipiscentiâ, nolens quemquam perire.

CHRISTI IUDICIUM DE AQVILA,
& eius reprehensio.

Leo foris
de tribu Iu-

ET audiui uocem dicentem mihi: Conspice contra te, & considera, quod uides. Et uidi, & ecce sicut

sicut leo concitatus de sylua, rugiens. Et uidi, id est, Christus, di-
 quoniam emittebat uocem hominis ad aquilam, & scepat cum
 dixit, dicens: Audi tu, & loquar ad te, & dicet al- aquila.
 tissimus tibi: Nonne tu es, qui superasti de qua-
 tuor animalibus, quæ fecerā regnare in seculo meo,
 & ut per eos ueniret finis temporum eorum? Et
 quartus ueniens deuicit omnia animalia, quæ tran-
 sierunt, & potentia tenuit seculum cum tremore
 multo, & omnem orbem cum labore pessimo; &
 inhabitauit tot temporibus orbem terrarum cum
 dolo. Et iudicasti terram non cum ueritate. Tribu-
 lasti enim mansuetos, & læsisti quiescentes, & dile-
 xisti mendaces, & destruxisti habitationes eorum
 qui fructificabant, & humiliasti muros eorum qui
 te non nocuerunt. Et ascendit contumelia tua us-
 que ad altissimum, & superbia tua ad fortem. Et Pœna &
 respexit altissimus superba tempora, & ecce finita supplicium
 sunt, & scelera eius completa sunt. Propterea non Romæ.
 appareas tu aquila, & alæ tuæ horribiles, & pen-
 nacula tua pessima, & capita tua maligna, & un-
 gues tui pessimi, & omne corpus tuum uanum.
 Ut refrigeretur omnis terra, & reuertatur libera- Finis destru-
 ta de tua uii, & speret iudicium & misericordiam tionis Ro-
 eius, qui fecit eam. manæ mo-
narchiæ, ut
oppressi re-
spirent.

Et in explanatione angelus Vriel ait:

Sicut uidisti leonem, quem uidisti de sylua eui-
 gilantem, & rugientem, & loquentem ad aquilam, Quis iudi-
 & arguentem eam, & iniustitias ipsius per omnes cet aquilā.

*ut huius
quarti libri
cap. 7. &
6. & 8.*

sermone eius, sicut audiuiſti: hic eſt uentus, quem ſeruauit altiffimus in finem ad eos & impietates ipſorum. Et arguet illos, & incutiet coram illis diſcriptiones illorum. Statuet enim eos in iudicio uiuos. Erit, cum arguerit eos, tum corripiet eos. Nam reſiduum populum meum liberabit cum miſeria, qui ſaluati ſunt ſuper fines meos, & iocundabit (afficiet lætitia) eos quoaduſq; ueniet finis, dies iudicij, de quo locutus ſum tibi[†] ab initio. Hoc ſomnium, quod uidiſti, & hæ interpretationes. Tu ergo ſolus dignus fuiſti, ſcire altiffimi ſecretum hoc. Scribe ergo omnia iſta in libro, quæ uidiſti, & pone ea in loco abſcondito: & docebis ea ſapientes de populo tuo, quorum corda ſcis poſſe capere, & ſeruare ſecreta hæc.

Ne quis uaticinium hoc ut uile aſpernetur, ſiue non intellectum, ſiue intellectum, nèue auſcultet mortalibus, aut ſuggeſtionibus ſatanæ eleuantis authoritatē ſcripturæ ſanctæ attendat, angelus in clauſula maximopere commendat nobis uaticinium hoc. Vocat enim arcanum altiffimi, hoc eſt, conſilium, & iudicium & decretum ſapientiæ & iuſtitia atq; bonitatis Dei, arcanum quod nulla uis ingenij humani potuiſſet perſpicere, niſi Deus ſpiritu ſuo patefeciffet. Ac ſingulare quidem munus Dei optimi & maximi oſtendit, quod dignatus eſt hæc aperire Danieli ſtudioſo rerum diuinarum. Iubet quoq; literarum monimētis comprehendere, ne obliuiſio aboleat, ſed ut hominibus ſuo tempore, quum hæc rebus ipſis geruntur, & uſui magno eſſe poſſunt, proferantur, & accōmodentur ad ædificationem fidei atq; morum. Si quidem omnia quæcunq; ſcripta ſunt, ad noſtram doctrinam ſcripta ſunt, ut per conſolationem
& patientiam

& patientiam scripturarum spem habeamus. Scripturę autem non patefactę nullus est usus, Ideoq; suo tempore debuerunt hæc publicari; ut Ecclesia Christi sancta, hoc uaticinium inter ecclesiastica & sacra scripta seculis iam aliquot recitauit in cœtibus solennibus. De quo plura suo loco.

Interim Deus hæc uoluit committi sapientibus, quorum corda mysteriorum Dei capacia sunt; non prophanis contemptoribus, & illusoribus rerum sacrarum, qui ut canes & porci aspernantur cœlestes thesauros, ideoq; iuxta præceptum Christi, margaritas illis indignis proijcere minime conuenit. Et quia mysteria hæc sunt altissimi, hoc est Dei, qui solus dominus, solus sanctus, solus altissimus; conuenit, ut religione summa tractentur. In iudicio autem, quo sententia capitalis fertur in aquilam, præcipue uersatur utilitas uaticini; totius; cuius tres sunt partes. Nam primò consyderandus est Deus, adeoq; Dominus Christus, qui pronunciat sententiam; deinde pœna & crimina, quę sententia comprehendit; postremò scopus & finis, ut qui Christianismo uero & sempiterno initiati sunt, in eo perseuerent, indiesq; per Domini gratiam in omni uirtute magis progrediantur; & qui alieni sunt à Christiana institutione, ut Iudæi, ut Mahumedici, ut gentiles, ut errantes Christiani, in uiam diuinę ueritatis atque salutis adducantur. De quibus antequam ordine & singulatim explico, recitare uisum est alia etiam iudicia & sententias diuinas in Romanam monarchiam, tum ex libris sacris, tum ex Sibyllinis uaticinijs, tum ex theologis Christianis, quędam etiam ex Iudæorum & Mahumedicorum secretiori doctrina. quibus non modò lux infundetur uaticinio præsentis per collationem, sed etiam fides & autoritas: ut nullus posthac pius & cordatus homo dubitet, quin hoc Esdrę uaticinium somnium ex Deo sit profectum.

IUDICIUM IN ROMANVM IMPERIUM,

quod pronunciauit Balaam, Numerorum cap. 24.

» **V**enient in trieribus de Italia: superabunt Assyrios, ua-
 » stabuntq; Hebræos: & ad extremum etiam ipsi per-
 » ibunt. Quod Onkelus siue Aquila Chaldaeus interpres
 » Mosis reddidit hoc pacto: Et naues expetentur à Roma-
 » nis, & affligēt Assyriam, & subigent eos qui trans Euphra-
 » ten sunt: ipsi uero in æternum peribunt. Est autem Iu-
 » dæis persuasissimum, quòd Christus non ueniet, nisi prius
 » destruatür imperium Romanum, quod ipsi uocant **רומא**
 » **מלכות** malchuth Dumah, regnum Dumah, & regnum E-
 » dom, & regnum **חובי** hhobei, hoc est peccatorum, uel im-
 » pium, & culpæ atq; poenæ obnoxium regnum. Errant
 » autem Iudæi grauitèr, quum putant Mesiām non uenisse,
 » quia Romanum imperium nō sit destructum: quum iuxta
 » illud uaticinium Balaami & Danielis Iudæi uel Ebræi fue-
 » rint extirpandi ob Mesiām ab eis reiectum, & impiè tra-
 » ctatum. Non autem Christus ueniet in gloria & diuina ma-
 » iestate, ad iudicandum uiuos & mortuos, nisi prius impe-
 » rium Romanum fuerit extinctum: ut ecclesiæ doctores, &
 » saniores inter Iudæos magno consensu intelligunt.

IUDICIUM IN ROMANVM IMPERIUM

*unitum, quod pronunciauit D. Iesus Christus**Apoc. 12. 13.*

» **E**T natus est draco in mulierem, & abiit facere prælium
 » cum reliquis de semine eius, qui custodiunt mandata
 » Dei, & habent testimonium Iesu Christi, & stetit super are-
 » nam maris. Et uidi de mari bestiam ascendentē, habentem
 » capita septē, & cornua decem: & super cornua eius x dia-
 » demata, & super capita eius nomina blasphemiae. Et bestia
 » quā uidi, similis erat pardo, & pedes eius sicut pedes ursi,
 » & os eius sicut os leonis. Et dedit illi draco uirtutē suam, &
 » sedem suā, & potestatē magnā. Et uidi unum de capitibus
 » suis quasi occisum in mortē, & plaga mortis eius curata est.

Et

Et admirata est uniuersa terra post bestiam; & adorauerunt draconē, qui dedit potestatem bestię, & adorauerunt bestiam dicentes: Quis similis bestię? & quis poterit pugnare cum ea? Et datum est ei os loquens magna, & blasphemias. Et data est ei potestas facere menses quadraginta duos. Et aperuit os suum in blasphemias ad Deū, blasphemare nomen eius, & tabernaculum eius, & eos qui in cœlo habitāt. Et datum est illi bellum facere cum sanctis, & uincere eos. Et data est illi potestas in omnē tribum, & populum, & linguā, & gentem; & adorauerunt eam, omnes qui inhabitabant terram, quorum non sunt scripta nomina in libro uitæ agni, qui occisus est ab origine mūdi. Si quis habet aurem, audiat: Qui in captiuitatem duxerit, in captiuitatē uadet: qui in gladio occiderit, oportet eum gladio occidi: Hic est patientia & fides sanctorum.

Draconem exponit angelus Iesu Christi missus ad Ioannem, diabolū & satanam: qui persecutus est mulierem sanctā; hoc est, ecclesiā sanctā Christi, per Herodem & Iudeos, & Pontium Pilatū. Vbi uerò se uidit parū adhuc effecisse, ira percitus instigauit Neronē sceleratissimā belluam & imperium Romanū, eiūq; dedit suā uirtutē omnem. Et si enim Deus Romæ dedit imperiū, ut omnes politię & imperia & magistratus à Deo sunt; tamen quū non agunt ministros Dei, & defendunt bonos, & oppugnant malos, sed contraria faciunt ordinationi diuinæ, satanę imperium exercēt. ut Dominus Pilato dicit: Hæc est potestas tenebrarū, hoc est, diaboli principis tenebrarū. Caput abscisum, est Nero iugulatus suo gladio: quādo prouincijs deficientibus in Gallia, in Oriente, & alibi, uidebatur occasurum esse imperium. Sed Vespasiani, & magis etiā Traianus, instaurarunt illud. Adorarūt autē omnes imperio subiecti bestiam istā, quando cum Romanis idola coluerunt, & eorū superstitiones approbarūt. Omnes etiā Caligulę spurcissimo nequā tēpla extruxerūt, & per numen ipsius iurarūt, exceptis Iudæis,

*Adoratio
bestie.*

Iudæis, ut Iosephus testatur: & Philo in libro Sapientiæ, istā superbiam sacrilegam exagitat. Quid quod honores diuinos, ut adorationē & sacrificia, impenderūt aquilis, & alijs signis militaribus Romanorū? Menses autē **XXXXII** egit permissu Dei cōtra Iudæos bellum gerens, quondā populū Dei peculiarē. Qui dies sunt **MCCXC**, Danielis 12. capite. Tanto enim tēpore durauit bellū Iudaicū, misso Fl. Vespasiano cum exercitu in Syriā, donec Hierusalē capta & templū incēsum est. Inde 45. diebus inquisiti sunt, qui se in latebras abdiderunt, & captiui partim occisi, partim in metalla distributi & uenditi sunt. Locutū est autē Romanum imperiū blasphemias in Deū & ecclesiam in terris, & sanctos in cōelo. Et quod Romana monarchia notetur, manifestissimē indicatur cap. 17. Apoc. Iudiciū igitur Dei in Romā capitale suppliciū decernit ex legib, diuinis & humanis. Par est enim, ut quas iniurias quis intulit alijs, uicissim eadē mala & ipse patiatur: ut lex talionis quoq; statuit. Sic Dominus Christus Petro dicit: Qui gladium acceperit, gladio peribit. Et Hieremias de Babylone pronunciat: Sicut fecit, ita facite & illi. Et Esai. 33. Væ qui prædaris, nōne & ipse prædaberis? Quod Dominus Christus per angelū suū accommodat Romæ: & illud experta est infelix Roma, dilacerantibus eam barbaris nationibus, quas ipsa prior tyrannide excarnificarat.

IVDICIVM ROMÆ, QVOD PRONUNCIAVIT Sibylla Erythræa.

Peccata
Romæ.

Quinto in Italorum inchoyto (uel glorioso) regno nefario
Nouissimo cunctis mortalibus ostendet multa mala,
Et totius terræ uirorum labores dispensabit.
Ducet autem indomitos reges gentium in occasum (solis)
Et leges imponet populis, & omnia subijciet.

Lentē ad
vindictā di-
uina pcedit
ira: sed ma-

Serō Dei molares molunt subtilem tenuemq; farinam.
Ignitunc omnia perdet, ac minutiss. puluerem reddet
In summa parte frondosorum montium uertices, & uniuersæ carnis.
Principium omnibus malorum auaritia & amentia:

Auri

EXPLICATIO.

Auri enim debiti & argenti amor erit.
 Nihil etenim his mortales præferent.
 Non lumen solis, non coelum, neq; mare,
 Non terram latissimè patentem, unde crescunt uniuersa,
 Non Deum, qui dat omni i, generatorem omnium:
 Non fidem & pietatem his præferunt, aut potiora ducunt.
 Fons impietatis & turbationis dux,
 Machinationisq; bellorum, & inimica pacis amentia,
 Hostes facit liberis parentes, & liberos parentibus.
 Nec matrimonium unquam integrum seruatur cum † auro.
 Terra (suos) habet fines, & custodes omne mare,
 Omnibus dolosè distributa (scilicet terra) qui aurum habent.
 (Qui sanè) ceu uolentes seculis tenere multos nutriendem tellurem,
 Pessundabunt pauperes: ut ipsi amplius spatium
 Acquirentes, superbiæ inferuiant.
 Ac nisi terra ingens à coelo stellato
 Locum haberet remotum, ipsi lumen hominibus non esset æquale,
 Sed emptum auro diuitum existeret,
 Et pauperibus mundum alium Deus præparasset.
 Veniet tibi olim supernè, ô iactabunda Roma, par
 Cœlestis plaga, & flectes ceruicem prima:
 Et ad solum deijcieris, & ignis te totam absument,
 Inclinatam in pauimenta noua: & diuitiæ peribunt.
 Et tua fundamenta lupi & vulpes inhabitabunt.
 Et tunc eris tota deserta omnino, ceu non fueris.
 Vbi nunc Palladium? Quis te Deus seruabit
 Aureus, uel lapideus, uel æreus? Aut ubi tunc tibi
 Decreta senatus? Vbi Rheæ, aut Saturni,
 Aut Iouis genus, omnium quos coluisti
 Demones inanimatos simulachra mortuorum desinctorum,
 Quorum sepulchri gloriationem Creta infelix habet,
 Thronis superstitione colens mortuos sensu carentes?

Atq; hoc est uaticinium de Roma destruenda, ut domicilium fieret ac sedes noui regis Antichristi: quod me suo loco redditurum esse promiseram.

P

IVDICIVM

115

gnitudine
 pœna tardi-
 tatem com-
 pensat.
 Auaritiæ
 malū omnia
 corrumpēs.
 Amētia, est
 falsa reli-
 gio, & fal-
 si nominis
 scientia, so-
 phistice ui-
 delicet.
 † Auro, pro
 auri amore.

Pœna Ro-
 mæ.

Vt in Apo-
 cal. 18. cap.

Exagitatio
 idololatriæ.

NON etiã prætermittendum esse duxi uetustissimum de Romæ excidio uaticiniũ, quod modò extet, Sibyllæ Chaldææ, siue Ebrææ uxoris Noe. Se enim cum marito & filijs & nuribus in arca seruata dicit, & cõdita Babylone in occiduam mundi partem profugisse. Ea Sambethe nominatur à uetustissimis scriptoribus; quæ libris X XIII fata omnium gentium atq; populorum præcinit. Locuta igitur de Israelitarum excacatione, & excidio urbis atq; templi, & dispersione, quam Romani fecerunt, ipsius etiã Romæ excidium his uersibus præfagijt:

Quædã uates præfagies sibi etiam obscura, sed tẽpore suo clare intellecta.

*Quando autem Deus impleuit ualde sapiens carmen,
Mihi etiam multam supplicanti rursus in pectoribus
Suggestit oracularem uersum summopere exhilarantem uocem.*

*Hæc autem profero toto corpore quassata. Neq; enim noui
Quid dicam: Deus autem iubet singula dicere.*

Etenim quando in terra motus, perniciosaq; fulmina,

Tonitrua, & fulgura, rubigo terræ,

Et rabies nocentium luporum, homicidiaq;

Et corruptela hominum atq; bouum mugientium,

Quadrupedumq; brutorum, & inertium

Caprarum, atq; ouium ciebutur: postea uastitas erit tellus,

Multa relicta per negligentiam:

Et fructus deficient. Libertatis etiam erit uenditio

Inter multos homines, & sacrilegia templorum.

Tunc & generatio decima posthæc apparebit

Hominum: quando terram concutiens fulminator (Deus)

Idolorum studium uulnerabit, populumq; quassabit

Romæ septem collis: magnæ diuitiæ peribunt,

Subtractæ multo igne à flamma Vulcani,

Et tunc cinerulentæ à (Deo) Cœlesti, pessum cuntes.

Ceterum totus mundus infinitorum hominum

Mutuum occident insani. Ac in tumultu

Famem & pestem ponet (inijciat) Deus atq; fulmina

Hominihus, qui absq; iustitia ius dicunt, & leges uersant.

Orosius idololatriæ studiosos ostendit Romæ.

Defectus quoq; hominum erit in orbe uniuerso:

Vt miretur, si quis in terra uiderit uestigium

Hominis. Tunc autem iterum magnus Deus in aethere deget,

Virorum sanorum (in religione uera) seruator erit per omnia.

Tuncq; pax alta & intelligentia erit:

Et terra fructifera plures rursum fructus feret,

Neq; diuisa, neq; amplius seruitio addicta.

Omnis uerò portus & statio nauium libera hominibus

Erit, ut quondam fuerat: imprudentiaq; peribit.

Vt in Esaiâ,
per solam di-
uinâ scien-
tiam pax
mundo red-
di potest,
uerâq; feli-
citas.

Illis subijcit certamina ultima piorū aduersus mundum
& satanam, itemq; seductiones pseudoprophetarū & An-
tichristi, ac præconium Eliæ, resurrectionem mortuorum,
iudicium uniuersale, & uitam æternam.

IVDICIVM ROMÆ, QVOD LACTANTIVS

Firmianus pronunciauit lib. 7. Institut. cap. 15.

Lactantius Firmianus, qui Constantino imperāte ante
annū centesimū propē q̄ Roma caperetur à Gotthis,
scripsit libros Diuinarum institutionū, excidium Romę &
imperij occasum uerbis & sentētijs Sibyllarū & diuinę scri-
pturæ prædixit, exemplum nobis in ecclesia relinquens, in
quos fines seculorū peruenerūt. Et lib. quidē septimo, cap.
15. conferēs liberationē populi Dei ex Aegypto & ecclesiæ
Christi nouissimo seculo ita loquit̃: Est in arcanis sanctarū
literarū, transcendisse in Aegyptū, cogēte inopia rei frumē-
tariæ, principem Hebræorū cum omni domo & cognatio-
ne, Cuius & posterī quū diutius in Aegypto cōmorantes in
magnā gentē creuissent, & graui atq; intolerabili seruitu-
tis iugo premerentur, percussit Aegyptū Deus insanabili
plaga, & populū suū liberauit traductū medio mari, discis-
sis fluctibus, & in utrāq; partē dimotis, ut per siccū populus
graderetur. Conatusq; rex Aegyptiorū profugos inlequi,
coeunte in statū suū pelago, cū omnibus copijs interceptus
est. Quod facinus tā clarū, tamq; mirabile, q̄uis ad præiens
uirtutē Dei hominibus ostenderet, tamen præsignificatio
& figura maioris rei fuit: quā Deus idē in extrema tēporis

Liberatio }
Israelitarū,
& Pharaō
nis deletio,
figura eccle-
siæ & mun-
di.

*Ecclesia
Christi ubi-
que gentium.*

consummatione facturus est. Liberabit enim plebē suā de graui seruitute mundi. Sed quoniā tūc una plebs Dei, & apud unā gentē fuit, Aegyptus tunc sola percussa est. Nunc autē quia Dei populus ex omnibus linguis cōgregatus, apud omnes gentes cōmoratur, & ab his dominantibus premitur, necesse est uniuersas nationes, id est, orbē totū celestibus plagis uerberari, ut iustus & cultor Dei populus liberetur. Et sicut tūc signa facta sunt, quibus futura clades Aegyptijs ostenderetur: ita in ultimo fient prodigia miranda per omnia elemēta mundi, quibus imminēs exitus uniuersis gentibus intelligatur. Propinquāte igitur huius mundi termino, humanarū rerum statū cōmutari necesse est, & in deterius nequitia inualescente prolabi. Vt iā nostra hęc tēpora, quibus iniquitas & malitia, usq; ad summum gradum creuit, in illius tamē insanabilis mali cōparatione felicia & propē aurea possint iudicari. Ita em̄ iustitia rarescet, ita impietas, & auaritia, & cupiditas, & libido crebrescet: ut si tū fortē fuerint boni, prędæ sint sceleratis, ac diuexētur undiq; ab iniustis: soli autē mali opulenti sint, boni uerò in omnibus cōtumelijs atq; in egestate iacentur. Confundet omne ius, & leges peribunt. Nihil tūc quisq; habebit, nisi aut quęsitū aut defensum malē. Audacia & uis omnia possidebūt. Non fides in hominibus, nō pax, nō humanitas, nō pudor, nō ueritas erit: atq; ita neq; securitas, neq; regimen, neq; requies à malis ulla. Omnis enim terra tumultuabitur, fremēt undiq; bella: omnes gentes in armis erunt, & se inuicē oppugnabunt. Ciuitates finitimę inter se preliabuntur. Et prima omniū Aegyptus stultarū superstitionū luet pœnas, & sanguine uelut flumine operietur. Tum peragrabit gladius orbē, metens omnia, & tanq; messē cuncta prosteruens. Cuius uastitatis & confusionis hæc erit causa: quod Romanum nomen, quo nunc regitur orbis, (horret animus dicere, sed dicam, quia futurum est) tolletur de terra, & imperiū in Asiam reuertetur, ac rursus oriens dominabitur, atq; occidens

*Vltima tem-
pora quę
Antichr. stū
pariunt.*

*In Mahumede
dicis bellis
id accidit
maximē,
sicq; uasta-
ta cernitur,
ut non mille*

cidens seruiet. Nec mirū cuiquam debet uideri, si regnum tanta mole fundatū, ac tamdiu per tot & tales uiros auctū, tantis deniq; opibus confirmatum, aliquando tamen corruet. Nihil est humanis uiribus laboratum, quod non ab humanis æque uiribus destrui possit: quoniam mortalia sunt opera mortalium. Et postquam cæterarum etiam monarchiarum interitum commemorauit, Romæq; decrepita ætatem & alteram infantia constituit sub imperatoribus, hæc subiicit. Quod si hæc ita sunt, quid restat, nisi ut sequatur interitus senectutem? Et id futurum breui, cationes prophetarum denunciant sub ambage aliorum nominum, ne facile quis intelligat. Sibyllæ tamen aperte interitum esse Romam loquuntur, & quidem iudicio Dei: quod nomen eius habuerit inuisum, & inimica iustitiæ, alumnū ueritatis populum trucidarit. Deinde Antichristianas persecutiones, & Dei aduersus Antichristum auxilia commemorat.

finium operum superstit.

Romæ occasus.

Id testatur impletum

Hungaria,

ex parte à Turcis occupata.

Causæ ob quas perijt imperium Rom.

IVDICIVM ROMÆ, QVOD PRO-

nunciavit Hieronymus presbyter.

Diuus Hieronymus diuinum iudicium strictim conspiciendum exhibet in regnis aliquot, præcipueq; in Romano, explanans uaticinium Esaïæ cap. 20. aduersus Aegyptum & Aethiopiā. Sic enim scribit: Est hic ordo prouidentia Dei, omne hominum genus ineffabili iudicio dispensantis. Contra Dei iram Israel sperauit in Damasco: Diruatur ciuitas, quæ aduersum illius uoluntatem impijs præstat auxilium. Iudas sperauit in Aegyptijs: & Aegyptus destruat. Aegyptij confisi sunt in Aethiopibus: Aethiopes quoq; uincantur ab Assyrijs. Assyrij superbierunt, nō Dei, sed suarum uirium arbitantes esse uictoriā: & ipsi uincantur à Babylonijs. Babylon eleuauit contra Deum caput: & ipsa à Medis Persisq; superetur. Persæ & Medi ex parte persecuti sunt populum Dei, & aries fauissimus ad orientē & occidentem omnes populos uentilauit: ueniat hircus Ale-

Ex Danielis libro excerpta sunt hæc.

xander, & conterat eum pedibus suis. Et iste qui ultra modum erectus est, ueneno pereat, regnūq; eius diuidatur in partes: & cum multo tempore inter se collisum fuerit, Romano uincente populetur. Romanus ipse ferratis dentibus unguibusq; sanctorum carnes, & cruēto ore lacerauit: excidatur lapis de monte sine manibus, & potentissimum primum regnum & ferreum, deinde fragile & infirmum, in testarum modum conterat. Quomodo autem Roma potuisset effugere iudicium Dei graue, idem Hieronymus ostendit, in secundo libro aduersus Iouinianū: Ad te loquar, *Apocal. 17.* inquit, quæ scriptam in fronte blasphemiam Christi confessione delesti: Vrbs potens, urbs orbis domina, urbs apostoli uoce laudata, interpretare uocabulum tuū. Roma aut fortitudinis nomen est apud Græcos, aut sublimitatis iuxta Hebræos. Serua, quod diceris: Virtus te excelsam faciat, non uoluptas humilem. Maledictionem, quam Saluator in *Apoc. 17.* Apocalypsi comminatus est, potes effugere, per poenitentiam, habens exemplum Niniuitarum. Sed quia diuinas exhortationes contempsit Roma, dedit poenas impietatis & scelerum suorum, ut Hieronymus etiam refert in epitaphio Nepotiani, & epistola ad Principiam, de quibus antea scripsi.

IUDICIUM DIVINUM ADVERSUS

*Antichristum regem secundæ Romæ, Apocalyp.**cap. 13. & 14. 16. 19.*

*Christus est
rex regum,
& archie-
reus, episco-
pus catholi-
cus omnium
episcoporum
et ecclesia-
rum. Id sibi
arrogat*

ET uidi aliā bestiam ascendentē de terra: & habebat cornua duo similia agni, & loquebatur sicut draco. Et potestatem prioris bestię omnem faciebat in conspectu eius: & fecit terram & habitantes in ea adorare bestiā primam, cuius curata est plaga mortis. Et fecit signa magna, ut etiam ignē faceret de cœlo descendere in terrā in cōspectu hominum: & seduxit habitantes in terra, propter signa, quæ data sunt illi facere in conspectu bestię, dicens habitantibus in terra, ut faciant imaginē bestię, quæ habet plagā gladij, & uixit,

uixit, Et datū est illi, ut daret spiritum imagini bestiae, & ut loquatur imago bestiae. Et faciet ut quicumq; nō adorauerit imaginē bestiae, occidatur. Et faciet omnes pusillos & magnos, & diuites & pauperes, & liberos & seruos habere characterem in dextra manu, aut in frontibus suis: & ne quis possit emere aut uendere, nisi qui habeat characterem aut nomen bestiae, aut numerum nominis eius. Hic est sapientia. Qui habet intellectum, cōputet numerum bestiae. Numerus enim hominis est, & numerus eius sexcēti sexaginta sex. Et uidi, & ecce agnus stabat supra montem Sion, & cum eo centū quadraginta quatuor millia, habētes nomen eius, & nomen patris eius scriptum in frontibus suis. Et uidi alterum angelum uolantē per mediū coeli, habentē euangelium aeternum, ut euangelizaret sedentibus super terrā, & super omnē gentē, & tribū, & linguam, & populū, dicens magna uoce: Timete Dominū, & date illi honorē, quia uenit hora iudicij eius: & adorete eū, qui fecit coelū & terram, mare & fontes aquarū. Et alius angelus secutus est, dicēs: Cecidit cecidit Babylon ciuitas illa magna, quā a uino irae fornicationis suae potauit omnes gentes. Et tertius angelus secutus est illos, dicens uoce magna: Si quis adorauerit bestiā, & imaginē eius, & acceperit characterē in frōte sua, aut in manu sua, hic bibet de uino irae Dei, quod mixtū est mero in calice irae ipsius: & cruciabitur igne & sulphure in conspectu angelorū sanctorū, & ante conspectū agni: & fumus tormentorū eorū ascendet in secula seculorū. Nec habent requiē diē ac noctē, qui adorauerunt bestiā & imaginē eius, & si quis acceperit characterē nominis eius. Hic patientia sanctorū est, qui custodiūt mādata Dei, & fidē Iesu.

Et 16 cap. angeli septem phialas irae atq; uindictae diuinae, hoc est, omne genus malorū effundūt, quibus puniuntur Antichristiani in corpore & animo, & rebus externis. Prima enim plaga est, ulcus pessimū, uelut cancer, elephantiasis, lepra, bubones, & illa dira scabies, quā Indianam, &

Rom. 14.
pa.

Vt illi qui Christi sūt, habent signum eius in frōtibus, et apertam confessionem.

χξς. & latine DC-LXVI.

Nomen Latinius eundem numerum Graecis representat.

† Vt etiā 4. Esdr. 13.

Christus in monte ecclesiae praeliatur.

Aeternae damnationis supplicium.

Vt Dominus in euangelio etiam dicit: In patientia possidebitis animas uestras.

Poenarum genera qui-

*bus uindi-
cat Deus
Christiani-
smi descri-
ptionem.*

Neapolitanā, & Hispanicam & Gallicā uocitāt, omnibus populis abominabilē, paucis autē causam mali agnoscētibz. Secūda phiala effundit epidemiā, & luē atq; pestē, quę populariter grassetur, absumēs homīnes & pecudes. Tertiō loco ponit effusio humani sanguinis, quę cōprehendit seditiones, proditiōes, cēdes, latrocinia, bella ciuilia & ex-tera. Quarta est, obscuratio solis, utiq; iustitię, id est, Christi, quo amicta ecclesia sancta radiat. Decepti autē ab Antichristo ignorāt, & oderūt Christum: ut euangeliū salutis, & quod solū cōscientias solatur & recreat, uehementius eos torqueat, q̃ morbi, aut ulla tormēta corporis cruciēt. Quinto loco persequit eos ingloria, & ignominia, cōtumelię, pbra, cōuicia, infamia, hominūq; tā bonorū q̃ malorū odia & inuidia, idq; suo merito. Nā Christi cultores hęc perferūt ob nomen Dei & ueritatē, & exultāt, quū talia sustinent ab incredulo mūdo. Isti autē Antichristiani ferociūt, indignātur, & ringuntur, ac blasphemāt Deū, & institutionem diuinā. Sexto Euphrates fœcūdiss, flumen, quod rigat Babylonīā, & omni rerū copia dītat, exarescit: ut prouentus & uectigalia, & tributa, & exactiōes ingentiū diuitiarū, quibus luxū plusq; Persicum & Sybariticum alunt fouentq; minuat. Ideoq; dolentes supra modū subtrahi sibi uoluptatum & superbiz materiā, inopięq; impatientes, mittūt tres ranas: id est, trium ordinū legatos & ambasiatores, monachos, & doctores seculares, & legatos à latere, ad reges & principes & populos, ut instigēt eos cōtra illos, qui p̃conio Christi Seruatoris detegūt fraudes & imposturas, & uilia faciūt humana figmenta, quę temporibus ignorantiz sunt in summo precio. Quam suū iuris persecutionem uocāt defensionem ecclesię, & patrimonij sancti Petri, alijsq; titulis magnificis & coloribus acquisitis decorāt. Dominus autem proprio notat uocabulo חרמה הרמה harmah gedon, hoc est, excidiū lacerationis, & anathema ruptionis. Quia enim Euphratem effosis aggeribus deriuari, ut bona ecclesiastica in
pios

pios usus reducantur, inquisimè ferunt: hinc sunt illę lachry-
mę, & quiritationes, & clasicum ad bella gerenda pro san-
cta matre Ecclesia. Septimus angelus non tam phialam irę
Dei, quàm Pandorę dolium, omni malorũ genere & pano-
lethria refertum, effundit. Christus enim iudex insurgit, uer-
bum Dei, & rex regum atq; Dominus dominantium, & suos
hostes conterit uirga ferrea tanquã uas figuli, & calcet tor-
cular uini furoris & irę Dei omnipotentis. Ideo è cœlo, è thro-
no iudicis terrifica uox insonat: Factum est, actũ est de Baby-
lone: quę pressa pondere ultionis diuinę, in tres partes scin-
ditur: ut alij persistent obstinatè in recepta persuasione: alij re-
licto penitus Antichristo, sese bona fide ad seruatores uni-
cum Christum cõferant: alij ambigui & tepidi, neq; prorsus
Christiani sint, neq; Antichristiani, sed neutrales, ut uocāt.

Ultimus autem actus iudicij huius, cap. 19. describitur. Et
uidi bestiam, & reges terrę, & exercitus eorum cõgregatos
ad faciendum prælium cum illo qui sedebat in equo, & cum
exercitu eius. Et apprehensa est bestia, & cum ea pseudopro-
pheta, qui fecit signa coram ipso, quibus seduxit eos qui ac-
ceperunt charactērem bestię, et qui adorauerunt imaginem
eius. Viui missi sunt hi duo in stagnũ ignis ardētis, & sulphu-
ris. Et cæteri occisi sunt in gladio sedentis super equum, qui
procedit de ore ipsius: & omnes aues saturatę sunt carnibus.

IUDICIUM DIVINUM ADVERSUS

Antichristum, Danielis Cap. XI.

ET brachia ex eo stabunt, & polluet sanctuariũ fortitudi-
nis, & auferet iuge sacrificiũ, & dabunt abominationē
in desolationē: & impij in testamētũ simulabũt fraudulen-
ter. Populus autē sciens Deum suũ, obtinebit & faciet. Et do-
cti in populo docebũt plurimos, & ruet in gladio, & in flam-
ma, & in captiuitate, & in rapina dierum. Cumq; corruerint,
subleuabuntur auxilio paruulo, & applicabunt eis plurimi
fraudulēter. Et de eruditis ruent, ut conflent, & eligant (pur-
gentur) & dealbent usq; ad tempus præfinitũ: quia adhuc a-
liud tempus erit, Et faciet iuxta uoluntatem suam rex, & ele-

* Iudei uete-
res de Roma-
nis hæc intelle-
xerũt. Ex pro-
uincia enim
Syrię, cui An-
tiochus impe-
rauit olim, Ve-
spasianus exer-
citũ suũ auxit,
ut Iosephus do-
cet. Ex impe-
rio autē Rom.
Antichristus,
qui iam descri-
bitur.

Vt Petrus e-
tiã persecutio-
nes exponit, e-
pist. priore.

Q. uabitur,

*Hinc Paulus 2.
Thess. 2.*

*Introduxit enim doctrinā
demoniacam,
prohibens ma-
trimonium.*

*Sarraceni &
Turce non se-
mel terruerūt.*

*Ecclesias Chri-
sti uaslat.*

*Terrena cal-
cantes, & ue-
lut in deserto
mundi agen-
tes despicunt
Antichristum.*

*Dum Christus
glorioso adue-
tu abolet.*

uabitur, & magnificabit aduersum omnem Deum, & aduersus Deum, deorum loquetur magnifica, & diriget donec compleatur iracundia: perpetrata quippe est definitio, quā ad extremum peruenerit impietas. Et Deum patrum suorum nō reputabit, & erit in concupiscentijs (nec intelliget concupiscentiam) foeminarum: nec quenquā deorum curabit, quia aduersum uniuersa confurget. Deum autem Maozim in loco suo uenerabitur: & Deum quem ignorauerunt patres eius, colet auro & argento, & lapide precioso, rebusq; preciosis. Et faciet, ut muniat * Manzim (& uerter in munitiones Dei Manzim) cum deo alieno, quem cognouit, & multiplicabit (quem qui agnouerit, ei multiplicabit) gloriam, & dabit eis potestatem in multis, & terram diuidet gratuito. Et in tempore praefinito praeliabitur aduersus eum Rex austeri, & quasi tempestas ueniet contra illum Rex aquilonis in curribus, & in equitibus, & in classe magna, & ingredietur terras, & conteret, & pertransiet. Et introibit in terram gloriosam, & multi corruent. Hæ autem solæ saluabuntur de manu eius, Edon & Moab, & principium filiorum Ammon. Et mittet manum suam in terras, & terra Aegypti non effugiet. Et dominabitur thesaurorum auri & argenti, & in omnibus preciosis Aegypti. Per Libyam quoq; & Aethiopiā transibit. Et fama turbabit eum ab Oriente, & ab Aquilone, & ueniet in multitudine magna, ut conterat & interficiat plurimos. Et figet tabernaculum suum † Apethno inter duo maria, super montem inclytum & sanctum: & ueniet usque ad summitatē eius, & nemo auxiliabitur ei. (Et plantabit tabernacula sui palatii inter maria ad eximiam sanctitatis montem: quumque attigerit finem suum, nemo ei auxiliabitur.

IUDICIUM

* Deus Manzim, id est, munitionū, qui in ædificijs magnificis degere ostenditur, alius est ab illo uero, de quo Psal. Dominus autem noster in cælo, omnia quaecumque uoluit, fecit.

† ~~ASTEN~~ palatii uel prætorij sui. Inter mare Tyrrenum & Adriaticū sita est: Roma sancta, ubi curia Pontificis.

IUDICIUM DIVINUM ADVERSUS

*Antichristum, quod pronunciauit Hieronymus doctor
ecclesie catholicus.*

IN cōmentarijs ad Daniele Hieronymus testatur, Eccle-
siæ doctores antiquos contendere, quod hæc uniuersa in
typo Antichristi præcesserint: qui sit in templo Dei sessurus,
& se factururus ut Deum. Idem Algasia quæstionem u. edisse-
rens, quo sensu accipienda sint, quæ Paulus scribit 2. Thess. 2.
Nisi discessio uenerit primùm, & reuelatus fuerit homo pec-
cati, & reliqua, ita scribit: Thessalonicensium animos uel oc-
casio non intellectæ prioris epistolæ, uel ficta reuelatio, quæ
per somnium deceperat dormientes, uel aliquorum conie-
ctura, Esaia, & Danielis, Euangeliorumq; uerba de Anti-
christo prænunciantia in illud tempus interpretantium mo-
uerat, atq; turbauerat, ut in maiestate sua tunc Christum spe-
rarent esse uenturū. Cui errori medetur Apostolus, & ex-
ponit, quæ ante aduentum Christi debeant præstolari: ut
cum illa facta uiderint, tunc sciant Antichristum, id est, ho-
minem peccati & filium perditionis, &c. esse uenturum. Ni-
si, inquit, uenerit discessio primùm, quod Græcè dicitur apo-
stasia, ut omnes gentes, quæ Romano imperio subiacent, re-
cedant ab eis, & reuelatus fuerit, id est, ostēsus, quem omnia
prophetarum uerba prænunciant, homo peccati, in quo fons
omnium peccatorum est, & filius perditionis, id est, diaboli:
ipse est enim uniuersorum perditio, qui aduersatur Christo,
& ideo uocat Antichristus: & extollitur supra omne quod
dicitur Deus, ut cunctarū gentium deos, siue probatam om-
nem & ueram religionem suo calcet pede: & in templo Dei
uel Hierosolymis, ut quidā putant, uel in Ecclesia, ut uerius
arbitramur, sederit, ostendēs se tanquam ipse sit Christus &
filius Dei: Nisi, inquam, fuerit Romanum imperiū ante de-
solatum, & Antichristus præcesserit, Christus nō ueniet: qui
ideo ita uenturus est, ut Antichristū destruat. Et mox: Nec
uult apertè dicere, Romanum imperium destruendū, quod
ipsi qui imperant, æternum putant. Vnde secundum Apoca

*Omnes pro-
pheta Anti-
christum præ-
dixerunt: tan-
ti refert cum
nosse.*

*Sumit enim si-
bi omnino po-
testatē & offi-
cium Christi,
ut dicat se re-
mittere pecca-
ta, spiritū san-
ctū dare, &c.*

*Apoc. 17. Et
hic Romā se-
dem Antichri-
sti monstrat
Hieron.*

lypsim Ioannis, in fronte purpuratæ meretricis scriptum est nomen blasphemïæ, id est, Romæ æternæ. Si enim apertè audacterq; dixisset, Non ueniet Antichristus nisi prius Romanum deleatur imperium, iusta causa persecutionis in orientem tunc ecclesiam consurgere uidebatur. *Mysterium.*) Multis malis atq; peccatis, quibus Nero impurissimus Cæsarum mundum premit, Antichristi parturitur aduentus: & quod ille operaturus est postea, in isto ex parte completur. Tantum ut Romanum imperiū, quod nunc uniuersas gentes tenet, recedat, & de medio fiat. Et tunc Antichristus ueniet, fons iniquitatis: quem Dominus Iesus interficiet spiritu oris sui, diuina uidelicet potestate, & suę maiestatis imperio: cuius iussisse, fecisse est. Non in exercitus multitudine, nō in robore militum, non in angelorum: sed statim ut ille aduenierit, interficietur Antichristus. Et quomodo tenebræ solis fugantur aduentu, sic illustratione aduentus sui eum Dominus destruet atq; delebit. Cuius opera, satanæ sunt opera. Et sicut in Christo plenitudo diuinitatis fuit corporaliter: ita & in Antichristo omnes erūt fortitudines, & signa, & prodigia, sed uniuersa mendacia. Seducenē autem eius mendacio, qui perditioni sunt præparati: facietq; omnia hæc nō sua uirtute, sed cōcessione Dei. Qui ergo charitatē & ueritatē, id est, spiritum Dei per Christū non receperūt, ut saluatore suscepto salui fierent, mittet illis Deus non operatorē, sed ipsam operationē: id est, fontē erroris, ut credant mendacio. Quia mendax est ipse, & pater eius. Et ideo iudicandi sunt, imō procul dubio condemnandi iudæi (& cæteri homines) qui Christi ueritate contempta, mendaciū, id est, Antichristū suscipiūt.

D I V I N U M I V D I C I V M A D V E R S V S A N -
tichristum, quod pronunciauit Lactantius lib. 7.

Cap. 17. 19.

*Quidam uete-
res opinati
sunt, Antichri-
stū fore Iudæū,
ex tribu Dan.*

Lactantius Firmianus cōmemorato excidio Romæ, ut antea iudicaui, & bellorū tempestate, quæ inde auctior etiam fuit, ac diuino præconio Eliæ, de Antichristo sic loquitur: Peraclis operibus eius, alter Rex oriatur ex Syria, mal o

malo spiritu genitus, euerfor ac proditor generis humani: qui reliquias illius prioris mali cum ipso simul debeat. Hic pugnabit aduersus prophetam Dei, & uincet, & interficiet eum, & insepultum iacere patietur. Sed post diem tertium reuiuifcet, atque inspectantibus mirantibusq; cunctis rapietur in coelum. Rex uero ille terribissimus erit quidem & ipse, sed mendaciorum propheta: & seipsum constituet ac uocabit deum, & se coli iubebit, ut Dei filium. Et dabitur ei potestas, ut faciat signa & prodigia: quibus uisus irretiat homines, ut * adorent eum. Iubebit ignem descendere de coelo, & solem a suis cursibus stare, & imaginem loqui. Et fient haec sub uerbo eius: quibus miraculis etiam sapientium plurimi allicientur ab eo. Tunc eruere Dei † templum conabitur, & iustum populum persequetur: & erit pressura & contritio, qualis nunquam fuit a principio mundi. Quicumque crediderint, atq; accesserint ei, signabuntur ab eo tanquam pecudes ^a. Qui autem recusauerint notam eius, aut in montes fugient, aut comprehensi, exquisitis cruciatibus necabuntur. Idem iustos homines obuoluet libris prophetarum, atq; ita cremabit ^b. Et dabitur ei desolare orbem terrae mensibus quadragintaduobus. Id erit tempus, quo iustitia proijcietur: & innocentia odio erit, quo mali bonos hostiliter praedabuntur ^c. Non lex, aut ordo, aut militiae disciplina seruabitur. Non canos quisquam reuerabitur: non officium pietatis agnosceret: non sexus aut infantiae miserebitur. Confundentur omnia, & miscebuntur contra fas, contra iura naturae. Ita quasi uno communi grauiq; latrocinio terra uniuersa uastabitur. Quum haec ita erunt, tunc iusti & sectatores ueritatis segregabunt se a malis, & fugient in solitudines. Quo audito, impius rex inflammatus ira, ueniet cum exercitu magno. Eradmotis omnibus copijs circumdabit montem, in quo iusti morabuntur, ut eos comprehendat. Illi uero, ubi se clausos undiq; atq; obsessos uiderint, exclamabunt ad Deum uoce magna, & auxilium coeleste implorabunt. Et exaudiet eos Deus, & emittet regem magnu de coelo, qui eos eripiat,

Que Apoc.

11. de pugna Antichristi contra uetus et nouum testamentum dicit, Elias accommodat.

Que opinio fluxit ex uaticinio Sibyllino, sed non probè intellecto.

* Nam extant libri, qui dicunt, oportere in pauperam ac uiuam Christi adorare imaginem.

† Sibylla dicit, uerum templum, id est, ecclesiam.

a. Character bestiae.

b. Incendiarij sacrorum librorum hodie quoque noti.

c. Turbatio rerum omnium hodie cernitur.

Respicit ad uaticiniu Esdrae 4. lib. 13. cap.

& liberet; omnesq; impios ferro igniq; disperdat. Oppresso igitur orbe terræ, quum ad destruendam immensarum uirium tyrannidē humanæ opes defecerint (siquidem capto mundo cum magnis latronū exercitibus incubabit) diuino auxilio tanta calamitas indigebit. Commotus igitur Deus & ancipiti periculo, & miseranda comploratione iustorum, mittet protinus liberatorem. Tunc aperiet cœlum medium intempesta nocte, & tenebrosa: ut in orbe toto lumen descēdentis Dei tanquam fulgur appareat. Hic est iudex, & ultor, & rex, & Deus: quem nos Christum uocamus. Qui prius quàm descendat, hoc signum dabit. Cadet repente gladius ē cœlo, ut sciant iusti ducem sanctæ militiæ descensurum. Et descendet comitantibus angelis in medium terræ: & præcedet eum flamma inextinguibilis. Et uirtus angelorū tradet in manus iustorum multitudinē illam, quæ montem circumfederit: & circuncidetur ab hora tertia usq; ad uesperum. Et fluēt sanguis more torrentis: deletisq; omnibus copijs, impius solus effugiet, & peribit ab eo uirtus sua. Hic est autem, qui appellatur Antichristus: sed se ipse Christum mentietur, & contra uerum dimicabit: & uirtus effugiet, & bellum sæpe renouabit, & sæpe uincetur. Donec quarto prælio confectis omnibus impijs, debellatus, & captus tandem, scelerum suorum luet pœnas. Sed & cæteri principes & tyranni, qui contriuerunt orbem, simul cum eo uincti adducentur ad regem. Et increpabit eos, & coarguet, & exprobrabit his facinora ipsorū, & damnabit eos, ac meritis cruciatibus tradet. Sic extincta malitia, & impietate cōpressa, requiescet orbis, qui per tot secula subiectus errori ac sceleri nefandā pertulit seruitutem. Non colentur ulterius dñi manufacti: sed à templis & puluinaribus suis deturbata simulachra igni dabunt, & cum donis suis mirabilibus ardebunt. Quod etiam

Sibylla, cum prophetis congruens, futurum esse prædixit.

I V D I C I V M

Christus uitor Antichristi unicus.

Ut adriæci lapides dicuntur à Sibyllis, qui bus homines uenerationē et honores impēdunt uiuo Deo debitos: ita & Antichristus dicitur, qui Christo æquatur, & tamē illi contrarius est.

Ut Ezechiel omnes tyrannos congregat apud inferos.

IUDICIUM DIVINUM ADVERSVS ANTI-
christum Rom. & omnes incredulos, quod præ-
cinit Sibylla Sambethe, uxor Noe.

Nouissimæ ætatis uiri admodum malefici (erunt)
Stolidi, neq; intelligentes, quod uincit tribus scæminarum,
Ne pariant messem hominum diuersæ dialecti,
Neq; contractionem propinquam. Quando quidam pro prophetis
Mendaces impostores uenerint, in terram prædicantes, seq; uenditantes:
Et Belias ueniet, multaq; signa & prodigia edet
Hominibus. Tunc autem sanctorum restitutio uirorum,
Electorum, fideliumq; pugna erit.

Et in sermone tertio uaticiniorum Sibyllinorum:

Ex reuerendis atq; colendis ueniet Beliar postmodum,
Et sistet montium altitudinem: sistet uerò & mare,
Solemq; ignitum magnum, & lunam splendidam:
Et mortuos suscitabit, multaq; signa & prodigia edet
Hominibus, uerum non perfecta erunt in eo,
Sed decipiet: & quidem homines multos decipiet,
Fidelesq; & electos Ebræos, & alios exleges.
Viros, quicumq; Dei uerbo non obtemperarunt.

At ubi magni Dei accersuerint minas,
Vis flagrans per tumorem in terram ueniet,
Et Beliar comburet, ac homines scedifragos
Omnes, quotquot isti fidem adhibuerint.

Et tunc mundus sub palmis t mulieris:
Erit gubernatus, & per omnia obediens.

Et sermone quinto, postquam à Iulio Cæsare deinceps impe-
ratores notauit Romanos usq; ad tertium Pium, nimirum Se-
uerum Alexandrum, sub quibus felicius fuit imperium: de-
inde commemorans etiam bella saeuissima in toto orbe, ad-
uentum Antichristi & scelera & supplicium hisce uersibus
decantat: quem Babylonis regem uocat formidabile, & im-
pudentem, quem omnes odere mortales:

Veniet autem cælius stella magna in mar: uastum,
Et inflammabit mare profundum, ipsamq; Babylonem,

בליעל Belial
crimen est ma-
ximum, quod
sonat desertū
ab omni pieta-
te & bono.

Qui uidelicet
in ecclesia pro
uenerandissi-
mis habentur.
Miracula fal-
sa.

Cum Antichri-
sto damnantur
omnes eius se-
cutores.

† Mulieris, Ec-
clesiæ uideli-
cet sanctæ ca-
tholicæ, nō Ro-
manæ curiæ.

Vt Apocal. 9.
Babylon Ro-
ma.

Italicæ

Italiæ terram: cuius gratia multi perierunt,
Ebræorum sancti fideles, & templum uerum.
Eris inter homines malos mala elaborans:

Malicia uideli
cet, quia sunt
incurabiles, α-
κατάπαυστος
αμαρτίας.

Sed manebis tota deserta. Cunctis ætatibus in ea
Erit: sed manebit in æternum tota deserta,
Tuum exosa solum: quia ueneficium lamauisti.
Adulteria apud te, & puerorum mixtio nefaria.
Effceminata, iniusta, mala ciuitas, infaustus omnium.
Hei hei, per omnia impura ciuitas Latinæ terræ,

† Pellicem di-
cit, non eccle-
siam sanctam
Christi, et spō-
sam, sed mere-
tricem Roma-
nam. ut Apoc.

Furia serpentibus gaudens, uidua sedebis ad ripas:
Et flumen Tiberis te plorabit, & tuam † pellicem.
Neq; cædipatranda cor aptum habes, sed impium furorem.
Non nosti quid Deus potest, quidq; machinatur.
Sed dixisti: Sola sum, & nullus me destruet.
Nunc autem te tuosq; omnes perdet Deus semper existens:
Et non amplius tuum * signum erit in terra ista,
Vt olim, quando tuos magnus Deus inueniebat honores.

17.
* Vexillū ec-
clesiæ Rom. cū
clauibus, &c.

Tantum nefaria sola, igneq; mixta ardente
Tartareum habita locum nefarium in inferno.

IUDICIUM DE CONSTANTINO- politano imperio.

Mathematici
iudiciū de Con-
stantinopoli.

E T si decreta supplicia impietati atq; sceleribus Romæ,
tum alijs omnibus similiter peccantibus, tum Constan-
tinopolitano imperio & Mahumedico, quæ ex Romano
sunt propagata, singulatim tamen utrunq; imperium de suis
fatis præmonitum fuit: quarum admonitionū aliquas indi-
cabo. Dum Constantinopolis in loco Byzantijs cōstruere-
tur, Valens Mathematicus inspecto urbis horoscopo, re-
nunciauit, opus duraturum annos 696. Quod in eam sen-
rentiam acceptum est, fore tandiu principes, qui consilio bo-
norum & sapientium rempublicam bene gubernēt: postea
tyrannos dissipaturos esse Imperium, omnibus ferē ad usus
priuatos tyrannorum translatis. Et hoc apotelesma mathe-
maticum euentus comprobauit: non quòd astrarum uī con-
seruentur aut intereant imperia, sed quòd diuina prouiden-
tia cunctis

tia cunctis bene consulens hominibus, etiā quandoq; per superstitionas obseruationes mundū admoneri patitur. Certe exactis annis D C L X X X V I. post dedicationem urbis Constantinopolitane, quæ fuit C C C X X V I. anno reparate salutis per Christum, Constantinus Basilij frater, quiq; post eum tenere Imperium, paulatim rempub. uniuersam perderunt. Ex uerbo autem Dei Constantinus maximus, pronunciatum maximè obseruandum principibus & populis ediderat: quod neglectum, exitio fuit imperio Constantino politano. Constantinus enim, ut Nicephorus scribit lib. 7. cap. 46. publicè omnes cohortatus est, ut in primis diuinum numen piè colerent. Ita enim fore, ut omnia eis abundè prorsus suppetant, omniaq; cœpta cum spe optima feliciter cedant. Sin à pietate tali & ueri Dei religione aberrarent, nihil eos & pace & bello, quàm res aduersas expectare debere, confirmans.

IUDICIUM DE LEGE ATQVE

imperio Mahumedis.

Historia de rebus Mahumedis & successorum eius xij. quæ summam obtinet authoritatem apud Saracenos, memorat, ipsam Mahumedē prædixisse, quòd ipsius lex & regnum haud diuturna forent. Homo enim callidus & uersutus, sibiq; conscius, quòd fraude & tyrannica uolentia res ipsius niterentur, certum habuit, neq; religionem & institutionem istam colendi Deum, neq; regnū diuitius stare posse. Tamen prophetico more hanc ruīnam prædicere uoluit. Quod omen equidem libenter accipio, iuxta seruatoris Iesu Christi dictum: Serue nequam, ex ore tuo iudico te, & ex uerbis tuis condemno te. Hæc igitur Mahumed uaticinium accepimus, de legis & imperij sui duratione: Meæ legis dignitas et obseruatio perseverabit, quamdiu de Corascei xx superstites erunt. Fuit familia & genus Mahumedis Corasceorum gens. Et rursus: Mei successores habitu uilissimo utent̃ usq; ad annos triginta: postea gaudebunt ornatu splendido, & superbia. Testatus etiam est, suę legis præcepta, om-

*Mahumedicū
uaticinium.*

R niumq;

niumq; sequentium praelatorum, constanter atq; diligenter obseruatum iri, usq; ad finem xij uicariorum suorum. Eum uerò magna turba hominum deducens domum, interrogauit, quid post illos xij. successores futurum esset? Cui respondit: Contrarietates, contrarietates: hoc est, dissidia perpetua, donec molitio ista cōtraria & inimica Deo penitus corruat.

Aliud uaticinium Mahumedicum.

Eiusdem generis est, quod annum millesimum præfixit suis institutis: nō ignarus, tum Iudæos tum Christianos mundi huius curriculum dimetiri millenarijs. Estq; obseruatum ab origine rerum, millesimo quoq; anno insignem aliquam uicissitudinem rerum fuisse. Dixit autem intimis suis amicis Mahumed, & arcanorum conscijs, anno millesimo fore, dum Christus adueniet ad regnum suum, & Alcoranum in occidente publicetur, ut libere de illo disputent Christiani & alij homines, ut concidat atq; intereat eius obseruatio. Cuius rei testes sunt Menauenius Genuensis, qui diu captiuus egit inter Mussulmanos, omnesq; res ipsorū perdidit: & Hali Benc, genere & doctrina & uirtute nobilissimus uir inter Mahumedicos, qui anno 1525 Ferrariæ Christo initiatus est per sacrū lauacrū, abiecta Mahumedis superstitione. Fiunt autem ex annis mille Arabicis lunaribusq;, solares 930, & dies 174. Eos si quis detrahat ab annis 1553, relinquentur anni solares 593. post Christum natum, quo tempore Mahumed uxorem opulentam nactus, cœpit sese iacitare propheta. Estq; hic annus 1553. Alcorano fatalis & climactericus, hoc est, scalaris. Vt enim obseruatum expertumq; est in multa hominum memoria, plerisq; senibus lxiij annū uitæ cum periculo & clade aliqua uenire, aut morbi grauioris in corpore, aut ægritudinis animi, aut uitæ interitus: ita me bona spes tenet, quum Alcorani liber non sine Prouidentia Dei ante annos x in publicum sit editus, omnibus facta copia inspiciendi uanissimas nugas istius pseudopropheta: & iam anno millesimo, quem præstituit ipse Mahumed, ex uaticinio Esdra iudicium Dei reueletur aduersus istam abominationem: fore ut Alcoran incipiat non ascendere in cœlū per
scalas

Climactericus annus Alcorani.

scalas Iacobi patriarchæ: sed per Mahumedis scalas, quibus se impostor finxit ad thronū Dei ascendisse, præcipitari ad parentem mendaciorū diabolum, qui euomuit istam maledictionem, & librum uolatilem ex Acherōtica palude. Et sanè quā suę legi metuerit Mahumed, quippe mendacissimæ & impientissimæ, ne aliquando in lucem protraheretur, ac iudicaretur ad normam diuini uerbi, satis ostendit codex ipse Alphurcani, per omnia propemodū capitula inculcans, ut ei simplicissimè credatur, nihilq; uocetur in dubium atq; disputationem, & ut gladio defendatur.

Est & aliud uaticinium uulgo celeberrimum, quo rerum Turcicarū, gladio Christiano uindice, repressio præfagitur. Quod in nomine authoris, à quo accepi, referre non pigebit: neq; etiam alienum puto ab institutis. Bartholomeus Geor-geuuitzius, qui annos xiiij seruitium Turcicū pertulit, commemorat prognosticum hoc fidem habere apud Mahumedicos: & quoties recitatur, omnis ætatis & sexus & ordinis homines magna eiulatione infortunium sibi impendens deplorare. Id uerò ex Persica lingua, quę Turcis est uernacula, interpretatum latine sic habet: Imperator noster ueniet: gentiliū regnum capiet: rubrum malum capiet: subiugabit se-
ptem usq; ad annos: ethnicorum gladius si non insurrexerit, duodecim usq; ad annos eorum dominabitur: domum ædificabit: uineā plantabit: hortos sæpe munit: filium & filiam habebit. Duodecim post annos Christianorū gladius insur-
get, qui Turcam retrorsum profligabit.

Quod præfagium uaticinatur de imperatore Turcarum, & imperio Mahumedico, & capiēdo malo uel pomo rubro: Malum autem rubrum, symbolum est imperij Constantino-
politani, quod Turcę Romanum dicunt: & in hoc uaticinio regnum gentiliū uel infidelium dicitur. Nam Mahumedici Iudæos & Christianos & hæreticos uocant chieapherim, id est, negatores. Capit autem Mahumed anno post Christū
natum 1453, Constantinopolim. Quam obtinendam à Tur-
cis annos septem, præfagium dicit, nisi gladius ethnicorum

*Turcicum uati-
cinium.*

*vt supra dictū
de statua Con-
stantini, tenen-
tis in manu glo-
bum aureum.*

R 2. insurre-

insurrexerit. Gyaure, ut Ebraeis $\gamma\alpha$ ger, significat peregrinū & alienum, uel professione fidei, uel gente. Propter certissimū pronunciat, post annum xij. gladio Christianorum Turcas retrorsum agendos esse. Vbi gladij duo primū scitē sunt discernendi. Alius enim est gladius gentilium, alius autem gladius Christianorum: deinde ratio temporis probē constituenda est. Gladius gentilium est, quem etiam Christiani magistratus gerūt ex ordinatione diuina, quo Petrus apostolus defendere uoluit Dominum, & occidere hostes Christi: sed prohibet. ait enim Dominus: Mitte gladiū in locum suum: qui gladiū acceperit, gladio peribit. Gladius igitur gentiliū Turcas infestasset capta Constantinopoli, si Persarum rex Sophi, aut imperator Tartarorum Gog Chan, aut Aegypti Soldanus cum suis Mamluchis, aut imperator Fridrichus, armis pepulissent Mahumedem, aut eius successorem Paiazen, ex Thracia & Gracia. Christianorum autem gladius est spiritualis armatura, qua expugnantur portae inferorum, uerbū Dei, scripturae sanctae legitima explanatio, fides, spes, charitas, inuocatio Dei, piaque preces, uitae sanctitas, elemosynae & opera misericordiae, quibus numen placatur, & paratur auxilium diuinum. His igitur armis, quibus discipuli Domini Iesu mundum uicerunt, omnesque populos redegerunt in iurisdictionem Messiae, lex & religio & tyrannis Mahumetica repellent. Et Christiani principes studio pacis primū inter se, deinde erga populos externos, quantum fieri potest, magis promouebunt imperij Christiani fines, quam bellis temerarijs: qualia fuerunt transmarina illa pro terrae sanctae recuperatione suscepta, & gesta ex arbitrio Rom. Papae, & alia similia. Porro anni ponuntur non uulgares, aut uertentes, sed maiores, quibus solis & lunae motus conciliantur. Annus magnus diutissimē fuit olympias, aut lustrū, annorum solarium quatuor. Sed hoc tempus quod ad solis modō cursum, nec ad lunae congruere uidebatur, ab Eudoxo mathematicorum facile principe duplicatum est, & octoeteris facta, quae nunc enneateris uocitata: quia primus eius annus nono

nono quoq; anno redibat. Hunc circuitum uerè magnum annum esse, plerq; Græcia existimauit, quòd ex annis uer-
tentibus solidis cōstaret: ut propriè in anno magno fieri par
est. Hæc Censorinus. Cæterùm Arabes & Mauros astro-
nomiam, quæ motus lunæ & solis, & rationem temporū exa-
ctam monstrat, à Græcis didicisse, uulgus etiā eruditorū
nouit. Conficiūt igitur 12 anni magni uel enneaterides, an-
nos solares 96. lunares autem, 99: qui si adiſciantur anno,
quo capta est Constantinopolis, attingūt annum 1550. Mo-
nachus autem Græcus ille, qui Constantinopoli per dīta, ua-
ticinatus est, post annos 80 recuperandam esse, uidetur hoc
prognosticū secutus, & annorum hebdomadas intellexis-
se. Quandoquidem igitur iuxta Mahumedicorū præſagia,
tempus tandem appetijt, quo Mahumedis molitio dissolu-
tur, agite uiri Christiani, Principis nostri optimi maximi au-
spicia secuti, armis uerè Christianis bella Domini geramus:
& uidebimus non defore sancta recto animo conantibus au-
xilīa diuina: ut Græcia, Thracia, totusq; Oriens, & Meri-
dies & Septentrio & Occidens, in nomen unici mediatoris
& seruatoris omnium Iesu Christi felicissimè cōsentiant, at-
que conspirent iterum.

IUDICIUM DIVINUM DE MONAR-

chia tota Rom. quod Esdras in hoc uaticinio protulit.

Restat, ut iudiciū de monarchia tota Rom. expendat,
quòd diuinus Esdras ultimo loco scripsit: in quo tria
potissimū spectanda proposui. Ac primū, quis nam ferat
sententiā in Romanum imperiū: non utique propheta
Esdras, neq; angelus Vriel, sed Deus, iudex uniuersæ terræ,
qui Altissimus dicitur epitheto perpetuo. ut inspiciant mo-
narchæ huius mundi, quem habeant iudicem, quā poten-
tem & sublimem: qui omnipotens est, nec quisquam ei resi-
stere potest. Quem iudicem expertus Nabuchodonosor, in
sua confessione dicit: Nunc laudo & glorifico regem cœli,
quia omnia opera eius uera, & omnes uia eius iudicia: &
gradientes in superbia potest humiliare. Et Cyrus: Omnia

*Quis proferat
iudicium.*

regna terræ dedit mihi Dominus Deus cœli. De quo & liber Sapientiæ admonet: Audite reges, & intelligite, discite iudices finium terræ: quoniam data est à Domino potestas uobis, & uirtus ab altissimo: & reliqua, cap. 6. Et leo quidē cum aquila disceptat, per quem diuinum iudiciū profertur. Nec obticet interpres angelus, quis' nam sit leo: nempe uentus, quem seruauit altissimus in finē aduersum eos. Et apertius 13. cap. Ecce de mari uentus exurgebat, ut conturbaret omnes fluctus eius. Et uidi, & ecce conualescebat ille homo cum nubibus cœli. Ac postea: Et erit, cum fient hæc, & contingent signa, quæ antē ostendi tibi: & tunc reuelabit filius meus, quem uidisti ut uirum ascendentem. Itaq; per leonē alium nō possumus intelligere, quā Deifilium, per quem omnia sunt condita, & per eum cōsistunt ac reguntur, quiq; iudex ordinatus est uiuorum & mortuorū. Est enim agnus est, qui tollit peccatū mundi: est tamen leo fortis de tribu Iuda in dimicatione cū hostibus, ut Apoc. 10. & Esaia 20. cap.

Leo Christus.

Hinc Amos etiam argumentatur 3. cap. Leo rugiet: quis non timebit? Dominus Deus locutus est, quis non prophetabit? Nulloq; negotio quicuis iam colligit ex proprietatibus naturæ diuinæ, summam fidem atq; autoritatem mereri hoc iudiciū. Nam qui omnipotēs est, & uerax, potest ac uult rebus implere, quæ loquitur. Et seriō loquitur, non ut simulator, aliud uerbis ostentans, aliud cogitans facere. Iustitiam quoque Domini cogitare semper oportet in iudicijs eius: ut Dauid, ut Daniel, ut Iudith fecerunt. Nec tamen hæc decreta, ut Parcarum tabulas, rigida existimare cōuenit, quibus ne Iupiter quidem optimus maximus reluctari possit. Nam si homines recedant à malis, Deus misericors & philanthropus condonat peccatum etiam, & mitigat pœnas, aut omnino tollit. ut Hieremias capite decimo octauo loquitur uerbis Dei: Repentē loquar ad reliquam gentem, ut euellam, & reliqua. Nam si homines recedant à malo culpæ, Deus promittit, se remissurum quoq; malum pœnæ. Cuius habemus tum alia exempla, tum Niniuē, & Achab, & Hie.

& Hierusalem, quam Micheas dixerat subuertendam esse. Alioqui nisi resipiscant homines, immutabilia sunt decreta Dei supplicia: ut Roma tot seculis iam satis fuit experta.

Iam uerò quid iudicium hoc in Romam comprehendat, sua sponte occurrit animo attento. Nam ij qui per aquilam notantur, sistuntur in iudicio Dei, & arguuntur, & damnantur impietatis, aliorumq; scelerum. Vt enim iudicia mathematicorum dicuntur, quum horoscopo ciuitatis inspecto, facta eius denarrant: utq; processus iuridicus in causis forensibus iudicium dicitur: ita reuelatio diuinæ iustitiæ & ultionis ob peccata, iudicium diuinū uocatur, ueluti in Romam, aut de Roma. Est igitur sententiā iudicialis, eaq; grauis & damnatoria, seu capitalis totius Romanæ monarchiæ: quod iudicia etiā superius recitata prius faciunt. Ideo duo hæc notanda sunt, poena quæ decernitur, & crimen atq; peccatū ob quod punitur. Quæ sunt in capite 15. & 16. copiosius exposita, & Apoc. 17. 18. 29. & Danielis cap. 7. itemq; in iudicijs supra recitatis. Utileq; fuerit, ea in locos digerere cōmunes, puta in genera bonorū atq; malorū, & in genera uirtutū officiorumq; & peccatorū. Ac mala quidem copiose commemorant in legis benedictionib. & maledictionibus in Deuteronomio & Leuitico: distribuiq; possunt in bona & mala corporis aut animi, aut externa quæ fortunæ dicunt. Nam mala inferendo, & bona subtrahēdo, punit Deus impietatem atq; scelera hominum. Quæ aliās breuius, aliās copiosius exponuntur. Nam Ezechiel quatuor iudicia numerat, famem, pestem, gladium, incursus ferarum. Apocalypsis autem septem phialis aut cyathis effundit omne genus malorū, in eos qui Christo aduersantur. Hic autem temporaria poena intentatur capitibus aquilæ tribus, & unguibus, id est, exercitibus, & alis atq; pennis horrificis, id est, omnibus qui adiuuant capita impiæ agendo: & poena æterna, ut uiui penitus intereant, nimirum animo & corpore in gehennam proiecti, ut Apocalypsis, & Euangelium, & Elaias, & alij scriptores diuini ostendunt. Proinde quaecumq; & quantacumq; mala

Quid sententia ex iudiciū hoc comprehendat.

Mala ex supplicia.

mala inferantur in hoc mundo, semper tamen cogitandum est uerbum Christi, quod initia malorum hæc sint. Quia nisi resipiscant uel in tormentis homines, æterna & inæstimabilia tormenta patient, præ quibus hæc leuicula sunt. ut Mauritius imperator Constantinopolitanus, à Christo supplex & obnixè petierit in hoc mundo puniri, & non in altero seculo puniri.

Peccata &
crimina Ro-
ma.

Peccata uerò, propter quæ punienda Roma ostenditur, in genere indicantur enormia: ut omnes alias monarchias uice rit scelerum magnitudine. Si enim spectetur sæuitia & cædes, Marius, Sylla, Pompeius, Iulius, satis locupletes sunt testes. Si auaricia, Salustius eam in Romanis redundasse fatetur, & Verres, alijq; accusatores prouinciarum satis ostendunt: ut ta ceam Hannibalem, & Mithridatem, & Iugurtham, hostes Romanorum, qui nihil auarius putarunt. Si libidines & uoluptates undiq; etiam expetitæ, & superbia, & alia flagitia spectentur, quid Caligula, Claudio, Nerone, Heliogabalo sceleratius? Et qualis princeps, talis ferme populus. Diuiso autem imperio, Gregorius septimus Papa, & alij non pauci longè superarunt ethnicos istos principes omni genere scelerum. Ut minus sit mirandum, si utrunq; caput, & collatera le & medium, istius Romani capitis exemplo fuit infectum magnis multisq; sceleribus. Et quid uerbis opus est? Roma bestia dicitur, ut uno uerbo sentina & lerna malorum significetur. Neq; sine causa ludæi Romanum regnum uocant regnum peccati. Germanicum autem imperium, aut si placet Romanum potius appellare, tum Christianum, & proinde sacrum aut sanctum erit, quum legibus Christi gubernatum sub illo sancto sanctorum principe, Christianis uirtutibus iterum splenduerit. Et ecclesia Romana erit apostolica & sancta, non meretrix & magna mater scortationum, nō Augiæ stabulum, quum Petri & Pauli doctrinam, Christi & Iesu doctrinam euangelicam in precio habuerit, abiectis hominum commentis, quæ cum diuinis libris uel maximè pugnant.

Cæterum speciatim obijciunt impietas, quæ omnia peccata com-

comprehendit, quæ pugnât cum quatuor primis Decalogi præceptis, ut blasphemia, idololatria, superstitio, falsæ doctrinæ, persecutio religionis ueræ, & alia. Et superbia, iniustitia, tyrannis atque crudelitas: quæ aliquoties ingeritur.

Quum ergo Roma peccauerit contra præscripta legis diuinæ, ea faciendo quæ uetat concio diuinæ Maiestatis, & præmittendo officia quæ postulat: iustum est Domini iudicium aduersus imperium Romanum, ut grauissimas pœnas luat, siquidem omnia regna uicit magnitudine flagitiorum.

Tertio loco perpendi oportet scopum uaticinij, cur Dominus Deus hæc mala denunciarit Romanæ monarchiæ: qui uoce humana leonis subindicatur. Et si enim iudex ut leo rugiens occurrat, ac in ira sua loquatur contra hostes suos, & ecclesiæ suæ, illos que in fauore suo conturbet, iustitiam tamen misericordia temperat, ac philanthropia, & amore quodam ineffabili erga genus mortalium. Sermones etenim diuini, quicumque mala denunciant illi genti, aut illata commemorant, spectant utilitatem & bonum generis humani: & eximium quidem bonum, salutem uidelicet omnigenam. Quemadmodum etiam Dominus Deus & pater cœlestis inferendo plagas, aut beneficia conferendo, non suum commodum spectat. Nam quia beatus est solus, nec potest aliquod bonum accedere, quod beatiorum faciat: suum aliquod commodum non querit, sed omnia confert ad hominū salutem. Ideo de beneficijs Paulus dicit: O homo nescis, quod Dei benignitas inuitet te ad poenitentiam? De afflictionibus autē, David Psal. c x v i i i dicit: Bonum mihi Domine, quia humiliasti me, ut discam mandata tua. Quanquam uero propheta Israelitarum potissimè concionantur de rebus sui populi, cōminantes mala peccantibus, & pollicentes bona Deum reuerentibus, ac reddentes causas ob quas afflixit Deus: ita moderantur tamen sermonem, ut omnium eruditioni uaticinia ipsarum sint aptata: simul que uaticinantur de exteris gentibus, uicinis remotis, amicis hostibus, sui temporis & posthac futuris, ita

Scopus uaticinij.

Salus hominū,
finis est prophetiæ sacræ

S sermonem

sermonem temperantes, ut ea doctrina Israelitis quoque sit accommodata. Præterea ne quis dissimulare possit uel homo uel populus, quin ad se quoque pertineat, quæ Israelitis, aut gentilibus sunt dicta & scripta, in genere quoque uniuersis accommodantur, quæ singulis fuerant dicta particulatim. Ut uerbigratia, Elaias capite 13. & sequentibus, uaticinatur regno Iuda præcipue, uocans Hierusalem & Iudæam uallem uisionis: sed adiungit sermones de regno Samariæ, de Palæstinis, Tyro, Idumæis, Moabitibus & Amonitis, Arabibus, Syris, Aegyptijs, Aethiopibus, Babylonijs, Assyrijs. Et postremo cap. 24. usque ad 28. subiicit uniuersalem sermonem, quo singulis populis dicta conuertit ad generalem doctrinam cunctorum hominū, ubiq; locorum, & quouis tempore usque ad consummationem seculi. Cuius orationis summa est: Deus omni genere malorum afficiet atque mulcabit mundum, ob peccata sua: nec quisquam seruabitur, nisi qui respicientia uera confugerit ad misericordiam & opem diuinam. Ita Hieremias cap. 25. Poculum uindictæ coelestis propinat deinceps omnibus nationibus & populis. Adeundem modum Ezechiel cap. 33. & 34. Israelitis dicta omnibus accomdat. Et in Apocalypsi, pœna intentata Antichristo & eius professis sectatoribus, cunctis similiter decernitur, qui peccata eorum imitantur, homicidis, impuris, idololatriis, mendacibus, canibus, porcis, & meticulosissimis nimium, qui ob temporaria commoda uel incommoda ueritatem agnitam & confessam deserunt. Et si quis animaduertat in historijs, nullam Deus gentem ab origine mundi aliqua insigni calamitate affecit, nisi præmonitam uel per aliquos uates, uel prodigijs & monstris, uel utroq;.

Non est personarū respectus apud Deum. Nam Deus princeps mundi, atq; parens hominum uniuersorum, idem est in omnes, neq; personam accipit in iudicio: sed similes & æquales peccato, simili & æquali supplicio afficit. Quodq; illi displicet, quod odit, quod uituperat, reprehendit, damnat, punit in suo populo Israel: idem quoque displicet ac dānatur similiter in Babylonijs, Assyrijs, Aegyptijs.

ptijs, Persis, Græcis & Romanis: hodie que in Iudæis, in Mahumedicis, in Paganis, in Christianis, seu Papisticis, seu non Papisticis. Vt que uulgo dicunt, De similibus est planè idem iudicium.

Porro quàm hoc iudicium, id est, reuelatio iustitiæ & ultionis diuinæ paratæ imperio Romano, primùm unitæ, deinde uerò tripartitæ, in imperium Constantinopolitanum, & Papisticum, & Mahumedicum, salutis humanæ sit destinatum: meminisse oportet illius dicti Apostolici, Nō aliud nomen datū esse inter homines, in quo nos oportet saluos fieri, quàm nomen Christianum. Igitur Christianismus uerus & sempiternus, utraque & diuina sapientia est scopus tum huius uaticinijs, tum aliorum, ut qui notitiam Christi seruatoris diuino munere adepti sunt, in ea perseuerent, indiesq; magis progrediantur: & qui à salutifera institutione Christi sunt alieni, siue Iudæi, siue Mahumedici, siue errantes Christiani, adducantur in uiam salutis per Christum, ac liberentur à superstitione, à falsis persuasionibus, à sceleribus & uitijs, quæ iustam iram & uindictam numinis præpotentis adducunt. Nec frustra erit unquam iudiciorum Dei explicatio: ut Esaias dicit de uerbo diuino, quod non redeat uacuum. Primus enim fructus est, ut homines admoniti de peccatis suis, & impendente ira Dei, ac paratis supplicijs, emendatione ac uera poenitentia subterfugiant iram Dei, & exitium: ut Ioannes Baptista iubebat homines, resipiscendo sese imminenti exitio subducere. Et Esdras decimosexto capite, 4. libri: Ecce iudex Deus, timete eum. Desinite à peccatis uestris, & Deus deducet uos, & liberabit de omni tribulatione. Væ autem ijs qui constriunguntur à peccatis suis, & obteguntur ab iniquitatibus suis: quemadmodum ager constriungitur à sylua, & spinis tegitur semita eius, per quam non transit homo: & excluditur, & mittitur ad deuorationem ignis. Ratio igitur, & modus, & uia effugiendi mala, quæ partibus diuinae Romanæ monarchiæ filius & uerbum Dei minatur, est

*Christianismus
uerus scopus.*

Petrus Act. 4.

*Fructus uaticinijs
niorum minā-
tiū poenas de-
linquentibus.*

*Vt Ebraeor. 6.
Terra, &c.*

una resipiscētia, ut reiecta iniustitia, colatur iustitia, quæ confirmat thronos, & est sacrificium populorum, teste Solomonē: Pro tyrānide, sint moderata imperia: pro superbia, cui resistit Deus, colatur humilitas, quæ placat Dominum Deum, cui fauet, cui dat gratiā: pro impietate, colatur Christiana pietas: denique pro Mahumede, & pseudopropheta Rom. principes atque populi amplectantur Iesum Christum filium Dei, ut David Psal. 111 monet, ac cœlestis patris uox: Hic est filius dilectus, huic audite. Huc pertinent etiā piæ preces ad Deū effusæ per nomen mediatoris Iesu Christi, ut Dominus conuertat corda, & cōcedat spaciū pœnitentiæ. Quomodo Hieremias docuit orare pro Babylónico imperio, & Paulus pro omnibus magistratibus: & Terullianus docet, ecclesiam orasse pro imperio Rom. cuius tamen fatum non ignorabat, ex Daniele & reuelatione Christi edocta. Proximus fructus est, ut si principes & toti populi minus resipiscant exemplo Niniuitarum, sed pergāt in se ultionem cœlestem irritare, saltem aliqui seniores liberentur: ut Noe, ut Lot, ut Hieremias, Daniel, Ezechiel, & alij. Nam Apocap. 18. Dominus ait: Exite de illa populus meus, & ne participes sitis delictorum eius, & de plagis eius non accipiatis. Et Esaia 24. Pauculi quidam seruandi ostenduntur, quoties Dominus exercet iudiciū, in uallibus & insulis agentes: hoc est, humiles, & reuerentes sermones Dei, quiq; mundo nō sunt cōformes in malis studijs & sceleribus. Qui etiā Dominum Deum prædicant iustum & sanctum in suis iudicijs. Et in Esdra: Tunc apparebit probatio electorū meorum, ut aurum quod probatur ab igne. Audite dilecti mei, dicit Dominus: Ecce adsumt dies tribulationis, & de his liberabo uos. Postremò hac manifestatione iudiciorum Dei, notitia ipsius & gloria illustratur apud alios populos, quæ locorum & temporum intervallo disuncti sunt: ut pii congaudeant, assentientes iustitiæ diuinæ, & Dominum Deum glorificent. Non quòd uoluptatem capiant ex interitu peccatorum: sed quia erant incurabiles

incurabiles homines, intelligunt bonum eis fuisse, ut uel supplicijs coercerentur à peccato: & pii omnes magis in religione uera confirmantur, alij que cernant minime Deum probare scelera, etiam si diutius quandoq; differat poenam, nolens quenquam perire, sed omnes resipiscere ac saluos euadere. Vt alieno malo docti, reuereantur iustum & sanctum Deum, illiq; fidant, & uoluntati eius obtemperent.

Quam rationem Esaías maxime urget in sermone, quo Babylonis euersionem & populi sui captiui liberationem praecinít. Et Esdræ uaticinium dicit: Residuum populum meum liberabit cum miseria, qui saluati sunt super fines meos, & circūdabit eos, quoadusq; ueniet finis, dies iudicij. Et Apocalýpsis iudicium Romæ concludit hymno Haleluiah: & epínicio sempiternis temporibus in ecclesia sanctorum decantādo, Laus & gloria & uirtus Domino Deo nostro, &c.

Et in hæc tria capita, uelut in locos communes, si quis referat uaticiniū Danielis de Romano imperio, toto cap. 7. & Esdræ cap. 15. 16. & Apocap. 17. 18. 19. amplissimam doctrinam à Domino Deo nobis cernet exhibitam, in qua principes nominis Christiani, & politia, & priuati homines cōsiliū tutum & simplex & breue capiant, quid facere quemq; deceat in his tempestatibus reipublicæ Christianæ, & totius mundi ruentis in ultimum exitum.

Porro quia in uaticinijs refert plurimum, scire quando initium capiant res, de quibus loquuntur, aut finem, illa etiā non prætermittantur hoc loco. De quibus Esdras 9. cap. Metiens metire tempus in semetipso: Et erit, cum uideris, quando transierit pars quædam signorum, quæ prædicta sunt, tūc intelliges, quoniam ipsum est tempus, in quo incipiet altissimus uisitare seculum, quod ab eo factum est. Et quando uidebitur in seculo motio locorum, & populorum turbatio, tunc intelliges, quoniam de his erat altissimus locutus à diebus, qui fuerunt antè ab initio. Sicut enim omne quod factum est in seculo, initium habet pariter & consummationem, & cōsummatio est manifesta: sic & altissimi tem-

Tempus huic uaticinio præfixum.

pōra initia habent manifesta in prodigijs & uirtutibus, & consummationes in actu & in signis. Ac finem præstituit, iudicij nouissimi diem, ut superius indicatū est, & apertius 7. capite inquires: Dies iudicij erit finis temporis huius, & initium temporis futuræ immortalitatis, in quo trāsiuit corruptela, soluta est intemperantia, abscissa est incredulitas: creuit autem iustitia, orta est ueritas: & reliqua. Finis igitur iudiciorum Dei aduersus Romam est notissimus, initium uerò coniectandū est ex signis propositis. Aliquando enim certum initium temporis præstituitur disertis uerbis, & numero dierum aut annorū: ut in Iona dies quadraginta, intra quos pereat Niniuræ: in Esaia unus annus, aut tres, aut L X V, aut L X X anni. Et L X X captiuitatis Babylonicae anni præscribuntur, post quos libertas Israelitis obtingat. In Apocalypsi autem anni D C L X V I notatur uentura bestiae secundae, & M. imperio diaboli. Aliquando signa quædam ponuntur: ut stella noua, dum nascetur Messias: ut abominatio stans in loco sancto, uel idolum in templo, instante excidio Hierosolymorum. Et sciscitantibus discipulis, quando hæc fient, & quod signum aduentus tui & consummationis seculi: Dominus respōdit: De illa die & hora nemo scit, neq; angeli cœlorum, nisi solus pater. Ab arbore autem fici discite similitudinem. Cum iam ramus eius tener fuerit, & folia nata, scitis quia propè est æstas. Ita & uos, cum uideritis hæc omnia, scitote quia propè est in ianuis. His ergo incipientibus fieri, respicite, & leuate capita uestra, quoniam appropinquat redemptio uestra.

*Ro ni impe
rj pert rba
tio mouētibus
se pennis con-
trarijs, & in-
stante iam di-
uisione.*

Diuis Hieronymus, scribens epitaphium sermonem ad Heliodorum Nepotiani, Nondum biennio elapso post extinctum Ruffinum, qui penna quarta subalari notatus est in aquila mystica, initium diuidendae ac perituræ monarchiae descripsit graphice, & causas malorū, & remedia simul ostēdens. Quē locū uice coronidis adijcere uisum est: ut principes Christiani & populi cernant euidentius extanti uiri sententia, quātopere intersit omnium, diuinā admonitionē huius uaticiniij

uaticiniij de fatis Rom. monarchiæ nō contēnere: nisi decretum est deteriora experiri ijs, qui experti sunt maiores, contemnēdo cōsiliū Domini. Adhuc enim manus Domini extenta est, nec est auersus furor eius: siquidē homines non reuertūtur ad Dominū percutientē ipsos, neq; Dominū exercituum requirūt. Sic autē Hieronymus loquit: Horret animus, tēporū nostrorū ruinas persequi. Viginti & eo amplius anni sunt, q̄ inter Cōstantinopolim & alpes Iulias quotidie Romanus sanguis effundit̄. Scythiā, Thraciā, Macedoniā, Dardaniā, Daciā, Thessaliā, Achaia, Epirū, Dalmatiā, cunctasq; Pannonias, Gotthus, Sarmata, Quadus, Alanus, Hunni, Vuandali, Marcomanni uastant, trahunt, rapiunt. Quot matrones, quot uirgines Dei, & ingenua nobiliaq; corpora his belluis fuere ludibrio? Capti Episcopi, interfecti presbyteri, & diuersorū officia clericorū. Subuersa ecclesie; ad altaria Christi stabulati equi, martyrum effossæ reliquiæ. Vbiq; luctus, ubiq; gemitus, & plurima mortis imago. Romanus orbis ruit: & tamen ceruix nostra erecta nō flectitur. Quid putas nūc animi habere Corinthios, Atheniēses, Lacedæmonios, Arcadas, cunctamq; Græciā, quibus imperāt Barbari? Et certē paucas urbes nominauī, in quibus olim fuere regna non modica. Immunis ab his malis uidebatur Oriens, & tantum nuncijs cōsternatus. Ecce tibi anno præterito, ex ultimi Caucaſi rupibus immisi in nos, non iam Arabiæ, sed Septentrionis lupi, tantas breui prouincias percurrerunt. Quot monasteria capta? Quantæ fluuiorum aquæ humano cruore mutatae sunt? Obsessa Antiochia, & urbes reliquæ, quas Halys, Cydnus, Orontes, Euphratesq; præterfluunt. Tracti greges captiuorum: Arabia, Phœnice, Palæstina, Aegyptus timore captiua. Non mihi si lingue centū sint, oraq; cētū, ferrea uox, omnia pœnarū percurrere nomina possim. Neq; enim historiā pposui scribere, sed nostras breuiter flere misérias. Alioquin ad hæc meritō explicanda & Thucydides & Salustius muti sint. Felix Nepotianus, qui hæc nō uidet: felix, qui hæc nō audit. Nos miseri, qui aut patimur,

*De his superius in historica demonstratio-
ne capitulum ex
subalariū pen-
narum.*

*Turci à Russi-
no excitati.*

Remedia ma-
lorum, &
causæ.

Esaï. 37.

2. Paralip. 20.

Exod. 17.

patimur, aut patientes fratres nostros tanta perspicimus. Et tamen uiuere uolumus: eosq; qui his carent, flendos potius quàm beatos putamus. Olim offensum sentimus, nec placamus Deum. Nostri peccatis Barbari fortes sunt: nostris uitijs Romanus superatur exercitus. Et quasi hæc non sufficeret cladibus, plus penè bella ciuilia, quàm hostilis mucro consumpsit. Miseri Israelitæ, ad quorum comparationem Nabuchodonosor seruus dicitur. Infelices nos, qui tantum displicemus Deo, ut per rabiem barbarorum illius in nos ira defauiat. Ezechias agit poenitentiam, & centum octoginta quinq; millia Assyriorum ab uno angelo una nocte deleta sunt. Iosaphat laudes Domini concinebat, & Dominus pro laudante superabat. Moyse contra Amalech non gladio, sed oratione pugnauit. Si erigi uolumus, prosternamur. Pro pudor, & stolidi usque ad incredulitatem mens. Romanus exercitus uictor orbis, & dominus, ab his uincitur, hos paret, horum terretur aspectu, qui ingredi non ualent: qui si terram tetigerint, se mortuos arbitrantur. Et non intelligimus prophetarum uoces, Fugient mille uno persequente: Nec amputamus causas morbi, ut morbus pariter auferatur: statimq; cernamus sagittas pilis, tiaras galeis, caballos equis cedere.

¶ H o y ni in
di nd Ro-
i a, h o d e q u o
q e p e r p n-
de du

Atque idem Hieronymus presbyter, lumen clarissimum ecclesiæ Latinæ, & doctor eximius, quid hodie de Papatu Romano statuendum sit, non obscure significauit, appellans Romanam, non Ecclesiam sanctam, qualem Petrus & Paulus, & alij sanctissimi uiri doctrina Christiana constituerunt, cuius etiam aliquas reliquias superesse in urbe ista spero: sed conspirationem sacerdotum institutis Christi principis relictantem, meretricem purpuratam, & Babylonem. Remittit enim ad iudicium diuinum, quod summus & æternus pontifex Ecclesiæ catholicæ, & rex regum Iesus Christus promulgauit in reuelatione sua: ei que subscribit uir sanctissimus & omnibus credentibus in Christum prabet exemplum, quod tutissimè sequantur. Quemadmodum & Esaïas propheta in bello periculosissimo Iudaici regni, dum mult
p r o p h e t i a

prophetias & diuinationes falsas requirendas esse clamarent, à quibus consilium & consolationem & opem atque malorum depulsionem peterent, ad uerbum Dei scriptum prouocat. Sic enim loquitur cap. 8. Et cum dixerint ad uos, quærite à Phytionibus & à diuinis, qui strident in incantationibus suis: Nunquid non populus à Deo suo requiret uisionem pro uiuis & mortuis? Ad legem magis, & ad testimonium. Quod si non dixerint iuxta uerbum hoc, non erit eis matutina lux. Proinde ipse quoque subscribens diuo Hieronymo, & ecclesiæ sanctæ catholicæ, Romanam dominationem in populo Christiano coram tribunali diuino spectandam & iudicandam exhibebo: ut cuncti cernant esse tempus, quo uenefica sceleratiss. deferatur.

IVDICIVM DIVINVM DE BESTIA ROMANA
priori & posteriori, hoc est, dominatu iniusto
Paparam. Apocal. 17. 18. 19.

Verba & sententiæ mutuatæ sunt ex sermonibus Esaiæ cap. 13. 14. 21. 40. &c. & Hieremiæ 50. 51. contra Babylonem: ut Roma sciat, ultionem sibi paratam à Deo, quam olim pertulit Babylon.

ET uenit unus de septem angelis, qui habebat septem phialas, & locutus est mecum dicens: Veni, & ostendam tibi damnationem meretricis magnæ, quæ sedet super aquas multas, cum qua fornicati sunt reges terræ, & inebriati sunt qui inhabitant terram, de uino prostitutionis eius. Et abstulit me in spiritu in desertum: Et uidi mulierem sedentem super bestiam coccineam, plenam nominibus blasphemiarum, habentem capita septem, & cornua decem. Et mulier erat circumdata purpura, & coccino, & inaurata auro, & lapide precioso, & margaritis, habens poculum aureum in manu sua, plenum abominatione & immundicia fornicationis eius. Et in fronte eius nomen scriptum, mysterium, Babylon magna mater fornicationum & abominationum terræ. Et uidi mulierem ebriam de sanguine sanctorum, & de sanguine martyrum Iesu, Et miratus sum cum uiderem illam, admiratione magna.

T Et

Be. retrig. uocat, ut sibylla uocat uos, pellicem.

Vt in Daniele, bestia Roma. Purpura rubra sceleribus maximis, ut ecclesia candida ueste luceat.

a. Sapiētia exi-
miæ & diuinæ
est, nouisse be-
stiam & mere-
tricem.

b. Sibylla, ἐπισ-
τοπος ρώμης, se-
pticollis Ro-
ma, ubi septi-
montiū, &c.

c. Reges post
Neronē per-
secutorem im-
maniss. Eccle-
sia numeran-

Et dixit mihi angelus: Quare miraris? Ego dicam tibi sacra-
mentum mulieris & bestia, quæ portat eam, quæ habet capi-
ta septē, & cornua decē. Bestia quam uidisti, fuit, & non est:
& ascensura est de abyssō, & in interitum ibit. Et mirabūtur
inhabitantes terram, quorum nomina scripta non sunt in li-
bro uitæ à constitutione mundi, uidentes bestiam quæ erat,
& non est. Et hic est sensus, qui habet sapiētiā.^a Septem
capita^b septē montes sunt, super quos mulier sedet, & reges
septem sunt. Quinq; ceciderunt, unus est, & alius nondum
uenit. Et cum uenerit, oportet illum breue tempus manere.
Et bestia quæ erat, & non est, & ipsa octaua est, & de septem
est, & in interitū uadet.^c Et decē cornua quæ uidisti, decem
reges sunt, qui regnum nondum acceperūt, sed potestatem
tanquam reges una hora accipient post bestiam. Hi unum

t t a p f c q

& mercatores terræ de uirtute deliciarum eius diuites facti sunt. Et audiui aliam uocem de cœlo dicentem: Exite de illa populus meus, & ne participes sitis delictorum eius, & de plagis eius non accipiatis. Quoniam peruenerunt peccata eius usque † ad cœlum, & recordatus est Dominus iniquitatū eius. Reddite illi, sicut & illa reddidit uobis, & duplicate duplīa secundū opera eius. In poculo quo miscuit uobis, miscete illi duplum. Quantum glorificauit se, & in delicijs fuit, tantum date illi tormentum, & luctum: quia in corde suo dicit, Sedeo regina, & uidua non sum, & luctum non uidebo. Ideo in una die uenient plagæ eius, mors & luctus & fames, & igne comburetur: quia fortis est Dominus Deus, qui iudicabit illam. Et flebunt, & plangent se super illam reges terræ, qui cum illa fornicati sunt, & in delicijs uixerunt, cum uiderint fūmum incendij eius, longē stantes propter timorem tormentorū eius, dicentes: Væ uæ ciuitas illa magna Babylon, ciuitas illa fortis: quoniam una hora uenit iudiciū tuum. Et negotiatores terræ flebunt, & lugebunt super illam: quoniam merces eorum nemo emer amplius, merces auri & argenti, & lapidis preciosi, & margaritæ, & byssi, & purpure, & serici, & cocci: & omne lignum thymū, & omnia uasa ebore, & omnia uasa de ligno precioso, & æramēto & ferro, & marmore: & cinamomum, & odoramētorum, & unguenti, & thuris, & uini, & olei, & simile & tritici: & iumentorū, & ouium & equorum, & rhedarum, & mancipiorum, & animalium hominum. Et poma desiderij animæ tuæ discesserunt à te, & omnia pinguiā & præclara perierunt à te, & amplius illa iam non inuenient mercatores hominum. Qui diuites facti sunt ab ea, longē stabunt propter timorem tormentorum eius, flentes ac lugentes, & dicentes: Væ uæ ciuitas illa magna, quæ amicta erat bysso, & purpura & cocco, & deaurata est auro, & lapide precioso, & margaritis: quoniam una hora destituta sunt tantæ diuitiæ. Et omnis gubernator, & omnes qui in lacum nauigant, & nautæ, & qui in mari operantur, longē steterunt, & clamauerunt, uidentes locum incen-

*Remedium ex
uia salutis, Pa-
pam & eius
colluuiem de-
serere, ut Car-
dinalis Benno
copiose docet
in uita Grego-
rij septimi.
† ut clamor
Sodomæ.*

*Threnodia, ut
superius Sibyl-
larum.*

*Nullum empo-
rium Romæ
æquandum.*

diſ eius, dicentes: Quæ ſimilis ciuitati huic magnæ? Et miſerunt puluerem ſuper capita ſua, & clamauerunt flentes, & lugentes, dicentes: Væ uæ ciuitas illa magna, in qua diuites facti ſunt omnes, qui habebant naues in mari, de preciſis eiſ: quoniam una hora deſolata eſt. Exulta ſuper eam cœ-
 1, & ſancti apoſtoli, & prophetæ: quoniam iudicauit
 uſ iudiciũ ueſtrum die illa. Et ſuſtulit unus angelus
 fo tis lapidem quaſi molarem, magnum, & miſit in mare, di-
 c s: Hoc impetu mittetur Babylon ciuitas illa magna, &
 u a iam non inuenietur. Et uox citharædorum & muſico-
 rum & tibia canentium, & tuba non audietur in te amplius.
 Et omnis artifex omnis artis nō inuenietur in te amplius. Et
 uox molæ non audietur in te amplius. Et lux lucernæ non
 lucebit in te amplius. Et uox ſponſi & ſponſæ non audietur
 adhuc in te. Quia mercatores tui erant principes terræ: quia
 in ueneficijs tuis errauerunt omnes gentes: & in ea ſanguis
 prophetarum & ſanctorum inuētus eſt, & omnium qui in-
 terfecti ſunt in terrâ.

Post hæc audiuit quaſi uocem magnam tubarum multa-
 rum in cœlo dicentium, Halleluiah: Laus & gloria & uirtus
 Do-mino Deo noſtro eſt: quia uera & iuſta iudicia ſunt eiſ,
 qu iudicauit de meretrice magna, quæ corrupit terram in
 proſtitutione ſua, & uiſdicauit ſanguinem ſeruorum ſuorū
 de manibus eiſ. Et iterum dixerūt Halleluiah. Et ſumus
 eiſ aſcendit in ſecula ſeculorum. Et ceciderunt uiginti qua-
 or ſeniores, & quatuor animalia, & adorauerunt Deum ſe-
 entem ſuper thronum, dicentes, Halleluiah halleluiah. Et
 uox de throno exiuit dicens: Laudem dicite Deo noſtro om-
 e ſancti eiſ, & qui timetis eum, puſilli & magni. Et audi-
 quaſi uocem tubæ magnæ, & ſicut uocem aquarum mul-
 m, & ſicut uocem tonitruorum magnorum, dicentium
 Halleluiah: quoniam regnauit Dominus Deus noſter om-
 r tens. Gaudeamus, & exultemus, & demus gloriam eiſ:
 uenerunt nuptiæ agni, & uxor eiſ præparauit ſe. Et
 atum eſt illi ut cooperiat ſe byſſino ſplendenti & candi-
 do.

S Ho m
 c ſ a g et
 n d di
 uino
 t H ere n 1.

V ſic Ro-
 a & homi
 dac ud l ſ.

S mptern m
 Hall h, &
 ep m i n ſu
 per de &
 r.

Eccleſia Chri
 ſtī ſtabit in æ-
 ternum.

EXPLICATIO.

do. Byssimum enim iustificationes sunt sanctorum. Et dixit mihi: Scribe, Beati qui ad coenam nuptiarum agni uocati sunt Et dixit mihi: Hæc uerba Dei uera sunt

151

Prognoma
l c n o m-
pediet u
mana

F I N I S

CAPITVM LIBRI

E L E N C H V S.

LIBRI PRIMI.

Esdrae propheta, & legis diuinæ interpretis, uita &	et na.	Pag
De imaginibus diuinis, & somnijs atq; uisibilibus prophe	m.	
Imago Romanæ monarchiæ tripartitæ summam ex	a d.	3
Aquilæ, quam uidit Esdras, compendiosa explicatio		1

LIBRI SECUNDI

Esdrae prophetae somnium uaticinium, de fati Ro. mo	a, q od bro e ius	
4. Cap. 10. 11. & 12. legitur.		30
Aquila gerens typum monarchiæ Romanæ.		37
Aquilæ pennæ 12. reges 12.		1
Octo pennæ subalares, s imperij Rom. inuasores & t		
Tria capita aquilæ, tria regna uel monarchiæ, natæ ex		
Octo pennæ, quæ tria capita quiescentia aquilæ exci		6
Romæ excidium		
Tria capita, et pennæ duæ subalares aquilæ: in primis u	Papatus	ti
75		
Mahumedicum Imperium.		91
Christi iudicium de aquila, & eius reprehensio.		10
Iudicium in Rom. Imperium, quod pronunciauit Balaam N m. cap. 24.		110
Iudicium in Rom. Imperium unitum, quod pronunciauit D. I sus Christus		
pocal. 12. & 13.	F	
Iudicium Romæ, quod pronunciauit Sibylla Erythræa.		
Iudicium Romæ, quod pronunciauit Sibylla Samberthe, uxor Noe p		114
chæ		
Iudiciū Romæ, quod Lactantius Firmianus pronunciauit	b - Insit	

I N D E X.

Iudicium Romæ, quod pronunciauit Hieronymus presbyter	119
Iudicium diuinum aduersus Antichristum, regem secundæ Romæ, Apocalyps. cap. 13. 14. 16. 19.	120
Iudicium diuinum aduersus Antichristum, Danielis cap. 11.	123
Iudicium diuinū aduersus Antichristum, quod pronunciauit Hieronymus do- ctor Ecclesiæ catholicus	125
Diuinum iudicium aduersus Antichristū, quod pronunciauit Lactantius lib. 7. Cap. 171.	126
I d c i m d u m a e r s u s Antichristum Rom. & omnes incredulos, quod præ i s bylla Sambethe, uxor Noe	129
I d c i d o s t a t i n o p o l i t a n o i m p e r i o,	130
u d l g e q u i m p e r i o M a h u m e d i s.	131
I u i d m e m o n a r c h i a t o t a R o m. quod Esdras in hoc uaticinio pro- tu i.	135
I c u m d i m e b e s t i a R o m a n a p r i o r i & p o s t e r i o r i : h o c e s t, d o m i n a t u i s t o P r u m A p o c. 17. 18. 19.	147

E R R A T V M

Pa 1 e 16 S r a i æ 6. 8. legendum, decimoquinto & decimosexto.
ad l gens lector facile restituet. nam nobis propter temporis breui-
i ogn s e e on licebat.

